

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

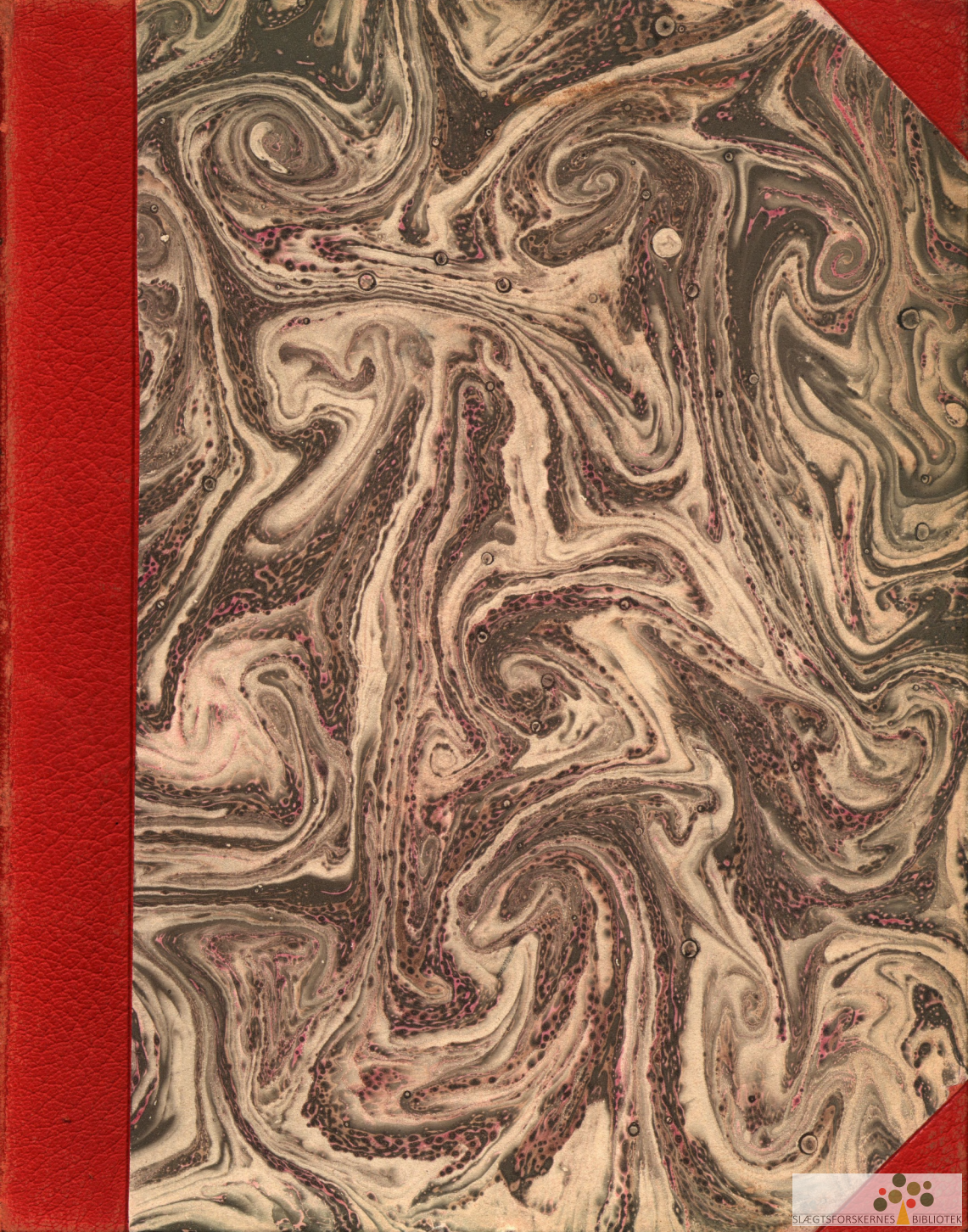
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

POUL UTENREITTER

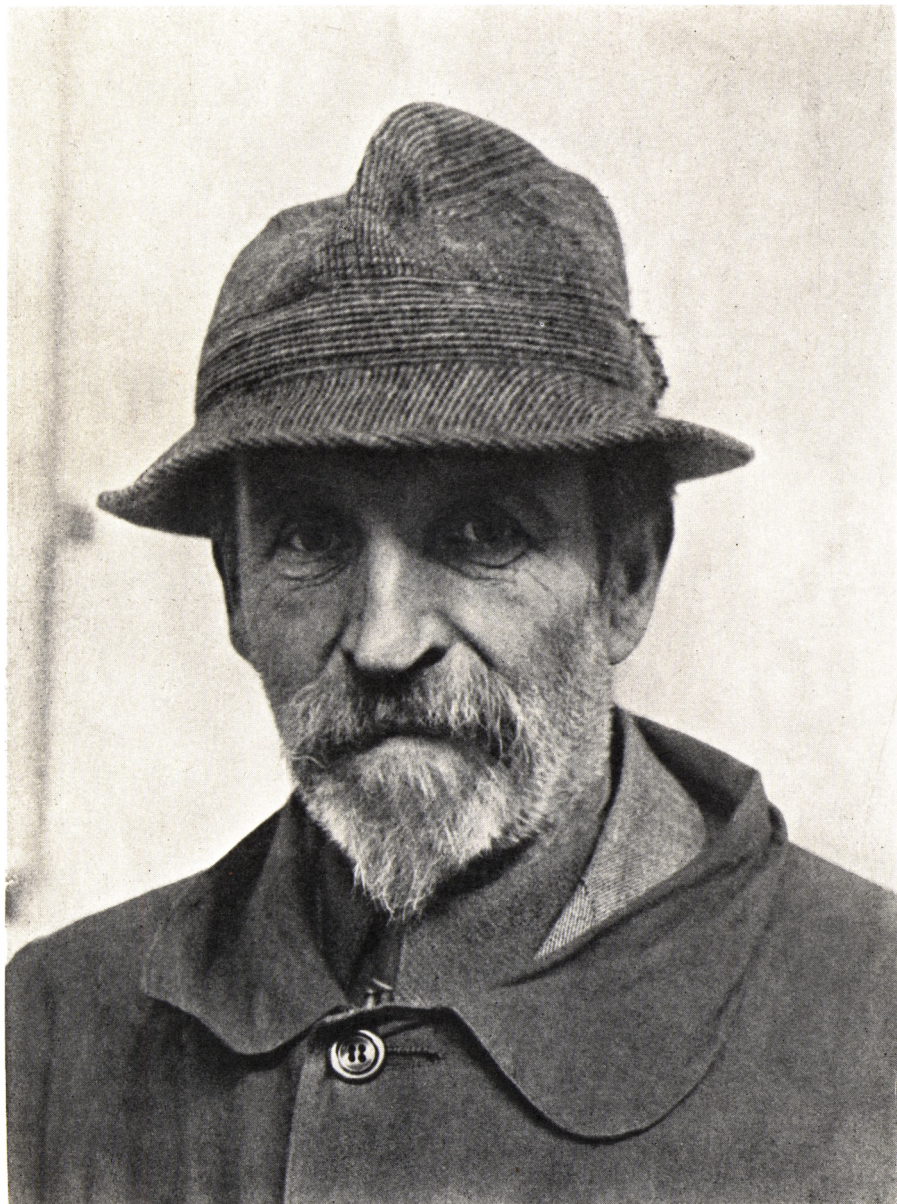
FRITZ SYBERG

UDGIVET AF
KUNSTFORENINGEN

KØBENHAVN
DET BERLINGSKE BOGTRYKKERI
1935

FRITZ SYBERG

Frits Lyberg

POUL UTENREITTER

FRITZ SYBERG

UDGIVET AF
KUNSTFORENINGEN

KØBENHAVN
DET BERLINGSKE BOGTRYKKERI
1935

**UDGIVET MED STØTTE AF
NY CARLSBERGFONDET**

MINDET
OM
FRU MARIE SYBERG
TILEGNET

INDHOLD

	Side
Forord	13
Slægten. Barndom og Ungdom	15
Optegnelser 1882-1888	27
Skolerne	33
Virksomhed 1885-1895	47
Syberg og H. C. Andersen. Træsnit	79
Svanningetiden	93
Pilegaarden og Fynshoved	101
Bondemalerne	107
Rejsen til Holland og Paris 1908	125
Museet i Faaborg	137
Italien 1910-1913	145
Mindeord om Anna Syberg og om Kristian Zahrtmann ...	151
1916 til nu	159
Efterskrift	179
Noter	183
Billedfortegnelse	193

FORORD

Da jeg begyndte at arbejde med Stoffet til denne Bog, modtog jeg af NY CARLSBERGFONDET en Understøttelse, for hvilken jeg herved bringer min ærbødige Tak.

Det er adskillige Aar siden, jeg begyndte - Indsamlingen af Materialet til en Monografi synes man aldrig, man bliver helt færdig med. Til min Undskyldning maa jeg dog anføre, at Fritz Syberg flere Gange har opfordret mig til ikke at skynde mig for meget. For et Par Aar siden skrev han saaledes:

»Af en vis Overtro vil jeg glæde mig ved, at Bogen trækker ud saa længe som muligt. Jeg erindrer en Tegning i Klods Hans. Den forestillede Karl Madsen, siddende som en Alkymist i sin Hule og undersøge Værdien af de danske Kunstnere; og alle dem, han havde lavet en Piece om. Krøyer, Ancher etc., var stillet paa Hylder med et Kræmmerhus over ligesom Hyacintløg, og paa hvert Kræmmerhus stod trykt det skæbnesvangre Ord: *Færdig*.

Altsaa giv Dem bare Tid. Jo længere det varer, inden De sætter Kræmmerhuset over mig, jo bedre.«

København, den 28. Juli 1933

POUL UTTENREITTER

SLÆGTEN BARNDOM OG UNGDOM

Paa fædrene Side skal Fritz Syberg nedstamme fra en gammel westphalsk og nederrhinsk Adelslægt, hvis Vaabenmærke er et gyldent Hjul med fem Eger paa sort Grund. Paa højre Ruhrbred findes endnu de mægtige Ruiner af Hohensyburg, der engang ligesom andre westphalske Gaarde, saaledes Ermlinghof, Holthausen, Stockum og Vörde, har været i Slægtens Eje.¹⁾

Fritz Sybergs Oldefader Heinrich Friedrich Johan Carl Caspar Reinholdt von Syberg indvandrede i 1782 til Danmark i en Alder af 40 Aar og levede indtil 1814 under Navnet Grebys (Syberg læst bagfra).

Efter Familietraditionen maa Grunden til dette Navneskifte søges i de Omstændigheder, der knytter sig til Indgaaelsen af hans Ægteskab. Da han i 1782 som ung Officer opholdt sig i Bromberg, bortførte han fra et Kloster en polsk Prinsesse Johanna Magdalena Barbara Stanislausky, og kort efter Brylluppet kom de som Flygtninge til Danmark, hvor han fik Ansættelse ved Kavalleriet i Itzehoe og senere forflyttedes til Roskilde. Efter Folketællingslisterne²⁾ var han i en længere Aarrække bosat der som Vagtmester ved Husarregimentet, men i 1805 kom han til Svendborg som Postmester og udnævntes samtidig til Løjtnant i det fynske Landeværn.³⁾

En Ansøgning, han i 1814 indgav til Kongen om at erholde Tilladelse for sig og sine Børn til at genantage sit Familienavn, findes bevaret, men giver ingen virkelig Forklaring paa hans Bevæggrunde til i 32 Aar at leve under et falsk Navn.⁴⁾ Han skriver, at Navneforandringen fandt Sted i 1782 »i min ulykke-

lige militairske Løbebaner. Ægteskabet, der skal være indgaaet netop i dette Aar, nævnes ikke. Iøvrigt indeholder Ansøgningen følgende biografiske Oplysninger:

»Mit Fødestæd er Frierherskabet Voerde, en Miil fra Wesel i Hertugdømmet Cleve; hvoraf min Fader var Ejer. Ulykkelige Tilfælder, som tildroge sig i, og efter Syvaarskrigen, bragte mig udaf mit Fæderneland, hvor da en ubeskrænket Lyst til at beseer Verden, bragte mig til de fleste store Stæder i Europa. Men for sildig lærte jeg, at et Menneske, der lystrer sit eget Hoved, og har for megen Fyrighed, (som desværre var Tilfældet hos mig) aldrig kan vorde lykkelig. Det er og Aarsagen, hvorfor jeg i min 23 Aar og 5 Maaneder herværende Militair Tieneste, ikke har ansøgt om, at vorde forfremmet i samme. Desuden havde jeg nu Faderpligter at opfylde, som tvang mig til, at forandre mit før saa ubøjelige Sind, og finde mig taalmodig i min Skjæbne, hvor jeg ved al Uheld, var dog saa lykkelig formedelst mine faa Cavallerie Kundskaber at erhverve mig mine Foresattes Yndest og mine Undergivnes Agtelse.

Ansøgningen moliveres saaledes:

»Vigtige Omstændigheder, som for nærværende Tiid tildrager sig i mit Fæderneland, tvinger mig til at gøre dette Skridt, som med Tiden kunde have Indflydelse paa mine Børn, hvoraf 2de Sønner allerede er benaadet med Officers Plads i Deres Majestæts Tieneste.

Det er maaske det sidste, hvad jeg kan foretage mig til mine Børns Vel, og som maaskee i Tiden kunde forhjelpe dem til deres retmæssige Arv, hvortil jeg, som en 70-aarig Olding, og stærkt bleseret Soldat, ikke mere tør nære noget Haab.

Det vides ikke, hvad det er for Begivenheder i Tyskland, der sigtes til, eller om han har haft Held i sine Bestræbelser for at komme i Betragtning som Arving efter tyske Slægtninge.

Han omtaler sig selv som en Olding - men han levede dog og virkede i sit Embede endnu i tyve Aar. Et Billede af ham viser ham som en Kæmpe med stærke, grotesk formede Ansigtstræk, Ørnenæse og smukke poliske Øjne.

I sit Ægteskab med Prinsessen havde han ti Børn. Heraf var det næstældste Fritz Sybergs Farfader Christian Friedrich Wilhelm Heinrich, født den 31. December 1785 i Roskilde.

Ogsaa han gik Officersvejen og var ikke saa lidt af en Eventyrer. Han giftede sig med en langt ældre Dame, som han dog snart forlod for at søge Lykken i Tyskland.¹⁾ Under sin mangeaarige Udlændighed giftede han sig paa ny i en Alder af c. 40

Johanne Marie Syberg

Aar med en ganske ung, tysk Dame Clara Maria Sybille Mertens, og i dette Ægteskab fødtes den 14. December 1828 i Düsseldorf Fritz Sybergs Fader Franz Friedrich Ernst Anton, ifølge den borgerlige Navneattest kaldet Freiherr von Syberg.

Det var Tanken, at han skulde have fulgt Familiens, for de senere Generationers Vedkommende lidet lykkelige, militære Tradition, men sammen med en Broder rejste han som Matros til Brasilien; senere var han en Tid lang i Calcutta, hvor han drev en Slags Sømandshotel, indtil en Koleraepidemi jog ham derfra. I 1860 finder vi ham ifølge en Folketællingsliste fra Thisted bosat der i Staden som Brænderibestyrer sammen med sin

75aarige Fader og en 38aarig Broder, der var Teglværksbestyrer. Han maa dog allerede dengang i længere Tid have opholdt sig i Danmark.¹⁾

Fra Thisted kom han til Faaborg som Brænderibestyrer hos Kobmand Lagoni, i hvis Hus hans senere Hustru tjente som Stuepige. De blev kort efter gift, og den 28. Juli 1862, et Aars Tid efter deres Bryllup, fødtes Fritz Syberg. Han blev opkaldt efter sin Farfader, og hans egentlige Navn er saaledes Christian Friedrich Wilhelm Heinrich.

I 1863 flyttede Familien til Skelskør, hvor Brænderibestyreren havde faaet Ansættelse ved det Harboeske Brændevinsbrænderi. Men allerede otte Maaneder efter mistede han Livet ved en Dampexplosion, hvorom Skjelskør Avis for den 14. Marts 1864 indeholdt følgende korte Meddelelse:

Forleden hændte den Ulykke i det herværende Dampbrænderi, at 4 Personer, der vilde aabne for Dampen om Aftenen for at paagyde koldt Vand paa Kjedlen, blev rædsomt forskoldede derved, at der var langt mere Damp tilbage end paaregnet, da Dækselen lettedes. De to, hvoraf den ene var Brænderiets Bestyrer, ere nu efter haarde Lidelser afgaaede ved Døden.

Fritz Sybergs Moder er af Bondeslægt, fra Horne ved Faaborg. Medens alle paa Faderens Side var høje, lyse og blaaøjede, var Moderen og de fleste af hendes Søsken de smaa, vævre og mørke, nogle helt sorthaarede, med livlige graabrune eller sorte Øjne. Morfaderen skal have været et Spaniolerbarn - officielt var han Søn af Gaardejer Hendrik Nielsen. Han fik i Daaben Navnet Jakob Hendriksen, efter gammel Bondeskik, Barnets Efternavn dannet af Faderens Fornavn. Som den ældste var det ham, der skulde have overtaget Gaarden, men Hendrik Nielsen fik ham til at afstaa sin Førstefødselsret til Fordel for en anden af Sønerne, som han var sikker paa at være Fader til, og Jakob maatte lade sig nøje med en lille Husmandslod. Der var mange Born, fem Søner og seks Dotre, og de maatte tidligt ud at tjene, Johanne Marie, Sybergs Moder, allerede fra det niende Aar.

I 1864, da hendes Mand kom af Dage, var hun 30 Aar gammel. Ti Uger efter hans Død fødte hun en Datter og vendte derefter med Børnene tilbage til Faaborg, hvor hun prøvede at klare sig som Syerske. Hun syede blaa Sømandsskjorter - det var før Symaskinernes Tid - og hun kunde, naar hun var flittig, naa seks om

16.7 x 14.3 cm

Selvportræt
Blyant

1883

Ugen. Men hun var næsten altid syg, plaget af Gigt, og i Sybergs ottende Aar fik hun et Anfald af Blodstyrting. Han mindes hende som et krumbøjet Vrag, der kun med Besvær kunde bevæge sig støttet til sin Stok, og i de sidste tre-fire Aar, hun levede, for det meste sengeliggende. Hun døde i Faaborg Bys Fattighus den 28. April 1880.

Trods det fulde Maal af Elendighed, Livet havde tildelt hende, bevarede hun til det sidste en medfødt Aandslivlighed, der kunde virke ligefrem opmuntrende paa Omgivelserne. Slægtninge af hende ude fra Hornelandet og Koner fra Nabolaget samledes ved

2*

hendes Seng, og Timerne fløj, mens hun fortalte om sin Ungdoms Høstgilder og Juleballer eller dvælede ved de lysende Minder fra et Besøg i København i Forlovelsestiden - og alt hvad der

68 x 50 cm

Ung Moder

1886

siden var sket. Eller naar hun berettede om Ting, hun havde læst, og de Tanker, hun havde gjort sig derved. Der var navnlig én Bog, hun elskede, og det var Leonora Christinas Jammersminde. Men de sidste Maaneder af hendes Liv kuede Sygdommen hende dog helt, og hun døde som et meget ulykkeligt Menneske, angst for,

hvad der ventede hende efter Døden, og sønderrevet af Bekymringer for Børnenes Skæbne.

Der plejer selv fra det fattigste Hjem, naar det opløses, at blive

53 × 41 cm

Et Barn i en Bondestue

1887

levnet et og andet til Erindring. Men med Johanne Marie Syberg forsvandt den Smule Løsøre, hun havde ejet; det eneste haandgribelige Minde om hende er det Side 17 gengivne Billede, som det mange Aar efter lykkedes Sønnen at komme i Besiddelse af.

✻

Bekymringerne for Børnene kunde hun paa en vis Maade have sparet sig; de havde begge i flere Aar været ude mellem fremmede og var vant til at klare sig selv, den sekstenaarige Datter som Tjenestepige og Sønnen som Læredreng.

Fra det niende Aar havde Sybergs Dag været delt mellem Skolen og Arbejdet paa Hofgaards Tobaksfabrik, hvor han rullede

42 × 64 cm

Ved Skoven

1885

Skraa. Tretten Aar gammel var han kommet ud paa en af Herregaardene som Svinedreng, men efter et Aars Forløb blev han sat i Haandværkerlære - det var tilfældigt, at det netop blev Malerlære. Mesteren bar det franske Navn Bordier, men ellers var der ikke noget mærkeligt ved ham. Han og hans Kone var jævnt skikkelige Folk, der sled for deres Udkomme, og den Behandling, Syberg fik, adskilte sig ikke fra, hvad der dengang blev de fleste andre Læredreng til Del. I den lyse Aarstid var han beskæftiget fra 5½ Morgen til 8½ Aften, og ellers saa længe der var Dag paa Himmelen. Kosten var almindelig Arbejdsmandskost og

Logiset et Loftskammer oppe under Taget, hvor Sengen somme Tider om Vinteren fæg fuld af Sne. Til Tøj og Vask maatte han tjene ved Fusk, d.v.s. ved Smaaarbejder paa egen Haand i den knapt tilmaalte Fritid. Et Lyspunkt i denne Tilværelse var Tegneundervisningen tre Aftener om Ugen paa Byens tekniske Skole.

45 × 55 cm

Interior fra en Svinegaard

1885

Syberg har fortalt, at han, allerede da han var seksten Aar, tænkte sig Muligheden af at blive Kunstmaler, men at hans Forestillinger om Malerkunst var præget af en fantastisk Uvidenhed.

Der var dengang i Faaborg en Malermester af en nu forsvunden Type, Syrak Hansen, der af Malerdrengene i Faaborg blev betragtet ikke som en almindelig Haandværksmester, men som den Kunstner, han i Virkeligheden var. Naar Syberg paa Vej til Skole kom forbi »Mesterhuset« ved Lagonis Minde og kikkede

ind gennem den store Port, saa han i et fortryllet Glimt fantastiske Landskaber med Palmer og Slyngplanter op ad en Mur. Det blev fortalt, at Syrak Hansen havde gaaet paa Akademiet, denne Vidunderanstalt, hvor Kunstnere blev udklækket, og havde rejst i fremmede Lande og studeret kirkelig Dekorationskunst.

Da Syberg skulde sættes i Lære, havde en Nabo af hans Moder tilraadet at søge ham anbragt hos Syrak Hansen. Selv fandt Syberg, at det var altfor dristig en Tanke, og Moderen maa vel have ment det samme. Men paa Teknisk Skole fik han Syrak Hansen til Lærer, og da den Tid nærmede sig, hvor Syberg skulde være Svend, spurgte Syrak Hansen ham, om han ikke havde Lyst til at arbejde hos ham. Og saadan blev det. Det var ved Paasketid 1882, og Syberg, der dengang var nitten Aar gammel, opnaaede i Stedet for som før at arbejde fra Solopgang til Solnedgang - en nogenlunde fast afgrænset Arbejdsdag med Aftenerne fri og med en Løn af ni Kroner om Ugen foruden Kost og Logis.

Mesters Hus var et demokratisk Hus, hvor Svendene blev betragtet som Medlemmer af Familien, og for første Gang folte Syberg, hvad det vilde sige at have et Hjem. Han stiftede her et livsvarigt Venskab med Syrak Hansens Børn, først med den ældste af Sønerne, der ogsaa hed Syrak, siden med Peter Hansen, der havde tilbragt sin Barndom hos Familie i København og efter at have gennemgaaet Teknisk Skole dør kom i Lære hos Faderen.

Et ganske bestemt Minde har Syberg bevaret fra det første Aars Ophold hos Syrak Hansen - det giver Udtryk for Glæden over det nye Liv, der aabnede sig for ham: »Det var Pinsemorgen, og Mester, omgivet af sine Børn og Lærlinge og Svende, gik en Spadseretur op gennem Skoven. Det straalende Pinsevejr, den nysudsprungne Bøgeskov og alle vi unge Mennesker samlede om Mester, det staar altsammen for mig i en ganske uforglemmelig Stemning.«

En stor Del af Syrak Hansens Arbejde laa rundt om paa Herregaardene, og i Salene paa Arreskov og Brahetrolleborg, som Syberg paa Professionens Vegne fik Adgang til, var der fuldt af Billeder, baade gamle og nye, en Dør paa Klem ind til Kunstens

Verden. Men det var dog navnlig gennem Xylograf Hendriksens Tidsskrift »Ude og Hjemme«, der udkom i de Aar, og som Syrak Hansen abonnerede paa, at hans vage Begreber om Kunst be-

57 × 41 cm

En Malerinde

1887

gyndte at antage en fastere Form - ikke blot gennem Illustrationerne, de smukke, teknisk mesterlige Træsnit efter Lundbyes Tegninger og efter Tegninger af Samtidens Kunstnere, Krøyer, Thorvald Niss o. a., som man tydeligt kan spore Paavirkning af i Sybergs første Forsøg, men ogsaa gennem Bladets Læsestof,

fremfor alt en Artikel om Millet af Karl Madsen.¹⁾ Den gjorde et aldeles uudsletteligt Indtryk paa Syberg, der endnu et halvt Hundrede Aar senere kunde citere de fyrige Indledningsord om denne bondefødte Bondelivsmaler, der i sin Vikingekrop havde en Apostels Ildsjael og en Helgenindes rene Hjerte og haardnakket kæmpede for at faa sit Syn frem, trods Haan og Modgang, Fattigdom og Sult, i Forvisning om, at hans Syn var nyt, dybt, kærlighedsfuldt og alvorligt.

For Syberg har der sikkert, uden at han selv gjorde sig det ganske klart, været ikke saa lidt af et Program i denne Artikel om *Bonden* og *Maleren*, der i Landalmuens Væsen fandt Udtryk for Menneskelivet i dets Oprindelighed, og for hvem Bondens beskedne Sysse var »ærefrygtindgydende som et Sakrament«.

OPTEGNELSER 1882-1888

Der findes fra Sybergs Haand nogle Optegnelser, omhandlende syv af Ungdomsaarene, nemlig Perioden 1882 til 1888, med Fortegnelse over de betydeligste Billeder fra Aarene efter 1883.¹⁾

Hovedindholdet af disse Notitser refereres nedenfor i en noget sammenarbejdet Form. Den Del af Stoffet, der giver Oplysninger om hans Lærere Grønvold og Zahrtmann, er indføjet i det følgende Afsnit om Skolerne.

1882

Syberg blev Svend ved Paasketid og fik Arbejde hos Syrak Hansen. Han havde sammen med en Kammerat, der blev Svend samtidig, planlagt at rejse til København, men det maatte nu opgives foreløbig.

Han arbejdede paa Herregaarden Brahetrolleborg og tegnede i sin Fritid flittigt, mest Landskaber og Dyr, kun faa Figurer. Tegningerne fra denne Tid, hvoraf de fleste var gjort med Pen og Tusch, beløb sig til mellem et og to Hundrede, hvoraf kun enkelte eksisterer endnu; de fleste er brændt. Af Oliebilleder lavede han en Del, vel c. 30 Stykker, mest Landskaber, der sikkert ogsaa er gaaet tabt.

Da Efteraaret kom, havde Syberg af sin samlede Svendeløn for Sommerhalvaaret ved stor Sparsommelighed endnu 200 Kr. i Behold og rejste i November til København for at gaa paa Teknisk Skole. Hans Budget saa saaledes ud: Rejse: 20 Kr., Andel i Husleje: 45 Kr., Vask, nye Sko m. m.: 25 Kr., Skolekontingent og Tegnemateriale: 70 Kr. Tilsammen 160 Kr. Altsaa til Rest 40 Kr. eller i de fem Maaneder, Københavnsopholdet varede, c. 25 Øre om Dagen til at leve for. Kosten kom til at bestaa af Rugbrød og Fedt, et Glas skummet Mælk om Morgen og en Kop The om Aftenen.

1883

I April rejste Syberg - efter at være demitteret til Akademiet - tilbage til Faaborg for som Malersvend at tjene til næste Københavnsophold.

Den sammensparede Kapital til Vinterrejsen udgjorde kun 130 Kr. Han og den Malersvend, han kom til at dele Logis med i København, var snart paa bar Bund; i tre Dage maatte de leve af Vand - og af Tobak, som Syberg havde skaffet sig en større Forsyning af i Bytte for et Billede. Kammeraten paatog sig at slaa Mønt af Sybergs Skitser hos en Kunsthandler, og det lykkedes virkelig at afsætte to Malerier for 30 Kr. Senere gentoges Eksperimentet hos en anden Kunsthandler, der aftog Tegninger for en Pris af indtil to Kroner Dusinet. En enkelt Gang maatte de nøjes med et Billede i Bytte, et Maleri af L. A. Ring, forestillende en lille Pige, der sidder paa en Skammel og strikker foran en mørkebrun Dragkiste. (Billedet, der er et Mesterværk, er stadig i Sybergs Eje og er jo nok fordoblet nogle Hundrede Gange i Pengeværdi siden dengang.)

Fra December til Februar gik Syberg i Akademiets Forberedelsesklasse, samtidig med at han stadig tegnede hos Grønvold.

1884

Om Sommeren arbejdede Syberg for Syrak Hansen paa Herregaardene Sandholt og Egeskov og var i September paa Feriebesøg hos en Fætter af sin Fader, Forpagter Hempel Syberg paa Gjelskov. Oktober-November tog han atter Arbejde hos Syrak Hansen, sparede 70 Kr. sammen og rejste ved Nytaarstid til København, hvor han kom paa Zahrtmanns Skole.

1885

Syberg blev i København indtil September og arbejdede som Malersvend, men rejste saa til Gjelskov og malede der »Svinegaarden« og Portrættet af Alhed Warberg. Næved Gjelskov laa Godsforvalterboligen »Erikshaab«, hvor Syberg hurtigt var blevet gode Venner med Godsforvalter Warbergs Pigebørn, otte i Alderen fra fire til femten Aar. Han tegnede og malede dem, spillede Croquet og gik Ture med dem. »Forlelskede mig maaske ogsaa i et Par af dem. Det var i den Tid altid Solskin.« Gjelskov var en Herregaard med ældgamle Længer, og Møddingen midt paa Gaardspladsen var skøn som et Eventyr af H. C. Andersen. Stedet staar for Syberg som et Paradis.

I Oktober og November boede han hos Mølleren i Arreskov, hvor han tidligere havde været i Kost, naar han arbejdede paa Gaarden.

Mølleren var Enkemand og lignede en jordaensk Satyr med en stor Fedtknude i Panden. Datteren, der holdt Hus for ham, var en kraftig, fuldbarmet Skønhed, rød og hvid. Stedet selv med Vandmøllen gemt i Haven og Skovbrynet mod de store Enge var malerisk i god, gammel-dags Forstand - Syberg mindes Sommeraftenerne med røde Solnedgange bag Træstammerne, Aftentaager ud over de maanelyse Enge og Hvi-sken og Tisken af sværmende Par i Arreskovs store Have.

41 × 61 cm

I Høstens Tid

1887

1886

Af Zahrtmann blev Syberg anmodet om at paatage sig Undervisning af en ung Dame i Tegning og Maling mod frit Ophold i hendes Hjem i Fredensborg. Han stiftede her Bekendtskab med en helt ny Kreds af Mennesker og blev indført i en Verden af Poesi, Filosofi og Religion; især gjorde Søren Kierkegaard et dybt Indtryk paa ham og voldte ham megen Uro. - Syberg mener, at *han* havde mere Glæde af at høre den unge, indtagende Dame spille Beethovens Sonater end *hun* af hans Undervisning. Han malede et lille Portræt af hende, som findes paa Faaborgmuseet, og tilbragte et Par lykkelige Maaneder med Køreture

i Nordsjælland, Musik og Arbejde. - Ved Juli Maanedes Begyndelse tog han tilbage til København, blottet for Subsistensmidler, men efter nogen Prangen lykkedes det at faa en Kunsthandler til at købe »Svinegaarden« for 20 Kr. Lærred og Farver byttede han sig til for et andet Billede og indskibede sig med Dampere til Faaborg. Han tog igen til Arreskov, hvor Mølleren og hans Datter tog venligt imod ham og gav ham Ophold, mod at han skulde male Vægge, Lofter, Vinduer og Døre i den gamle Mølle. Megen Tid tilbragte Syberg med at læse og gøre sig færdig med Kierkegaard.

Om Foraaret havde han indsendt to Billeder til Charlottenborg og faaet dem kasseret, men han havde den Trøst, at Billedet, han havde malet af den unge Dame i Fredensborg og taget med op for at vise Zahrtmann, fik denne til at udbryde i begejstrede Lovord. Nogle Vinterbilleder derimod, som Syberg senere viste ham, fik Zahrtmann til at fæste Navnet »Achilles« ved ham. (Achilles var en dreven Smører, der i sin Tid berejste Landet og indlogerede sig paa Gæstgivergaardene, hvor han i Hast fabrikerede Landskaber, som blev afsat til Egnens Honoratiores.)

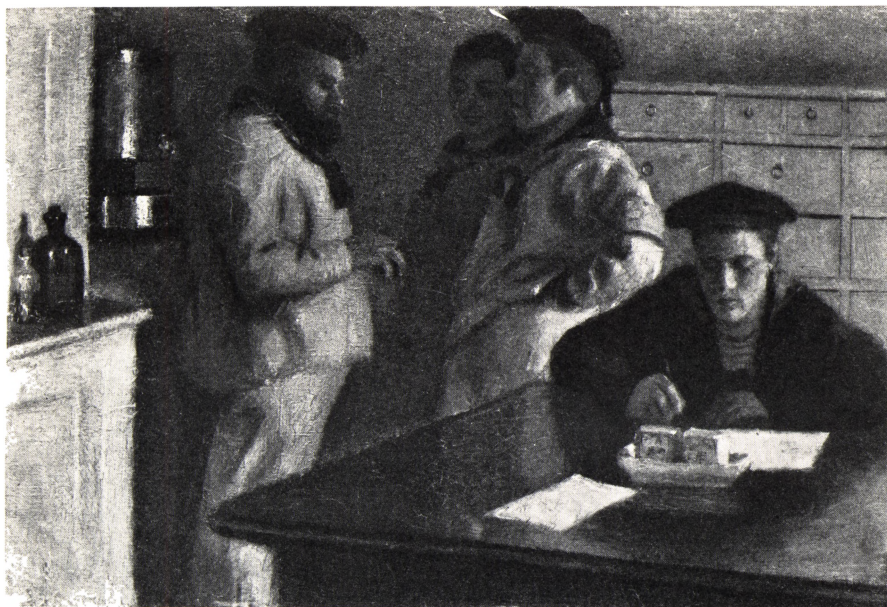
Paa Skolen herskede der den Vinter en ualmindelig Flid. Der blev indført den Skik, at Eleverne efter Tur skulde staa Model. De fik derved enkelte meget smukke Modeller. Johannes Larsen, Peter Hansen og en ung Mand Carl Knippel, en Faaborgmalersvend, der senere gik tilbage til Haandværket, var de smukkeste. Det blev bestemt, at ved hvert Modelskifte skulde den bedste af Tegningerne indlemmes i en Samling, som skulde tilhøre Skolen.

1887

I Foraarsmaanederne arbejdede Syberg som Malersvend i Vedbæk; rejste ved Midsommertid til Fyn og boede en Maaned paa »Erikshaab«, hvor han malede sammen med Alhed Warberg. Slog sig derefter med Peter Hansen og Nicolaus Lützhøft ned i Svanninge. - »Sommeren var stille og fredelig og stod i Arbejdets Tegn. Maaske var dog Trangen til at gøre noget udmærket større end til maalbevidst Arbejde. Vi var stadig unge. Arbejdet havde, i det mindste for mit Vedkommende, antaget Karakteren af en uendelig Malen-om af det samme Motiv paa det samme Lærred.« - En Del af Fritiden tilbragtes i det Syrak Hansenske Hus og med Sejlture og Ture i Omegnen sammen med Husets unge Døtre, Anna og Marie. - Ved Efteraarstid indleverede Syberg fire Bille-

der af Aarets Høst til Udstillingen paa Charlottenborg og fik dem alle kasseret. En ringe Trøst var det, at det ikke gik Peter Hansen bedre.

Vinteren, der kom, var haard og lang. Den gik med Arbejde dels paa Skolen og dels paa egen Haand og med den daglige Kamp for Føden. Det var foreløbig den sidste Vinter, Zahrtmann var Lærer paa Sko-

30.5 × 45 cm

Fra Sygelukafet

1888

len. Næste Semester foretog han en Rejse til Grækenland, og Joakim Skovgaard blev hans midlertidige Afløser.

1888

Selv om Syberg efterhaanden havde vænnet sig til de uaffadelige Pengevanskeligheder, følte han det dog som en økonomisk Redning, da han i Marts blev indkaldt som Marinesoldat. Han forlod København den 8. Maj med Kadetskibet »Dagmar« i Storm og Kulde og krydsede en Maaned Tid rundt om Shetlandsøerne og Færøerne. Soldatertiden følte som en Rekreation, og han fik ogsaa malet lidt. Næstkommanderende beordrede ham til ikke at forsømme sin Metier som Kunstner. Til Gengæld forærede Syberg ham det ovenfor gengivne Billede med

Motiv fra Sygelukafet. - Ved Hjemkomsten ventede der Syberg den glædelige Nyhed, at Charlottenborgkomiteen havde tildelt ham 100 Kr. Zahrtmann indbød ham til at bo hos sig den sidste Maaned inden Grækenlandsturen, og Syberg tilbragte den Eftersommer nogle uforglemmelige Aftener i Zahrtmanns Selskab.

Men Vinteren var en af de værste, Syberg havde oplevet. Han boede sammen med sin Søster og hendes lille Pige i Baggensengade ude paa Nørrebro i en stor Arbejderkaserne med lutter et- og toværelers Lejligheder og lige saa mange Beboere som i en mindre Provinsby. For at eksistere pudsede de Pletsager. Fortjenesten var kummerlig, 50 til 80 Øre daglig. Men Glæden over at male fik ham til at glemme alt.

En festlig Afbrydelse af den københavnske Proletartilværelse var Julen 1888, tilbragt i Syrak Hansens Hjem. - »Jeg vilde ønske,« skriver Syberg, »at en bedre Pen end min, f. Eks. en Steen Blichers, kunde beskrive de Juledage, jeg har oplevet der. Aarsagen til, at de blev saa uforglemmelige, var først og fremmest »Mesterinden«, hvis utrættelige Arbejde i Huset aldrig forhindrede hende i at være den muntreste mellem de Unge, den, hvis Latter klang højest og mest smittende. Dernæst Mesterhusets Børn - hvor var de unge, umisundelige og elskelige . . . Jeg erindrer tydeligt, hvorledes jeg, da Mester betragtede det som en Selvfølge, at jeg skulde følge med Familien paa Nytaarsbal, for første Gang fik Fornemmelsen af at være regnet med til Godtfolk. Han anede vist næppe, hvorledes det for mig var, som om derigenem Porten til en helt ny Verden aabnede sig.«

Det Syrak Hansenske Hjem var om Sommeren blevet det faste Samlingssted for alle Malerkammeraterne. Herfra tog man paa kunstneriske Opdagelsesrejser i Omegnen, navnlig til Svanninge Banker, hvis Skønhed man nu, da de er beplantede, ikke gør sig noget Begreb om. Man spadserede lange Ture gennem Tornehaven, forbi Vandmøllen til Svanninge og ad Ravnegyden til »Onkel Kristians Gaard«, som laa paa det allersmukkeste Sted midt i de fynske Alper, i Læ af Enemærkeskoven. Turen gik undertiden videre op til Højskolelærer Thomas Jørgensen i Hostrup, som var Ven med alle Zahrtmændene.

Musikken var en Ting af stor Betydning ved de Unges Samvær. Mesters Døtre sang og spillede Heise og Schumann, Lützhøft spillede Beethoven og sang Schubert; men det var dog først, da Syberg senere lærte Sangerinden Camilla Bertram at kende, at han syntes, Musikkens Verden aabenbarede sig for ham i hele sin Skønhed.

SKOLERNE

Som tidligere omtalt var Syberg i Efteraaret 1882 rejst til København og kommet paa Teknisk Skole, hvor han havde faaet Holger Grønvold til Lærer. Med sin femaarige Faaborguddannelse bag sig nærede han ikke Tvivl om, at han var i Besiddelse af stor Færdighed i at tegne, men om sine kunstneriske Evner var han derimod stærkt i Tvivl.

Efter at han i kort Tid havde været under Grønvolds Paavirkning, undergik hans Forestillinger om Kunst imidlertid en fuldstændig Omvæltning. Han indsaa, at han ikke havde Begreb om at tegne - det skulde først læres nu. Men maaske var han ikke helt uden Evner! Det viste sig, at det Ornament eller den Vase, han troede, han kunde udenad, tværtimod var en ukendt Verden, hvor det lønnede sig at gaa paa Opdagelse.

Grønvold er udmærket karakteriseret ved følgende Bemærkning af ham, henvendt til Sybergs Sidemand: *Prøv paa at glemme Deres egen lille, kedelige Mening om den Ting, De tegner, og hvad den forestiller. Saa vil det gaa op for Dem, hvordan den ser ud, og at De egentlig aldrig har set den før. At tegne er at iagttage; det er ikke nogen Færdighed.* - Syberg har i sine Erindringer fra Skoletiden hertil knyttet den Bemærkning, at han ikke siden er stødt paa nogen Lære, der har overflødiggjort denne.

Han slutter sin Omtale af Grønvold med følgende Ord: »Om den Trofasthed, Flid og kærlige Resignation, hvormed han begrænsede sig om sin Opgave som Tegnelærer, vil jeg intet andet sige, end at jeg mærker en varm Bølge af Taknemmelighed og Beundring gennemstrømme mit Sind ved Erindringen derom.«

74 × 97 cm

Ved Sengetid

1889

102 × 152 cm

Aften og Erotik

1889-91

Der tilkommer Holger Grønvold et Kapitel for sig i den nyere Tids danske Kunsthistorie - og der vil være Stof nok at øse af. Den ene efter den anden af hans Elever gennem de 42 Aar, han virkede ved Teknisk Skole, fra de ældste til de yngste, har det været magtpaaliggende at give Udtryk for, hvad han har betydet for dem af menneskelig Berigelse og kunstnerisk Opdagerglæde.

Paa Akademiet gik Syberg kun i tre Maaneder, Vinteren 1883-84. Hans Lærer dør var den faamælte Kittendorff, der næsten gik i Barndom.

Som det karakteristiske ved Forholdene indenfor Kunsten i Firserne har Syberg fremhævet, at der dengang, i Modsætning til det sammensatte Billede, den nyere Tid frembyder, kun eksisterede to, skarpt adskilte Partier: paa den ene Side Akademiet og Professorerne, paa den anden Side Krøyers og Zahrtmanns nye Skoler og mange berømte Kunstnernavne. Han var ikke i Tvivl om, hvor han selv helst vilde stille sig, men at præsentere sig som Kunstneremne for Krøyer eller Zahrtmann var en Frækhed, hvortil han længe savnede Kurage.¹⁾

Gennem Peter Hansen fik han imidlertid at vide, at det ikke var saa vanskeligt, som han havde tænkt, at komme ind paa Zahrtmanns Skole, »det var nogle sløje Fyre, der gik deroppe«. Næste Dag gik han ud i Amaliegade til Zahrtmann. »Hans Ansigt beroligede mig ydermere ved sit Udtryk. Det var paa en behagelig Maade forbeholdent, jeg følte det, som fik jeg et Tilsagn om, at Dommen over mig vilde blive indstillet indtil videre. Han fik at vide, at jeg var Elev af Akademiet og fandt intet til Hinder for, at jeg kunde komme ind paa hans Skole, og da det netop var Tiden, han skulde derhen, tilbød han mig at følge med. Mens vi fulgtes ad, udtalte han sig meget rosende om Akademiet og dets Lærere, ikke mindst om gamle Kittendorff, som jeg selv lige havde forladt, hvilket gav mig en trykkende Fornemmelse af min egen Grønhed.«

Som Grundstammen af den kunst- og frihedsbegeistrede Ung-

dom, der samledes om Zahrtmann i det store, tilrøgede Atelier
overst oppe i Hotel Phønix, nævner Poul Christiansen i sine
Livserindringer¹⁾ Johannes Larsen fra Kerteminde og Svendene

65 × 65 cm

Morgen

1890

fra Faaborg, Brødrene Peter og Syrak Hansen og Fritz Syberg.
» Disse talentfulde unge Mænd medførte fra Værkstedet i Faaborg
saa meget af Haandværkets Væsen, som er nødvendigt i al kunst-
nerisk Virksomhed, som ikke skal fortabe sig i luftige Theorier
og lavstammet akademisk Smag.«

Iøvrigt var Skolen, baade hvad Elevernes Alder og Udvikling

angik, et meget broget og uensartet Samfund eller rettere et Anarki, hvor hver hævdede sin personlige Frihed og vaagede over, at ingen opkastede sig til Tyran. *De smaa Krukker* eller *Indianerne paa Taganlægget* blev de kaldt af Krøyers Elever, der havde Atelier lige i Nærheden, Bredgade Nr. 33. Nogle var Studenter, andre ganske unge Malerdrenge; én var Teolog og én Seminarist, én Apoteker, én Jernbaneassistent og én Telegrafist. Men alle forenedes i deres ungdommelige Had til Akademiet og deres Uvidenhed om, hvad Kunst var, og hvordan man skulde bære sig ad med at blive Kunstner.

Som sine Kammerater paa Skolen nævner Syberg - foruden Johannes Larsen, Poul Christiansen og Faaborgvennerne - Th. Oppermann (den senere Kunsthistoriker og Direktør for Thorvaldsens Museum), Johannes Plessner (senere Skolebestyrer), Kongstad Rasmussen (senere Bogtrykker og Tegner), Kongstad Petersen (der blev Telegrafist og er kendt gennem sine Dickens-tegninger), Teologen Kierkegaard (senere Seminarielærer), en norsk Løjtnant Munthe Berg, Nicolaus Lützhøft (Sanger, Musiker og Kunstkritiker, som Maler nærmest Amator), Københavnerdrenge Fridolin Johansen o. a. - Af disse blev navnlig »Fridolin« blandt Kammeraterne regnet for en uomtvistelig Malerbegavelse. Hans tragiske Livsskæbne er velkendt, men han fik dog udrettet saa meget, at hans Navn næppe vil blive glemt, før det meste af denne Epokes Kunst er slettet ud. Peter Hansen har fortalt om ham, at han i lykkelige Øjeblikke kunde være saa opfyldt af sit Arbejde, at de andre blev revet med og ligesom syntes at arbejde under ham. - Med Nicolaus Lützhøft sluttede Syberg et Venskab, der varede gennem mange Aar. Han skal have været ualmindelig charmerende og var jo desuden Skolens musikalske Element. Til de lykkeligste af Sybergs Ungdomsminder hører de Aftener, da han hjemme paa Lützhøfts Værelse delte hans beskedne Aftensmad med ham og siden sad og lyttede, mens Lützhøft, ofte til henad Morgenstunden, spillede Beethovens Sonater.

Syberg har flere Gange fremhævet Vanskeligheden ved at finde den rigtige Arbejdsindstilling i den første Tid paa Skolen. Under-

visningen syntes at bestaa i en stadig Optaarnen af Modstand, som Eleverne saa skulde overvinde. Den, der ikke kunde taale det, maatte gaa under. Poul Christiansen fremhæves som den eneste, der var opfyldt af »den Zahrtmannske Ildhu og Heroisme«. »Vi andre var meget unge. Følgen var et meget uregelmæssigt

41 × 60 cm

Rugmark ved Svanninge

1887

Arbejde, lange Driveperioder, isprængt kortere Flidsperioder. Jeg gik dette første Aar altid med daarlig Samvittighed. «

Skolen stillede nogen Model Kl. 9-1, Portrætmodel Kl. 1-3 og atter nogen Model Kl. 6-9, og Syberg tog fat med Iver og Lyst, naar de havde faaet ny Model. Men naar Zahrtmann to Dage efter havde været der og givet Eleverne den første Overhaling, brem-sedes Arbejdslysten kendeligt. Han syntes slet ikke, han magtede Opgaven, og de sidste Dage, før Modellen igen skulde skiftes, benyttedes i Almindelighed til Smaature i Kastelet.

En Følelse, der beherskede ham stærkt, var det Behag eller Ubehag, maaske lidt af begge Dele, der fremkom ved i saa høj

Grad at være sin egen Herre. Ganske vist kom Zahrtmann ofte paa Skolen, næsten hver anden Dag og gerne tre Gange samme Dag, men Størstedelen af Tiden var Eleverne overladt til sig selv, og deres Flid bestemtes af deres egen Lyst og Æresfølelse.

Syberg havde hidtil været vant til at arbejde under Grønvolds aarvaagne Omsorg. Overgangen til Zahrtmann følte, som naar man fra et kærligt Hjemms Omhu og Pleje bliver stødt ud i det virkelige Liv og skal stole paa sine egne Kræfter. Grønvold iagttog uafbrudt sine Elever, mens Arbejdet skred frem, glædede sig med dem over hver Form, de opfattede rigtigt, og delte deres Triumf over hver lille Vanskelighed, de lykkeligt overvandt. Naar han rettede, var det altid forsigtigt, paa følgende Maade: »Hvad synes De om den Afstand derfra og dertil?« - Eleven opdagede, den var forkert. - »Ja den er for kort, men det skal jeg virkelig ikke fortælle Dem, det maa De selv se, det er ikke min Opgave at lave Tegningen for Dem« o. s. v. - Eleven skammede sig over sin Fadæse, men følte sig alligevel tryk ved at have Grønvold i Ryggen.

Hos Zahrtmann indaandede man en ganske anden Luft. Trængte ens bristende Evner til Afstivning, maatte man se at finde den hos sig selv. Selv om man i sin Tegning kunde slumpe til et heldigt Resultat, var man langt fra sikker paa Zahrtmanns Anerkendelse, og afgjort ikke dersom han opfattede det som et bevidst Udslag af Dygtighed og Rutine. Undervisningen bestod i, at han energisk og utrættelig søgte at anspore Eleverne og aabne deres Øjne for »Modellens vidunderlige Skønhed«. Disse Smede- og Tomrersvende eller Bisser fra Gaden blev, naar de fik Arbejds- tojet eller Pjalterne af sig og anbragtes paa Briksen, skønne som Grækere.

Naar Zahrtmann roste, skete det altid i det Øjeblik, Eleven mindst ventede det - just paa en Dag, hvor han i sløv Selvop- givelse sad foran et Arbejde, der trods alt Slid syntes ham mis- lykkelig og forkludret. Det havde da en overvældende Virkning at høre Zahrtmann henrykt udbryde: »Ja! den er levende!« og under en Strøm af Lovord pege paa Skønheder, Eleven selv

ingen Anelse havde om, begejstret over Resultater, han syntes at være kommet fuldstændig uafvidende til.

Under sine Besøg paa Atelieret gik Zahrtmann først Lokalet rundt og beklkede Modellen fra alle Sider. Lyset gnistrede i

23 × 26 cm

Illustration til Holger Drachmann: »Østen for Sol«
Pen

c. 1890

Brillerne, hver Gang han skiftede Stilling, akkurat som paa Krøyers Billede »Musik i Atelieret«. Elev efter Elev gennemgik han Modellen med. Figurens ejendommelige Skonhed, Stilling og Bevægelse, Lysets Spil over Huden og Musklernes Former, og iøvrigt enhver Detalje ligefra Haarrodterne og ned til Tærne. Hans Stemme lød ensformig og monoton; der var i Klangens noget, der kunde minde om Lyden af et Træinstrument, en Sække-

pibe. Sproget var paa én Gang søgende og klart, man misforstod ham aldrig. Af og til kunde han overraske med en Paastand eller blot et enkelt Ord, der ved første Indtryk forekom fornuftstridigt, men straks derefter rammende, det eneste rette - f. Eks. da han første Gang beskrev en Farvetone som *gyldenviolet*.

Hvor længe Undervisningen end trak ud, sporede man aldrig Træthed hos ham. Han dvælede ikke lige længe hos hver Elev. Nogle fik en grundigere Omgang end andre, altid ud fra Hensynet til Elevens Tarv. I sin Begejstring for Skønhed lod han sig ikke kyse selv af den daarligst begavede Elev, lige saa lidt som han lod sig bestikke af glimrende Egenskaber. Den i Øjeblikket feterede Elev maatte ofte sande det kendte Skriftsprog: »De første skulle blive de sidste, og de sidste de første.« Naar han saa efter endt Undervisning tog Afsked - høfligt og fornemt - var man ikke i Tvivl om at have modtaget en Lektion.

En ganske bestemt Side af Zahrtmanns Karakter har Syberg i anden Sammenhæng gjort opmærksom paa: hans Beskedenhed. »Virkelig Beskedenhed er en meget sjælden Vare. Zahrtmann er det eneste Menneske, jeg har modtaget det overbevisende Indtryk af, at han i al sin Tanke var virkelig beskeden.«

I Slutningen af sine Erindringer fra Skoletiden omtaler Syberg et Brev, som Zahrtmann skrev til ham i Foraaret 1886, da Syberg tilbragte et Par Maaneder i Fredensborg. - »To Maaneder,« skriver Zahrtmann,¹⁾ »er jo ikke saa kort for en saa dreven Karl, som jeg anser Dem for at være, og oprigtigt talt - her har De »Lereren« igen - er jeg mest bange for, at De skal havne som saadan en rutineret Herre, der kan gøre, hvad han vil. - Naa, jeg haaber af Hjerte, at De gør min Frygt til Skamme - Beskæmmelse og Venskab er nogle af de rigtige Lyksaligheder i dette korte Liv, og har De blot Indholdet, saa frygter jeg ikke det Øvrige...«

Det, han aabenbart mente, at Syberg - som han kaldte sin bedste Elev - kunde have godt af at høre, nemlig det farlige ved at komme for let til sine Resultater i Kunsten, har han endnu tydeligere givet Udtryk for i et andet Brev, til Kusinen, Grevinde Wanda Danneskiold-Samsøe. Han siger her, at han anser det,

om en Kunstner af Naturen har Anlæg, for en temmelig underordnet Ting. Det kommer ikke an paa, hvad man kan, men paa, hvad man er, og hvad man vil. Ja, det gør det i en saadan Grad, at de store Evner kan blive en væsentlig Anledning til, at man forfejler sit Maal.¹⁾

45 × 61 cm

Høstbillede

1890

Syberg forstod maaske dengang ikke helt det værdifulde ved Beskæmmelse, men Ordene havde bidt sig fast, og i et Brev²⁾ til Zahrtmann paa hans Fødselsdag 1908 skriver han: »... De er stadig stærkere og yngre af Sind end de af Deres Elever, som jeg kender. Der er ingen Mennesker, jeg har følt mig beskæmmet af saa ofte og saa dybt, som af Dem. De skrev for mange Aar siden til mig, at »Venskab og Beskæmmelse hører til de skønneste Ting i Livet«. Nu har jeg lært, at de Mennesker, der beskæmmer En dybest, er de, man kommer til at staa i størst Taknemmeligheds-gæld til. Tillad mig at opfriske et lille Exempel paa, hvorledes

De daglig beskæmmede mig i Skoletiden. De gik rundt og rettede paa vore Tegninger, en Dag opholdt De Dem længe hos »Apothekerens«, og det slog mig, at den Energi og Alvor, som De udfoldede for at aabne Øjnene paa os for Modellens Skønhed, i ingen Henseende var ringere overfor »Apotheket« end for nogen af os andre.¹⁾ Og jeg tænkte ved mig selv: Det er derfor, vores Mester er en stor Kunstner, fordi han i den Grad er optaget af Hovedsagen, af sin Mission, at det ingensomhelst Rolle spiller for ham, om han strør sine Perler ud for større eller mindre Svin, Gud hvor vi andre dog er smaa og flabede. Jeg har senere spekuleret over, om De gjorde saadan noget ubevidst, eller det var et Middel til at opdrage os.«

Hvad den anden Ting, Venskabet, angaar, saa tvivler man jo, skriver Syberg, næppe om dets Skønhed i sine helt unge Aar, men det er dog ikke Venskab, der knytter Lærer og Elev sammen. »Den Riges Lyksalighed, »at give, hellere end at tage«, kan Modtageren kun besvare med sit Hjertes Tak. Taknemmelighed er den Fattiges Rigdom. Lad mig derfor give de Zahrtmannske Ord en lille Omskrivning, saa de kan blive til Sandhed ogsaa for mig: Beskæmmelse og Taknemmelighed er det skønneste i Livet.«

Udmærket rammende har Zahrtmann sagt om sig selv, at han elskede i enhver Ting en behersket Dissonans. Udtrykket peger baade paa Grækeren, Humanisten i ham og det spirituelle og indviklede i hans Væsen. Han kunde over for sine Elever virke springsk og paradoksal, æggende og vækkende, men dog var Grundtonen i hans Lære hel og stadig. Det var ikke Tanken, at de skulde ligne ham selv. Tværtimod blev hver enkelt tilskyndet til paa sin Maade at opnaa en personlig Holdning over for Naturen og en personlig Udtryksform. En programløs Skole. Men *imod* Akademiet og *imod* Tidens dekadente Barbari.

Akademiets fjendtlige Stilling til den unge Kunst var i Zahrtmanns Øjne en Ting, der kom den til gode. »Vi trænger til Modstand for at naa frem.«²⁾ I et Brev til Moderen i 1887 skriver han,³⁾ at han længe har ønsket, at Striden mellem ældre og yngre maatte bibeholdes, thi netop derigennem voksede Kunsten sig

stærk. »Kun meget faa have heri holdt med mig, til Slut maaske Ingen, thi det er mageligere at leve i Fred...« Denne Kampiver bevarede han op gennem Aarene. Han skriver saaledes til Syberg¹⁾ i 1912: »...Ti det gælder altid at ville igennem - aldrig at tænke paa, at Noget er naaet. Naar først det sker, gaar man tilbage.« Som han havde advaret Syberg mod Rutinen, frygtede

27 × 44 cm

En Række Krokus

1891

han selv mest af alt at blive en færdig Mand. Han siger halvt spogefuldt i et Brev²⁾ til Carl Thomsen 1886: »... Det, der piner mig, er, at kun de Unge synes mig at stile mod Kunsten - vi Ældre mod at blive Meldahlere. Jeg har under alt dette faaet et mildere Syn paa Sidstnævnte...«

Naar hans Elevers Ubehændighed og Mangel paa Klarhed i teknisk Henseende blev revet ham i Næsen, indrømmede han gerne, at han ikke havde indvirket stærkt paa dem med Hensyn til det tekniske - ud fra det Synspunkt, at hvad der hemmer det personlige, skader Kunsten. Den Dygtighed, der lægger Vægten paa det korrekte, kunde kun betyde et Tab i Dannelse og personlig Opfattelse.³⁾

Naar man gennem Elevernes Udtalelser har søgt at skabe sig et Billede af Zahrtmannskolen, rejser det Spørgsmaal sig til sidst, hvordan den kulturhistorisk skal placeres.

I sin Beundring for Grækerne delte Zahrtmann vist nok den, sædvanlige Opfattelse, der gaar tilbage til Winckelmann og lægger Hovedvægten paa Harmonibegrebet. Denne Opfattelse var ogsaa Julius Langes og den unge Georg Brandes'. Men hos Zahrtmann gør sig tillige en anden og modgaaende Bevægelse gældende, den, vi fra først af bedst kender fra den saakaldte Romanisme med dens Interesse for historisk Kolorit og geografisk Lokalfarve, en Tendens, som han ganske vist ikke søgte at paa- tvinge Skolen, men som kom til at træde saa tydeligt frem i hans egen Kunst.

Mellem Zahrtmann og Georg Brandes lader der sig foruden i deres Holdning over for Grækerne paavise flere vigtige Ligheds- punkter. Der kan saaledes ganske sikkert trækkes en Parallel mellem Brandes' Løsrivelse fra Heibergs (og Hegels) dogmatiske Kunstteori og Zahrtmanns Kamp mod Akademiets Skematisme, ligesom noget dybt demokratisk i den personlig saa aristokratiske Zahrtmanns Holdning over for sine Elever maa ses paa Baggrund af de politiske Rørelser herhjemme, det litterære Venstres For- bund med Arbejdere og Bønder. Den stærke Følelse hos Bran- des for Individets Betydning gaar igen i Zahrtmanns varsomme Hensyntagen til den enkelte Elevs Særpræg. Det er den Sainte- Beuveske Retning i Kritik, der her slaar igennem i den Zahrt- mannske Pædagogik - man mindes Brandes' Ord om, at hver Kunstner og hvert Kunstværk skaber sin egen Genre.

Naturligvis behøver der ikke paa alle disse Punkter at være Tale om bevidste Teorier. Meget har »ligget i Luften« for en Mand med Zahrtmanns Personlighed og revolutionære Tempera- ment. Men der kan ikke være nogen Tvivl om, hvad det var for Tendenser, der latent gav Zahrtmannskolen dens Præg.

VIRKSOMHED 1885-1895

Som ganske ung - kort efter at være kommet i Lære - var Syberg begyndt at tegne og male Akvareller. Til Tegningerne brugte han Rørpenen, ikke af kunstneriske Grunde, men simpelthen fordi Fattigfolk dengang ikke kendte nogen anden Slags Pen. Af Akvareller har der vistnok ikke været udstillet nogen af tidligere Dato end den S. 61 gengivne fra 1895. Syberg havde imidlertid paa dette Tidspunkt arbejdet med Vandfarve i mange Aar. Af hans foran refererede Meddelelser fremgaar det, at han af Oliebilleder allerede i 1882 malede ikke mindre end c.30, men ogsaa før den Tid havde han malt enkelte Ting, der maa antages at være gaaet tabt.

Han udstillede første Gang i 1885 paa en Juleudstilling, hvor han straks skabte Interesse om sit Navn. Paa Charlottenborg udstillede han derefter indtil 1892. Han har selv skildret sine Trængsler i de Aar.

Det blev mig klart, skriver han i nogle ikke tidligere offentliggjorte Optegnelser, at ved at arbejde som Malersvend om Sommeren for at skaffe Penge til at gaa paa Skole om Vinteren vilde jeg aldrig naa at blive Kunstner. Det store Spørgsmaal var, hvorledes jeg skulde skaffe mig Midler til at komme paa Landet og male om Sommeren. Paa den Tid havde jeg gjort Bekendtskab med Maleren Ring. Jeg husker, at jeg engang sagde til ham, at jeg var altfor fattig til at eksistere som Kunstner; han svarede, at jeg var jo rig, for jeg havde ingen Gæld. Dette gav mig Mod til at tage Ferie uden Hensyn til, om jeg havde Raad, og jeg rejste saa i 1885 til Fyn for at male. Resultatet blev tre Land-

skaber, som jeg indsendte til Juleudstillingen paa Charlottenborg, hvor de til min Overraskelse blev antaget alle tre. Det ene »Interiør fra en Svinegaard« blev endda omtalt velvilligt af Karl Madsen, og Julius Lange gav det i et Foredrag, han holdt, Betegnelsen »Solgudens Besøg i en Svinegaard«. Næste Gang

44 × 56 cm

Novembersol

1890-91

jeg indsendte til Charlottenborg, tre Landskaber og et lille Figurbillede, blev de alle kasseret. Figurbilledet hænger nu paa Faaborg Museum.¹⁾

Billedet af en Moder, der giver sit Barn Bryst, som Syberg havde arbejdet paa hele Vinteren 1886, blev ligeledes kasseret, og samme Skæbne fik i 1887 flere Billeder, men der blev dog antaget to - »Vinterdag, Motiv fra Svanninge«, »Vintereftermiddag, Motiv fra Gjelskov« - og det følgende Aar »Interiør fra Daglig-

stuen«. I 1889 indsendte Syberg to Billeder, hvoraf det ene, »Ved Sengelid«, blev antaget og solgt for 500 Kr., i 1890 »Morgen«, der nu hænger i Göteborg Museum under Titelen »Interiør«, og i 1891 »Aften og Erotik«, som han havde arbejdet paa i to Aar, og som det lykkedes Zahrtmann, Joakim Skovgaard og

66 × 88 cm

Stien til Svanninge

1892

Grosserer Wandel at faa Kunstforeningen til at købe for 800 Kr. I 1892 var udstillet »Novembersolskin«, nu paa Faaborg Museum, »En Mødding« og »Dødsfald«, der nu hænger paa Kunstmuseet. Om det sidste skriver Syberg: Men jeg var meget ked af Ophængningen af »Dødsfald«, syntes, det saa nederdrægtigt ud, og det var Grunden til, at jeg gik over til Den Fri, som havde indbudt mig til at være Medlem.

Gennembrudsarbejdet er det S. 23 gengivne »Interiør fra en Svinegaard«, malt i Gjelskov 1885. Det skal som nævnt have

82 × 115,5 cm

Dødsfald

1890-92

64 × 85 cm

Ved Nadverbordet

1893-59

vakt Julius Langes og Karl Madsens Opmærksomhed, og Vilhelm Wanscher har engang i en Omtale af det udtalt, at en anden Maler vilde have Grund til at være tilfreds, om han efter et langt Liv kunde male saa beaandet og morsomt. Det ny og frappe-
rende ved det laa netop i selve Malerhumøret, hvormed Ind-

55 × 78 cm

Hyacinter

1893

trykket af Lys og Virkelighed var fastholdt. Maleren har staaet over for sit Motiv med Solen i Ryggen. Et Spil af Greneskygger fylder Forgrunden og leger henover Gavlen af en Gaard og Udhusets Straatag under den lysfyldte Himmell, mens Solskinnet veksler med Skyggerne over den hvidkalkede Gavl og Længe og i skarpe Glimt tænder de lyserøde Svinekroppe og Halmen.

Samme Aar - i November - malede Syberg, mens han boede hos Mølleren i Arreskov, en anden Solskinsstudie »Ved Skoven« (S. 22), helt forskellig i Karakteren, præget af det sene Efteraar, hvor Skovbrynet med dets Rester af broget Løv staar skarpt mod

den klare, letskyede Himmel, og Skyggerne er lange over Engen i Forgrunden, hvor det gule og det grønne i Halm og Kaal ulmer i det sidste Solnedgangsllys - en Høstelegi i Slægt med fransk Kunst (Corot).

Fra de følgende Somre stammer de første karakterfulde Land-

47 × 67 cm

I Haven

1894

skaber fra Svanninge Bondeland, Billeder som »I Høstens Tid« (S. 29) og »Rugmark ved Svanninge« (S. 39). De blev i sin Tid ikke antaget paa Charlottenborg, men naaede først frem dertil paa den retrospektive Udstilling 40 Aar efter, og de vil efter Ejerens, Grosserer I. H. Melchiors Bestemmelse engang faa deres Plads paa Kunstmuseet. »I Høstens Tid« leder Tanken hen paa Millet - eller maaske snarere paa den tidligere nævnte Artikel om Millet, hvor Karl Madsen beskriver hans Evne til at give Baggrunden, mod hvilken Landboernes Liv udfolder sig: de grønne Sletter med enkelte Træer, der i deres Ensomhed synes

saa smaa, de store Marker, der forskyder sig ud imod Horisonten, den ene bag den anden, og synes uden Ende. Det er, som har Syberg haft disse Ord i Tankerne, da han malede Billedet, de dækker det helt. Koloristisk er det ejendommeligt ved de stærkt neddæmpede Farver som i Vilhelm Hammershois

108 × 151 cm

En fynsk Bondegaard

1895

blege, tilsyneladende farvefattige Kunst: det graagule og irgrønne i Marken, det bleggule i Hæssene, Buskenes graagrønne og Træernes sortgrønne under en graa, men lysende Himmel.

Blandt de tidlige Svanningemotiver er ogsaa adskillige Vinterbilleder - et af de fornemste af dem »Snedækt Landevej i Solskin« (S. 58) har for nylig fundet sin Plads paa Kunstmuseet. Vejen, der fylder hele Billedets Forgrund, ligger lysende i Solen med blaalige Skygger af Huse og halvt tilføgne Hegn under den letskyede Himmel, der er aftonet fra blaagrønt i Horisonten op efter til køligt blaat. Ogsaa Svanningebankerne har Syberg flere

Gange skildret i Sne og Sol, som i Billedet S. 63 og i Akvarellen S. 62, hvor Hegn og Trægrupper staar sorte mod Markerne og de store Bakkedrag, som Sneen har givet en ny plastisk Skønhed.

I Akvareller af Syberg har Karl Madsen fundet det fyldigste og bedste Udtryk for hans Kærlighed til Blomster og fine For-

66 × 80 cm

Ved Vuggen

1893-94

staaelse af deres Karakter. Om en lille farvelagt Tegning af en Klokkeblomst har han saaledes skrevet, at den vilde have glædet Lundbye eller Skovgaard; ingen af dem vilde have kunnet tegne den mere følsomt.¹⁾ Men medens Tiden har affarvet mange af Akvarellerne som Planterne i et Herbarium, har Sybergs Olie-malerier af Blomster bevaret al deres friske Duft.

Indflydelsen fra Zahrtmann spores hos Syberg aldrig direkte i Smagen eller i Malemaaden, men i udpræget Grad i Evnen til

at se og skildre Tingene uden forudfattet Mening om Motivet eller Farven. Det blaa i Skyggen er Udtryk for denne Eksperimenteren med de koloristiske Muligheder og følte dengang som noget radikalt. Paa samme Maade har Blomsterbilledernes Kolorit virket dristig, hvor den nu virker fuldkommen naturlig og stærk, og ogsaa hvad Stilen angaar, bragte de noget nyt. Det var ikke gammeldags, sirligt ordnede Buketter, men f. Eks. hele Spillet af Blomster og Blade i et Bed med Hyacinter (S. 52). Og i Krokusbilledet paa Faaborgmuseet (S. 45) er Blomsterne endogsaa kommet ud at danse i en lang Række som i »Den lille Idas Blomster«.

Som Model til nogle af sine første Figurbilleder havde Syberg den ganske unge Malerinde Alhed Warberg, der senere blev gift med Johannes Larsen. Der gengives S. 25 et af dem fra »Eriks-haab« ved Midsommertid 1887. Den fine Skikkelse med den sort-blaa Hat ses mod en solplettet, rigt nuanceret Baggrund af grønt, der er stemt smukt sammen med det lyseblaa i Forklædet, Kjølens blegrode og det dybtrøde i Sjalet, der hænger over Staffeliets. Man kommer ogsaa her, som overalt i dansk Kunst hvor man møder en virkelig koloristisk Evne, til at tænke paa fransk Kunst - i dette Tilfælde Renoir, men Syberg lærte først meget senere Billeder af denne Kunstner at kende.

Fra samme Aar er det lille Interiør i Faaborgmuseet (S. 21) »Et Barn i en Bondestue« med den morsomme Afskæring af Motivet; Barnet staar helt fremme med sin bultede Haand støttet mod en aaben Dragkisteskuuffe. Farven har her en tæt, emailleagtig Karakter med Hovedvægten lagt paa det blodrode i det solgennemskinnede Gardin mod det blaa i Barnets Trøje, i Dragten, der hænger paa Væggen og i det lavendelblaa Sengetøj.

Den samme overraskende og for flere af Sybergs tidlige Arbejder særegne Kolorit genfindes i det første større Figurbillede »Ung Moder« (S. 20), han med Søsteren til Model malede i 1886. Beundringsværdigt er dette Billedes følsomme, præcise, realistiske Karakter med de fint skildrede Enkeltheder, f. Eks. Hænderne og Barneansigtet mod det bløde Bryst.

1891-5-32-93.

99 × 134 cm

Foraaret

1891-93

Tidligt havde Syberg givet sig i Kast med sammensatte og vanskelige Opgaver, som han - med Afbrydelser - ofte kunde arbejde paa gennem flere Aar. Et Hovedværk som »Aften og Erotik« (S. 35) er blevet til i tre Tempi, Sommeren 1889 og 90 og Foraaret 1891. Det horer til den Gruppe af Ungdomsbilleder,

63 × 81,5 cm

Snedækt Landevej i Solskin

1895

som Johannes V. Jensen - med Henblik paa Farvens tætte, stoflige Lødighed - har kaldt *de harniskklædte*, »faste, som de Gamles Forestillinger om Firmamentet, omhyggeligt og udførligt opmurede, Rum, Form og Farve støbt sammen«. Ideen til at male Billedet fik Syberg en Sommeraften, da han fra Arreskov Mølle kom ud paa den gamle Odensevej og mødte en Flok unge Bønderfolk. En Tjenestekarl slog Armen om Livet paa en af Pigerne og udbrod: »Aa - alle i søde Piger!« Denne Sværmen har dog ikke

faaet noget genremæssigt Udtryk i Billedet; det fortællende er indordnet under og næsten helt opslugt af Landevejens Aftenstemning.

Billedet vakte en Del Opsigt, ikke saa meget paa Grund af dets

66 × 77 cm

Blomstrende Skovbund mellem unge Bøge

1892-98

fremragende maleriske Egenskaber som paa Grund af dets Titel. Havde det heddet »Aften«, var der næppe nogen, der havde anet Uraad, men »Aften og Erotik« - det lød som en Udfordring! Meningerne var delte. Zahrtmann udtalte forsonende om Billedets Motiv: »De skal se, naar de er gaaet hjem allesammen, saa begynder Elverpigerne at danse.« Emil Hannover omtalte det i en Anmeldelse¹); han fandt den »mørke, violette Kolorit« noget

tung og bemærkede, at Pigen i Forgrunden »uden Skade kunde have været noget mere forlokkende af Skikkelse«. En virkelig Vurdering af det fremkom ikke, skønt det allerede dengang burde have været placeret som et af de betydeligste Værker i Tiden. Det ejes nu af Nationalmuseum, Stockholm, skænket af Etatsraad Wilhelm Hansen, og selv om man kunde ønske Fynboernes Kunst paa Galleriet eller i Faaborg Museum suppleret med netop dette Arbejde, maa man trøste sig med, at til at repræsentere dansk Kunst i de andre nordiske Lande er det ypperste ikke for godt.

I en Del Billeder fra omkring 1890 har Syberg arbejdet med Spillet mellem Lys og Skygge og med Farvernes Karakter ved kunstigt Lys eller ved Brydningen af kunstigt Lys og Dagslys ligesom Krøyer i Billedet af den franske Kunstudstillingskomité 1888, men med en ganske anderledes dybtgaaende koloristisk Evne. Som Eksempel kan nævnes »Ved Sengetid« 1889, »Læsende Kvinde i en Seng« 1889-91 (Faaborg Museum), »Morgen« 1890 (Göteborg Museum) og »Dødsfald« 1890-92 (Statens Museum for Kunst).

»Ved Sengetid« (S. 34) er malt i København en af de Vintre, hvor Syberg førte en daglig Kamp for Brødet, og det er her som i flere andre Billeder Søsteren, der har været hans Model. Lampen, der oplyser Værelset, er anbragt paa Bordet bag den halvt afklædte Kvindeskikkelse og lægger et Glorieskær om hendes Overkrop og Hoved, som hun staar der halvt bortvendt og ser over mod Sengen, hvor hun snart skal hvile ved Siden af Barnet. Lampeskærmen kaster foroven en takket Skygge paa Væggen, hvis Farve i Skæret fra Petroleumslampen er blaalighvid. Den opslaaede Bog paa det dybtrode Bordtæppe giver med sine skinnende hvide Blade et fast Samlingspunkt for Nuanceringen af Lyset over Væggen og det hvide Sengetøj.

Billedet var udstillet paa Foraarsudstillingen 1889, der af Kritikken¹⁾ blev karakteriseret som den matteste, den tarveligste, den ynkeligste Udstilling i mange Aar. Der rettedes af Karl

Madsen nogle Indvendinger mod det: Figurens søjlestive Karakter og den noget uheldige Virkning af Lampeskærmens takkede

50 × 46 cm

Genrebillede
Akvarel

1895

Skygge paa Væggen, men ellers omtaltes det som et overordentlig fængslende Billede, veltalende i sin Stemning, malt med et djærvt Talent og et ejendommeligt og sundt Farvesyn. - Beretti-

gelsen af Indvendingerne synes tvivlsom: Karakteren af Figuren er snarere et godt Eksempel paa Sybergs Monumentalsans; paa den naturligste Maade er Kvindeskikkelsen føjet ind i Helheden, og Skyggen paa Væggen bidrager kun til at understrege det betydningsfulde Spil af Lyset. Da Billedet sidst var fremme paa

41 × 57 cm

Vinterlandskab
Akvarel

1895

Kunstforeningens Udstilling i 1928, blev det almindelig beundret netop paa Grund af den maleriske Holdning, som en Gengivelse kun svagt lader ane, og det helstøbte i Opbygningen af Motivet.¹⁾

I det lille Billede i Faaborg Museum af en læsende Kvinde i en Seng er et beslægtet Farvemotiv varieret, det røde mod det blaa; ogsaa her giver det hvide i Bogen Dybde til det af en Kokenlampe belyste, dybtrode Bordtæppe og det rødlige i de nøgne Arme og Ansigtet mod det graablaa i Natdragten og Sengetøjet og det sortblaa i Baggrunden. I Göteborgsmuseets Morgenbillede

(S. 37) brydes den mættede Fylde i disse Farveklange med det kolde Dagslys, der strømmer ind gennem Tagvinduerne.

I 1890 paabegyndtes »Dødsfald« (S. 50), et Billede, hvor et omfattende Spil af Kontraster, saavel psykologisk som malerisk, med Mesterskab er behersket.

38 × 51 cm

Solklar Vinterdag, Svanninge Banker

1895

En fattig Kone er død, og ved hendes Leje har nogle gamle Folk fra Nabolaget samlet sig. Morgenlyset, der forfra falder ind i Billedet, brydes med Skæret fra et Tællelys, der er anbragt i en Flaske paa en Stol foran den aabne Alkoveseng. Man ser ikke Lyset, idet Flammen er skjult af den forreste af de besøgende, der er gaaet helt hen til den dodes Leje, hvor han gammelmandstiv, ludende, støttet til sin Stok staar med bojet Hoved. Man ser heller ikke den døde. Men ligesom Lysvirkningen forøges ved, at man ikke har Skæret i Øjnene, saaledes beror hele Stemningen i Billedet paa den indirekte Skildring af Døden, Afglansen af den,

der staar skrevet i de forsamlede Nabofolks Miner og som præger deres Holdning: Medynk og Nysgerrighed, blandet med Angst - i Dag dig, i Morgen mig!

Syberg havde oprindeligt ogsaa malt den døde, men det virkede forstyrrende derved, at Fremstillingens Tyngdepunkt blev flyttet helt ud til højre og Interessen saaledes bortledet fra den billedmæssigt centrale Gruppe af de besøgende. Man vilde blot have set *hende*, hvorhen man saa, som man blot vilde have set Lyset, hvis det ikke havde været dækket.

Motivet er fremkaldt af Mindet om Moderens Død i Fattighuset, og Interiøret er malt i Faaborg hos en Skomager i Priorens-gade, ham, man ser forrest paa Billedet. Det var en Mand, der ligesom Moderen havde kendt bedre Dage, hvorom en Chippendale-Stol og andre Rester af fint Bohave vidner. Ogsaa de øvrige Tilskuerere er Typer fra Sybergs Maxim Gorkiske Ungdom: Snedkeren, hvis dystre, blaasorte Hoved man ser i Døraabningen, stirrende tomt frem for sig, og lige inden for Døren de tre Koner paa Radde staar der og kryber sammen i deres Sjaler med Blikket vendt mod Alkoven, hvis opslaaede Dør fanger Skæret fra Tællelyset i en blank, rødgul Refleks - en Svigerinde af den afdøde længst til venstre og to andre smaa, graa Koner, den ene pukkelrygget og den anden med Hænder krogede af Gigt.

Man har kaldt dette Billedes Virkning mystisk. Mystikken i det er imidlertid ikke tilstræbt, men Virkelighedens egen - i det maleriske: Tvetydigheden mellem Lys og Skygge, og i Fortællingen: den tilsvarende Brydning mellem Liv og Død.

Der er i »Dødsfald« intet, der bærer Præg af genremæssigt Arrangement. Dets Realisme var helt ny, og det virkede dengang ved Opfattelsen af Emnet og ved sin Farve - revolutionært. Man anerkendte Dygtigheden, men man fandt det hæsligt, ikke blot Folk i Flæng, men ogsaa den toneangivende, frisindede Kritik.

En Mand som Emil Hannover fremhævede det ganske vist som det evnerigeste af samtlige Unges Arbejder paa Charlottenborg det Aar og nævnte Syberg som maaske den eneste af de samtidige, hvis Fremtidsudsigter syntes fuldkommen sikre.

Men Billedet var ham paa samme Tid æstetisk imod. Den saare uskonne Scene, skriver han,¹⁾ med nogle forkroblede og idiotiske Bønder af begge Køn, der giver Møde for at betragte et Lig, som Kunstneren har forskaanet os for at se, er malet med en ubarm-

29.5 × 33 cm

Moder og Barn

1895

Pen

hjerlig Nøgternhed og ved Hjælp af Midler, der ligger Karikaturen nær. Det hæslige Indtryk af Optrinnet forøges ved en yderst voldsom og alt andet end harmonisk Farvevirkning. Nogen Øjenlyst er dette Billede saaledes ikke. Men Stemningens modbydelige Uhygge er skildret med en Kraft, der griber og skræmmer. En anden Kritiker, »Successor« (Simon Koch) i det dengang radikale »København«, fandt ogsaa Billedet *saare* hæsligt, men

indrømmede, at Skønhed ikke er noget absolut obligatorisk for et Maleri, ligesom han i Betragtning af Billedets Fortrin var vil- lig til at se bort fra, »at Gulvet hælder, og at Væggene er skæve«. Han anerkendte - ligesom Hannover - Syberg som de Unges be-

44.5 × 54.5

Interiør
Akvarel

c. 1895

tydeligste Mand, den eneste, der havde vovet sig uden for den dagligdags Hygge og Almindelighed.¹⁾

Kunsten dengang, omkring Begyndelsen af Halvfemserne, havde mange Paroler: Impressionisme, Pointelisme, Symbolisme, Syntelisme - men Naturalisme uden litterær Iklædning var afgjort ikke i Kurs. Johannes Jørgensen²⁾ indvendte saaledes mod Syberg, at han undertiden kunde være en alt for nojagtig, alt for naturalistisk Kunstner, og mente at vide, at hans Billeder

ikke altid udtrykte, hvad der havde rørt sig i hans Sjæl. - Hans Penne-tegninger, skriver han, vilde have vundet meget ved »en syntetisk Behandling«.

En Forespørgsel om, hvordan han stillede sig til de kunst-

45 × 56 cm

Prinsessen i Nælderne
Akvarel

1895

neriske Strømninger i Tiden, har Syberg besvaret saaledes: »Jeg malede blot, saa godt jeg kunde.« Teorierne interesserede ham ikke. Men der er intet i Vejen for at betegne ogsaa Syberg som Syntetist, hvis man, for at give dette Ord en Mening, kan enes om derved at forstaa en Stræben efter at fastholde det karakteristiske ved Tingene med Udeladelse af alle forstyrrende Detaljer. I et Billede som »Dødsfald«, der er blevet staaende som et af hans mest typiske Ungdomsarbejder og et af Hovedværkerne i

5*

nyere dansk Kunst, er der intet af den smaalige Fortaben sig i Enkeltheder, der skulde være den analyserende Naturalismes Kendetegn. Smaaligheden var afgjort paa Kritikkens Side; den tog med den ene Haand, hvad den gav med den anden.

Den maleriske Karakter af de her omtalte Interiorer er det ikke saa let historisk at gøre Rede for. Det er ikke nok at henvise til Zahrtmannskolen, selv om Zahrtmann engang skal have bemærket, at man trængte til at faa malt et Billede, hvor Brydningen mellem Sollys og kunstigt Lys var rigtigt afstemt. Syberg har selv meddelt, at han er blevet tilskyndet til at male Interiorerne ved at betragte Rembrandts Billede af Kristus i Emaus, hvor Lyset er indirekte, idet Flammen er dækket af den forreste af Figureerne.

Man kan iovrigt hos Bonnat-Eleverne finde noget beslægtet i Problemstillingen; en af de dygtigste, den norske Malerinde Harriet Backer fremhæver Belysningsmotivet som et afgørende Punkt i Bonnats Undervisning, mens der kun blev talt lidt om Farver. »Mit eget personlige syn paa farver var det jeg skulde finde,« skriver hun i sine Erindringer.¹⁾ »Omend i begyndelsen under famlen, fører dette til et koloristisk resultat. Det er min erfaring, at optat av belysningsstudiet og den strenge tegning inspireres man og finder farven, faar den likesom i gave... Ved streng tegning, hver farveflek paa rette plads. I urokkelig konstellation skal de staa, farveflekkene, som i stjernebillederne himmelens stjerner staa og vinker til hinanden... Saaledes tror jeg nu jeg har lært i Frankrige av Bonnat at det skulde være.«

Det syntes at være ligegyldigt, hvad Syberg malede - i Stedet for at blive vurderet som det, det var, blev det kritiseret, fordi det ikke var noget andet.

Da Foraarsbilledet (S. 57) med Motiv fra en gammel Bondehave i Svanninge med Sol over Bindingsværk og blomstrende Frugttræer første Gang var udstillet paa Oktoberudstillingen 1893, fandt der i Symbolisternes Blad »Taarnet« en »anmeldende Brevveks-

29.5 × 22 cm

Moder med Barn ved Brystet
Pen

1895

ling« Sted mellem Simon Koch og Nicolaus Lützhof.¹⁾ Den gjaldt Udstillingen i Almindelighed, og Syberg var først blevet opfordret til at deltage i Ordskiftet, men havde henvist til, at han var Maler.

57 × 43 cm

Moder og Barn
Akvarel

1896

Koch efterlyste i sit Brev, hvad han betegnede som *from Kunst*, og skrev følgende: ... Selv om man slaar en Streg over alle Teorier og ser bort fra alle unyttige Slagord og ganske enfoldigt stiller sig frem foran Malerierne for at søge den helt uvilkaarlige Virkning, hvor faa er der saa ikke, som gør et ublandet rart Ind-

tryk, saa man kan dvæle ved dem med selvsølgelig Glæde? Det er hverken Tilfældet med Hr. Sybergs »Foraaret« eller... etc. Dernæst bebrejder han Syberg, at han gennemgaaende har

60 × 47 cm

Portræt af Fru Anna Syberg
Akvarel

1896

alt for grim en Malemaade, fører en alt for grov Pensel, bruger unænsomme Farvesammenstillinger og overdriver sin Kraft indtil Raahed; endvidere, at han forlader sine Billeder i en tilsyneladende helt ufærdig Tilstand, saa at de ser ud som raske Skitser, malt til Brug for Maleren selv, at Emnevalget lider af Mangel

paa Opfindsomhed og nyt Syn, og at Emnerne ikke bliver brugt paa nogen udtrykfuld eller personlig Maade. Der gøres dog Syberg den Indrømmelse, at han har Evne til at male Mennesker - en Evne, som han maaske burde anvende.

Nu havde denne Evne jo manifesteret sig i en Række Billeder, ogsaa i »Foraaret«, og man skulde synes, at netop dette Billede ved en umiddelbar og enfoldig Betragtning maatte virke meget direkte og stærkt.

I sit Brev til Koch skriver Lützhøft om Sybergs Billede: Naar jeg siger Dem, at Kunstneren har arbejdet paa det gennem tre Aar, saa ligger vel allerede deri en Tilkendegivelse af, hvor interesseret han har været af sit Emne, og hvor store Fordringer han har stillet til Udførelsen deraf. Det indtager ganske sikkert ogsaa en høj Plads blandt danske Friluftskunstneres Billeder. Det vidner om fortroligt og varmt Samliv med Naturen; jeg ser det som et Værk af sprudlende Liv, som et Udslag af stor Begejstring over Vaaren og dens Velsignelse, over Natur og Mennesker, gamle og unge. Det er ikke min Sag at fremhæve Billedets maleriske Egenskaber, men det er dog vist en Miskendelse, naar De mener, at der ligger en spidsborgerlig Taksation af Naturen til Grund for dette Motiv, selv om det i og for sig er jævnt og hører til dem, der før har været behandlet.

Der var imidlertid ogsaa Uenighed inden for Symbolisternes Rækker, som naar Mogens Ballin - ligeledes i »Taarnet« - skrev følgende: Syberg er saa voldsom en Naturalist, at jeg synes, man med Rette kan anvende et Ord paa ham, som blev sagt om van Gogh af en ung Fransk: »C'est plus nature que la nature«; i det hele viser Syberg i den straalende Foraarsdag meget aandeligt Slægtskab med den store van Gogh.¹⁾

»Foraaret« blev købt af Kunstforeningen, og Syberg, der i lang Tid havde været forlovet med Syrak Hansens yngste Datter Anna, følte sig nu saa velsitueret, at de giftede sig. De bosatte sig i Nærheden af Faaborg i Landsbyen Svanninge, hvor de lejede sig ind

20 × 17 cm

Barn i Vugge
Pen

1895

hos nogle Bønder. Den økonomiske Tryghed var dog ikke større, end at Syberg samme Aar, 1894, med sin Kone rejste til Berlin i det forfængelige Haab at tjene lidt som Malersvend. Det var en død Tid. Hver Morgen gik han en Runde til forskellige Værksteder, men fik overalt den Besked, at han kunde komme igen næste Uge. Den øvrige Del af Dagen tilbragte han gerne paa Museerne. Paa Hjemrejsen prøvede han at faa Beskæftigelse i Flensborg - men Resultatet var ogsaa her negativt. Berlineropholdet, der varede en Maanedes Tid, resulterede kun i et eneste Arbejde, nemlig den kraftige Pennetegningskopi efter Filippo Lippis Madonna, der har lagt sit nøgne Barn paa Jorden mellem Blomsterne for rigtigt at betragte det, mens hun knæler ned og samler Hænderne til Bøn. Syberg har i en Akvarel »Den førstefødte« fra 1895 med stor Finhed omplantet dette Motiv i fynske Omgivelser.

Som et Hovedværk fra denne Periode skal endnu nævnes »Ved Nadverbordet« (S. 51), en Skildring af nogle Bønder ved Kvældsmaden, malt i Aarene 1893-95 hos Sybergs gode Ven, Gaardejer Birkelund i Svanninge; det er Gaardejeren selv, man ser for Bordenden, og til højre hans Kone, madende det yngste Barn.

Sybergs Sans for stor og simpel Stil træder tydeligt frem i dette Billede, hvor intet synes arrangeret, Motivet blot set og fastholdt med enestaaende Sikkerhed. Petroleumslampen under Loftet er med sit varme, dæmpede Lys det samlende Midtpunkt i Interiøret, Centret, hvorfra der er skabt et System af Rundkredse, der som Kontraster til det aflange Bord og Doren og Klokken paa Bagvæggen giver Kompositionen dens Fasthed: den runde Skærm og det runde Metalrør, der holder Lampen, Fadene og den store, runde Skygge paa Bordet af Lampebeholderen, Halvkredsen af Bønderfolkene og deres Skygger ud i Rummet.

Da Billedet i 1895 var fremme paa Den frie Udstilling, synes man ikke i tilstrækkelig høj Grad at have paaskønnet dets formelle Skønhed, der i Dag er saa indlysende, at den næppe behøver at diskuteres. Man opholdt sig over dets Emne og fandt

57 × 43 cm

Moder med Barn ved Brystet
Akvarel

1895

deri et typisk Eksempel paa Sybergs formentlige Mangel paa Kultur.

Emil Hannover - der netop i de Aar havde skrevet sin indtagende og fint vurderende Bog om Kristen Kobke - tog saaledes i en stort tilrettelagt Anmeldelse, formet som et Brev til Jens Thiis, Afstand fra Billedets »brutale Naturlighed«. - Der er, skrev han, næppe nogen anden blandt vore Malere, hvis Kunst har suget saa droje og stærke Safter af det danske Bondeland. I denne højt-begavede Maler synes Naturalismen og Demokratismen i den danske Kunst sent og omsider at kulminere. I Sammenligning med ham synes endog Ring med sin blide Opfattelse og graa og kultiverede Farve noget af en Salondemokrat og meget af en forfinet Kolorist. Sybergs Billede virker med Ubehag paa Ens Øje, thi det byder ikke dette andet end den nøgne Sandhed, som ikke er Skønhed, naar Talen er om krogede og misvoksede Bønders malpropre Æden og Drikken i et lavloftet Rum, hvor Luften er fed af Dunster af Sved og af Os fra en døende Lampe. Man fornemmer i »Ved Nadverbordet« denne afskyelige Luft med sine Sanser, som om man var i Stuen selv; man beundrer derfor Billedet for dets store Ægthed i Tonen, Kunstneren for hans ubestikkelige Sanddrthed i Skildringen - alt imedens man er ved at kvæles med den Anstand, man skylder et i sin Art enestaaende dygtigt Kunstværk. - »Ved Nadverbordet« var for Emil Hannover det typiske Eksempel paa »den Kunst, der ensomt blandt Bønder bygger fjærnt fra Kulturen, en Kunst, som kan være god, ja ypperlig, men som dog kun forholder sig til den *skønne* Kunst som en malerisk Bondehytte til Propylæerne ved Athen«.

I en Kritik som denne, der falder nøje i Traad med samme Forfatters Omtale af »Dødsfald«, møder man alle de Synspunkter, der mange Aar senere, under »Malerkrigen« i 1907, med Voldsomhed skulde blive ført i Marken af Fynboernes Modparti - den aandigt fine Retning contra Demokraterne og Bondepeterne.

Hos Birkelunds fandt Syberg Motiver til flere andre udmærkede Billeder, f. Eks. Havebilledet med den solplettede Nøddegang, 1894, (S. 53) og Interiøret »Ved Vuggen«, 1893, (S. 55), et

for Kunstnerens dristige og dog saa fint sammenstemte Kolorit meget karakteristisk Billede med det violette i Træværket, det røde i Barnedynen, det dybtviolette i den gamles Benklæder og det lysviolette i Gulvets Lersten mod den sorte Bilæggerovn, de

24 × 28 cm

Barneportræt, Hans

1896

hvidkalkede Vægfelter og det hvide i Vuggens Lagener, hele Stuen i et dæmpet Lys mod det soledede Køkken.

Et andet Billede, om hvis Værdi man ikke gennem en Reproduktion kan danne sig noget fyldestgørende Begreb, Skitsen (S.54) til et Fru Anne Marie Carl Nielsen tilhørende Motiv fra en fynsk Bondegaard, 1895, er af Leo Swane med Rette nævnt som et godt Eksempel paa Sybergs Malertemperament og som et af de interessanteste af de ældre Arbejder, der var fremme paa den

retrospektive Udstilling i 1928. Han fremhæver det som typisk for baade Slideren og Virtuosen i Syberg: Mellem det meget, der brydes i hans Kunst, er ogsaa et Anlæg for en vis Art Flothed. Saa er Penselen bred, Olien flydende, Farven lysende. Men snart ser vi en hel anden, en Slider, der ikke kender de nemme Midler, men arbejder, ofte har svært ved det, tager fat igen, lægger nyt ovenpaa gammelt, kludrer, om man vil, men det er, fordi han ikke vil gore det kont, men vil have fat i Billedets stærkeste Stemning og Aand. Billedet af Bondegaarden er af den Art, det er ikke let og harmonisk, det er tværtimod skrammet og arret af Kampen, der er noget voldsomt og uforligt i dets Hovedmasser, men hvor er der Oplevelse i det og Vilje til at gaa til Bunds for at faa det stærke ud af Motivet.')

SYBERG OG H. C. ANDERSEN

Udertiden har Syberg - i Lighed med et poetisk beslægtet Gemyt som Lundbye - til en Tegning knyttet en eller anden Verslinie. Der findes saaledes fra omkring 1890 nogle Penne-tegninger af Blomster og Insekter med Motiv fra Holger Drachmanns »Østen for Sol«: »I Luften summed det sommerligt med hine tusind Lyde«, en af dem gengivet S. 41, og under en Efteraars-akvarel fra 1901 er Carl Bagger citeret: »Nu er der i det hele Herred ej Blomst paa Stilk, ej Frugt paa Kvist.« Der kunde nævnes flere andre Eksempler.

Som egentlig Illustrator optraadte Syberg i 1899 med sine Tegninger til Henrik Pontoppidans »Vildt«, en Opgave, der nærmest har været ham et Paaskud til at udføre en Række karakterfulde Landskabstegninger fra Dyreborg, mens selve Fortællingen, som det var at vente, ikke har givet noget Raaderum for hans Fantasi. Ogsaa de langt senere Tegninger til »Ederland Hønsedige« i »Fremtiden«s Udgave af Danske Sagn og Eventyr¹⁾ viser i nogen Grad Vanskeligheden og Faren for Syberg ved at beskæftige sig med alt for bundne Illustrationsopgaver.²⁾

Motiv fra et Eventyr af H. C. Andersen (»De vilde Svaner«) har Syberg første Gang benyttet i den S. 67 gengivne Akvarel »Prinsessen i Nælderne«; den bærer Aarstallet 1895, men maa være fuldført betydeligt senere, hvilket bl. a. fremgaar af, at det er Besse, den ældste Datter (der i 1895 ikke var født), som har været Model til Prinsessen. Dette Arbejdes Skønhed er nøje knyttet til Farven, det grønne og blaa i Trærnes Løv og Nældebladene. Om »Marts«, en Akvarel fra 1896, oplyser Karl Madsen,³⁾ at

den er tænkt som Forstudie til en Fremstilling af »Den grimme Ælling«, der »laa i Mosen mellem Rørene, da Solen igjen begyndte at skinne varmt«, og skriver, at han aldrig mindes at have set en bedre Gengivelse af den rene Luft i den gryende Vaar.

Samtidig med at Syberg malede disse Akvareller, havde han paabegyndt Arbejdet med den berømte Serie af Tegninger til »Historien om en Moder«.

Hans Brix understreger med Rette i sin Bog om H. C. Andersen og hans Eventyr, at Digteren ved at skildre en Moder, der kæmper for sit Barn, har faaet fat i den mest elementære og mægtigste af alle menneskelige Følelser; dette Eventyr blev af alle eksisterende Digterværker det, der er tilgængeligt for den største Kreds af Jordens Folkeslag, thi det kræver blot et Minimum af Tilegnelsesevne for at gøre sin Virkning.¹⁾

Denne store Simpeltid i Følelsen, som ogsaa Georg Brandes fremhæver,²⁾ naar han sammenligner Eventyret med en fremmed, sydlandsk Blomst, en Kalla, der i sit sublime Enfold kun bestaar af et eneste Blad, er bevaret usvækket i Sybergs Tegninger, der horer hjemme i et helt andet Plan end Illustrationskunst i Almindelighed, fordi Kunstneren i sin Gendigtning helt igennem har bygget Fortællingen op af Elementer, der tilhorte hans egen Verden.

Stuen er fra hans Hjem i Svanninge med det enkle Bohave, Bornholmeruret, Billederne paa Væggen og Blomsterne i Vinduet. Moderen er Anna Syberg. De symbolske Figurer, Natten og Doden, er skildret som fynske Almuesfolk, Doden som en gammel Vejfarende, »svøbt i ligesom et stort Hestedækket«, som der staar i Eventyret. Figuren har Træk fælles baade med Peter Hansen (Formen af det skaldede Hoved) og med den gamle Mand paa Billedet »Ved Vuggen«; Syberg har tænkt paa dem begge, da han formede Skikkelsen. Natten er fremstillet som en kolossal Bondekone i side Klæder og med Kyse og Sjal. Landskabet er Svanningegegnen, saaledes i »Moderen og Soen« Stranden ved Dyreborg, i Nr. 16 Hængeasken i Svanninge Præstegaardshave og i den sidste af Tegningerne Præstens Mark,

Skovmosen og de fynske Alper i Baggrunden («det ubekendte Land»). Eventyret har ikke i sig selv nogen Lokalkolorit, saa

30.5 × 25 cm

Skitsebogsblad
Pen

1895

intet var jo rimeligere end at henlægge dets Handling til en Egn paa H. C. Andersens Fødeø.

Billedrækken, der bestaar af atten Tegninger, blev til i Aarene 1895 til 1898, saaledes at Syberg i 1895 udførte Nr. 1 (Der sad en Moder), Nr. 3 (Døden ved Vuggen), Nr. 12 (Gravkonen, der

har faaet Moderens sorte Haar), Nr. 16 (Moderen, der ser ned i Brønden) og Nr. 18 (Døden gaar med Barnet ind i det ukendte Land); i 1896 ingen; i 1897 Nr. 11 (Mødet med Gravkønen) og i 1898 de øvrige tolv.

Der findes desuden en Mængde Forarbejder og Varianter.¹⁾ At tidsbestemme dem nøjagtigt er imidlertid vanskeligt. Ifølge Oplysning fra Kunstneren stammer de dels fra c. 1895-96, dels fra c. 1901-02. Til den første Gruppe horer Udkastene i Kobberstiksamlingen til Numrene 5, 7, 10, 15 og 16. I Mødet med Natten (Nr. 5) staar Maanen over det fynske Snelandskab; og i en Tegning, hvortil der ikke findes nogen tilsvarende i den endelige Række, ses Moderen, lille i et stort Landskab, paa Vej ned ad en Bakke mod en Granskov, Motivet hentet fra Svanninge Kloster. Men hvad enten den enkelte Tegning nu maa bestemmes som et Udkast eller en senere Variant, og hvor interessant det end er at se, hvordan Syberg har beskæftiget sig med Motiverne baade før og efter den endelige Udførelse, saa er dog denne for alle Bladenes Vedkommende den lodigste. Det gælder saaledes ikke i dette Tilfælde, at Skitserne har større Værdi end det egentlige Værk.

Aanden i Sybergs Tegninger er ganske modsat den, der præger Vilh. Pedersens smukke og barnlige, borgerligt hyggelige Illustrationer. Hos Syberg har det demokratiske i Tiden fundet Udtryk, ikke ved en bevidst politisk Tendens, men som en personligt præget kunstnerisk Opfattelse af den Virkelighed, der danner Baggrunden for Eventyret, og som ethvert Slægtled vil fortolke paa sin Maade.

Hvor centralt Syberg har grebet, bliver man især klar over ved en Sammenligning med Tegner-Udgaven, der udkom første Gang i 1900 og samtidig som Verdens-Udgave paa ni Sprog. Selv om Hans Tegnens Illustrationer til »Historien om en Moder«, hvor Døden er skildret som en langskægget Julemand med Vinger og Le og det store Drivhus som en temmelig nøjagtig Kopi af Væksthuset i Botanisk Have, er blandt hans mindst vellykkede, saa synes det dog ganske misvisende, naar Georg Brandes i sit Forord til Udgaven skriver, at Tegnens »ypperlige Kunst har formælet sig med Andersens Fantasi«, saa at man modtager et slaaende Ind-

tryk af Eventyrenes Danskhed. Det er ikke nogen Hemmelighed, at Tegner var inderlig ked af den Opgave, han havde paataget sig, og at han under Arbejdet ligefrem var naaet til at afsky H. C. Andersens Form. Som det ogsaa fremgaar af Illustratio-

17 x 21 cm

Udkast til »Historien om en Moders«
(»Og hun saa ned i Brønden . .«)

c. 1895

Pen

nerne, klarede han det overvejende paa sin Rutine, uden Føling med alt det, Brandes med Rette fremhæver som det typisk danske ved Eventyrene: Blidheden, Skælmeriet, Spøgens Uskyld, Lunets Arabesker, alle Overganges Smidighed. For Syberg vilde det sikkert heller ikke være lykkedes at fuldføre en samlet Illustrering af Eventyrene med »alle Overganges Smidighed«, men Alvoren og det indtrængende Foredrag magtede han helt.

✻

83

6*

Tegningerne blev straks ved deres Fremkomst paa Den frie Udstilling i 1898 opfattet som en enestaaende Bedrift, et Hovedværk i vor Kunst. Karl Madsen skrev, at Eventyret næppe nogen Sinde tiere vilde blive illustreret blot halvt saa godt, og at selv det mest forhærdede Tidselgemyt maatte roes af Skonheden i denne Fortolkning, der var uden alle fantastiske Fiksfakserier, jævn og simpel og ligetil, udpræget dansk, karakterfuld dansk.¹⁾ I en anden Sammenhæng har han omtalt Tegningerne som den bedste og mest sjælfulte Fortolkning, et Eventyr af H. C. Andersen nogen Sinde har opnaaet.²⁾

Som et Kuriosum skal her omtales en - ogsaa stærkt anerkennende, men i anden Henseende mærkelig - Anmeldelse af Johannes Jørgensen.³⁾ Han mindes, hvordan han engang for mange Aar siden (i 1885) for første Gang hørte Sybergs Navn nævne af en Ven, en ung Student som Digteren selv, men *angehender* Teolog (hvad Johannes Jørgensen ingenlunde var). Denne Ven fortalte ham om den unge, underlige Maler, der tillige var et stort Stykke af en Filosof, »ja, hvis jeg husker ret, endog noget af en Religionsstifter. Min Ven, der var Sybergs Bysbarn, fortalte nemlig om en »menneskelig Katekismus« med ti *nye* Lovbud i Stedet for de gamle paa Moses Stentavler, som Syberg havde forfattet, og som min Ven med Forfærdelse havde læst. Jeg bevarer et Indtryk af de Sybergske ti Bud som noget i Retning af *Nietzsches* Ideer.« Med Udgangspunkt i denne usandsynlige Skildring af den unge Fritz Syberg forestiller Johannes Jørgensen sig derefter, hvordan Maleren i Ensomhed ude paa det fynske Land, i Ly for Kunstfæller og i Fred for Kliquesnak og Caféklafter, med roligt og frit Blik har kunnet betragte Tilværelsens Grundforhold og ved Grublen over Livet er blevet ført til hint skønne Eventyr, hvori en stor Digter har nedlagt sit kristne Hjertes Forklaring af Menneskenes Lidelse og Sorg og Graad.

Dette er ganske misforstaaet, for saa vidt som Syberg aldrig har tilstræbt at figurere som den store Ensomme, selv om han har haft sit Hjem paa Landet og altid har sat Pris paa Arbejdsro. Men derefter gaar Johannes Jørgensen over til at missionere

i denne Lægprædikantstil, som den store Digter i Perioder af sit Liv ikke har undset sig ved: Ak, kom nu herud, alle I Kvaksalvere, som skryde med store Ord inde i Stæderne og gaa med løftet Hoved ned ad Gaden, hvor Menneskene kender Eder! Her sid-

45 × 47 cm

Kunstnerens Bolig i Svanninge

Pen

1896

der en Moder, hvis Barn skal dø - det Barn, hun har født med Smerte, og som i lange Aar har været hendes Lys og Liv og Trøst - hendes Hjertes daglige Brød! Og dette Barn skal nu dø, og hun er inderlig ulykkelig - hjælp hende, I store Mænd! - Syng for hende, Du graanende Skjald, syng dine vilde Landsknægteviser -

»min Vin, min Kaarde og min Elskerinde«! Giv hende af Din Ligegladhed, Din Fandenivoldskhed, Din Burgunder-Rus! Prøv, om Du kan aftørre en eneste af hendes Taarer med Velinet i Dine Bøger. - Eller Du, elegantklædte Samfundsreformatør! Gaa Du til denne Moder og staa hende bi i hendes Nød! Du er jo de ulykkeliges Ven! . . . Eller hjælp hende, Du kloge rationalistiske Teolog med Din humane og tidssvarende Religion! . . . *Her* vilde Eders Plads være - alle I, som lover at gøre Menneskene lykkelige! Og *her* er det, man aldrig ser Eder! . . . Værker som dette af Syberg fører En det for Øje og gør En det klart, at I kun kan sejre ved at udrydde alle menneskelige Følelser - at I kun kan omstyrte Troen paa det *Overnaturlige* ved at dræbe eller forgifte Menneskets *Natur!* . . .¹⁾

Karl Madsen havde allerede i 1898 slaaet til Lyd for, at Billedrækken blev reproduceret som »en Gerning til H. C. Andersens Ære og til Ære for dansk Kunst«. Reproduceret blev den da ogsaa, og der foreligger nu to Udgaver, der dog begge er lige lidt fyldestgørende. I den første, der udkom paa Corneliussens Kunstforlag, var den af Syberg under Billederne skrevne Tekst erstattet med grimme Tryktyper, de smukke Indramninger med Blomstermotiver udeladt og Reproduktionerne kantede med Kobbertryksrande, hvorved de prætenderer at være noget andet og finere end det, de er. Den anden Udgave udsendtes af Dansk Bladforlag paa 125 Aars Dagen for Digterens Fødsel med Tegningerne ubeskaarne, men ellers aldeles utilfredsstillende. Navnlig var Gengivelsen af Blyantstregerne, hvormed de er lagt an, og som i Originalerne forstærker Pennetegningens maleriske Karakter, faldet meget uheldigt ud.²⁾

Den rigtige Udgave savner vi saaledes endnu. Syberg har ganske vist i de senere Aar syslet med Tanken om at skære Serien i Træ, men andet Arbejde har trængt sig paa og Opgavens Dimensioner gjort ham betænkelig. Derimod har han flere Gange op gennem Aarene i Oliefarve og i stort Format paa ny behandlet

det samme Emne, og Varianterne af Tegningerne fra 1901-02 er aabenbart udført med en saadan Plan for Øje.

De første større Billeder med Motiver fra »Historien om en Moder« er »Dødens Komme« fra 1905-06 i Faaborgmuseet og »Døden ved Vuggen« fra 1907 i Odensemuseet. De blev ved deres

13 × 17 cm

Sovende Barn
Blyant

1895

Fremkomst modtaget med Forbehold. Man anerkendte som i Tegningerne det helt simple og ægte i Foredraget, men fandt dem i malerisk Henseende utilfredsstillende, tunge og glinsende af Oliefarve. Denne Opfattelse bør dog sikkert revideres. De har kunnet taale, at Tiden er gaaet hen over dem, ja, de er kun blevet skønnere derved. Kompositionen er fast og Farven ganske vist tung - det er jo Skumring - men ikke stoffligt ubehagelig. »Døden ved Vuggen« har endogsaa i Koloritten noget med »Dødsfald«

stærkt beslægtet - den rødgule Lysrefleks over Døren og Brydningen mellem kunstigt Lys og Dagslys.

I de seneste Aar har Syberg, da Ny Carlsbergfondet overdrog ham at udføre to store Dekorationer til H. C. Andersens Mindehal i Odense, taget Motiverne fra »Historien om en Moder« op

87 × 106 cm

Landskab fra Svanninge

1899

paa ny. Han har udført flere meget store Forarbejder, bl. a. af Moderen og Gravkonen (Nr. 13) - hvor det dog er Motivet fra Kobberstiksamlingens Variant, der er benyttet - af Moderen, der genfinder sit Barn (Nr. 14), af Moderen og Tornebusken og at Døden, der gaar bort med Barnet ind i det ukendte Land.

»Historien om en Moder« er dog ikke det eneste Eventyr af H. C. Andersen, der op gennem Aarene har beskæftiget Kunstnerens Fantasi, og som han bestandig er vendt tilbage til; der er ogsaa »Den grimme Ælling«. Allerede i 1896 havde Syberg

som nævnt malt en Akvarel »Marts« med Motiv herfra, og i 1915 udførte han syv mindre Akvareller til de berømte Indledningsord: »Der var saa dejligt ude paa Landet...« Vinteren 1928-29 illustrerede han det helt igennem i over hundrede Penne-tegninger, deraf enkelte akvarellerede. De er kun at opfatte som Skitser

45 × 58 cm

Landskab med Kabbelejer, Svanninge
Akvarel

1897

og er med deres Rigdom af Landskabsmotiver - fra Faaborg- og Kertemindeegnen, fra Zoologisk Have, Søndermarken og Søborg Mose - tegnet ikke direkte efter Naturen, men efter Erindringen.

Endelig har Syberg i 1930 - da han havde faaet Opgaven i Mindehallen overdraget og en Overgang tænkte at ville benytte Motiver fra »Den grimme Ælling« - malt flere mindre Oliebilleder fra Svanninge, en Søbred med blomstrende Bukkeblad, en Dam, tilgroet med Siv, en Ellemose, Aakander og vilde Roser, alt sammen ment som Forarbejder til denne Emnekreds.

TRÆSNIT

Allerede saa tidligt som i 1887 havde Syberg forsøgt sig som Raderer, tilskyndet af Maleren Karl Jensen, der selv raderede og beredvilligt overlod ham nogle Plader. Forsøget resulterede imidlertid kun i tre Arbejder: et, der forestillede Sybergs Søster, samt to Selvportrætter. Pladerne skal være gaaet tabt, og Prove-tryk har det ikke været muligt at finde.

Resultatet har aabenbart ikke tilfredsstillet ham - Forsøget blev i hvert Fald ikke gentaget. Men de Erfaringer, han her havde høstet, kom ham til gode, da han tolv Aar senere begyndte at lave Træsnit. Det faldt ham langt naturligere at arbejde med Gravstikken og at bestemme den præcise Virkning af Stregen i Stedet for, som ved Radering, at være afhængig af Ætsningens tilfældige Udfald.

For at faa lidt Vejledning henvendte Syberg sig til Xylograf Hendriksen, men denne mener ikke selv, det er rigtigt at nævne ham som Sybergs Lærer. Han forsynede ham kun med de nødvendige Grejer og hjalp ham lidt til Rette med Brugen af dem. Paa anden Maade, nemlig gennem Billedstoffet i »Ude og Hjemme«, har han derimod sikkert haft en afgørende Betydning for Syberg, der i sine Træsnit - hvad det rent haandværksmæssige angaar - bygger paa den solide Tradition fra Flinchs Dage, som »Ude og Hjemme« er saa glimrende et Udtryk for.

Xylograf Hendriksen havde, da Syberg spurgte ham til Raads, som Forbillede vist ham nogle Arbejder af den gamle engelske Mester i Træskærererkunsten Thomas Bewick. Men det var ligesom Stregsnittet laa langt bedre for Syberg end den fra »History of british birds« kendte Bewick'ske Metode, hvor den hvide Linie er sparet ud i den dybtsorte Grund.

Sybergs første Træsnit »Hoved af sovende Barn« fra 1899 er da ogsaa et rent Faksimilesnit, Pennetegningen fort over paa Klodsen. Senere tilstræbes ofte en mere malerisk Virkning med en rigere Aftoning mellem lyst og mørkt - men det rent xylografiske, den levende Stregbehandling og Følelsen for Virknin-

gen af den skaarne Linie i Trykket er stadig det fremherskende Karaktertræk. - Hans andet Træsnit, en Fluesnapper, tegnet paa Stokken af Johannes Larsen, skriver sig fra Vinteren 1900, da

53 × 34.5 cm

Hans
Akvarel

1896

Syberg besøgte Johannes Larsen paa dennes Ejendom Båxhult i Småland. Fluesnapperen var kommet ind i Huset og havde slaaet sig ned hos dem, og saa fandt de paa, at Johannes Larsen skulde tegne den og Syberg skære den i Træ. Det hele var kun en Spøg og nævnes blot her, for at denne Fluesnapper ikke skal give Anledning til en kunsthistorisk Mytedannelse. Johannes Larsen begyndte nemlig først i 1904 at lave Træsnit og var fra første

Færd en Mester i denne Kunst uden at have lært den - hverken af Syberg eller nogen anden.

Mens det samlede Antal af Sybergs Oliemalerier, Akvareller og Tegninger er meget betydeligt, er disse grafiske Arbejder lette at overskue; siden 1899 har han nemlig ialt kun udført tretten Træsnit. Heraf blev de otte til i Tiden fra Efteraaret 1914 til Foraaret 1915; de er alle paa to nær Portrætter af Hustruen og Bornene.¹⁾

SVANNINGETIDEN

Sybergs Arbejder fra sidst i Halvfemserne staar for en væsentlig Del i det nye Svanningehjems Tegn. Huset i Svanningegyden, hvor Syberg som nygift havde lejet sig ind, genfinder man i Faaborgmuseets Tegning S. 85, og Interiørerne kender man ikke blot fra Illustrationerne til »Historien om en Moder«, men fra en Mængde udmærkede Akvareller og Malerier med Emner fra Familielivet.

Han forekom i denne Periode Kritikken »elskværdigere og derfor lettere tilgængelig og mere almindelig end før«, og allerede Billedtitlerne røber, hvori »det almindelige« bestaar. De fortæller om Hverdagslivets Lykke og Glæden over at have et Hjem, noget Syberg som ingen anden har givet Udtryk for i Arbejder som »Den førstefødte«, »En Moder giver sit Barn Die«, »Sovende Barn« o. s. v.

Der eksisterede dengang en Definition af Begrebet Kunst; den lod saaledes: »Kunst er det, man ikke kan, for det, man kan, er ingen Kunst« - og for Sybergs Vedkommende passede den! Vanskelighederne ved en Opgave syntes aldrig at skræmme ham. I et lille Billede »Blomstrende Skovbund mellem unge Bøge« (S.59) er han end ikke vejet tilbage for at skildre den i Kunsten saa ofte mishandlede Foraarsidyl. Skønt der er malt paa dette Billede i flere Aar - nemlig fra 1892 til 1898 - mærker man intet til, at Arbejdet har voldt Besvær. Det er lykkedes Kunstneren helt at fastholde dette koglende Nu med Solskinnet mellem de slanke Stammer, det fine Net af Skygger over Anemonemylderet og de sorte Egern, der springer mellem Træerne.

I en Anmeldelse i »Tilskueren«¹⁾ fremhævede Lützhøft Sybergs Landskaber fra disse Aar som nogle af de betydeligste, den yngre Kunst havde frembragt; han fandt, at Syberg havde arbejdet sig bort fra den lidt ubarmhjertige Skarphed i Form og Haardhed i

46 × 63 cm

Solskin i Spvinge Banker
Akvarelet

1899

Farve, der tidligere ved første Indtryk af hans Billeder kunde støde som et for brutalt Udslag af Energi. - Det er mærkeligt hos Lützhøft at træffe dette Forbehold og vanskeligt nu at forstaa, hvad der sigtes til med Udtalelsen om det haarde, skarpe og brutale i Sybergs Kunst. Dens mest fremherskende Kendetegn synes dog snarere at være en udtalt Følsomhed, ogsaa rent artistisk - noget meget mildt og meget kraftigt i Forening.

Men det er rigtigt, at mange af Sybergs smukkeste Landskabsbilleder er blevet til i denne Periode, deriblandt en Rigdom af

akvarellerede Pennetegninger. I flere af disse Motiver er skildret Aftenhimle og pragtfulde Skyformationer, se saaledes Skitsen S. 114. Af Oliemalerierne skal nævnes Faaborgmuseets Billede (S. 112) af Udsigten fra de lyngklædte Bakker over det vidtstrakte

68.5 × 87 cm

Bølgende Rug, Bygevej i Juli

1898

Land, hvor Lys og Skygge skifter over gule og grønne Marker ud mod Helnæsbugten; endvidere Billedet (S. 115) med Rugen i Blæst og endelig det stort formede Foraarslandskab (S. 113), der af Toldinspektør Ivar Berendsen er testamenteret Kunstmuseet, og som Syberg selv med Rette anser for et af de bedste, han har malt.

Hovedværket fra Aarene omkring Aarhundredeskiftet er dog »Aftenleg« (S. 97), ikke alene paa Grund af Dimensionerne (174 × 230 cm), men ogsaa fordi det i saa høj Grad er præget af Kunstnerens lidenskabelige Stræben efter under Et at sammen-

fatte og skildre Svanningebankernes tunge Skønhed, en Stræben, han har understreget ved i Den frie Udstillings Katalog at citere følgende Strofe af Goethe:

Lykken, jeg attraar, er Dig at berøre, Natur!

Et Forarbejde til selve Landskabet findes i den S. 98 gengivne Akvarel fra 1897, der - ligesom andre Motiver fra Svanninge Banker - gennem Naturopfattelsen og ved Landskabets Karakter er beslægtede med Dankvart Dreyers Billeder fra Mølleknapp Bakker ved Lillebælt.

I dette Forarbejde har Landskabet Karakteren af et mægtigt Hav med store Dønninger under mørke Skyer. I den endelige Udførelse oplives Forgrundens brede Bolgevold af de runddansende Bønderfolk og Skumringen af den rødgyule Aftenhimmel, mod hvis Grund Vifter og Striber af lette, koldt graablaa Skyer tegner sig - et af disse Farvernes Eventyr i Naturen, som man ellers saa sjældent finder overbevisende genfortalt.

Billedets Stemning er nøje knyttet til dets dybt ulmende Kolorit med Skumringslyset over den mørkegrønne Bakke, hvor det graa og blaa og røde i Bøndernes Dragter gentages i Farverne paa Himmelen. Størrelsesforhold og Afstande er klarlagt ved forskellige Hvilepunkter for Øjet ind efter i Billedet: fra Gruppen i Forgrunden til de dansendes levende Ring; dybt i en Bolgedal til højre en Karl og en Pige, bittesmaa, og højt paa Bolgetoppen i Baggrunden græssende Køer, enkelte fritstaaende Træer og Gærderne, der følger Bakkerne helt ud til Horisontens Rand.

»Aftenleg« hviler som Skildring af Natur og Mennesker trygt og sikkert i sig selv. Det er vanskeligt at finde noget i Samtidens Malerkunst, som det minder om. Derimod er det vel muligt at drage en Sammenligning mellem Sybergs Landskab og de Landskaber, vi kender fra Thøger Larsens Digting, og mellem Sybergs og Knud Hjortos Skildring af Bønderfolk. I Farven synes det ikke urimeligt at drage en Linie længere frem til nyere »romantisk« Kunst, Solnedgangsbilleder af Oluf Høst og Jens Sondergaards alvorsfulde Landskaber fra Thy.

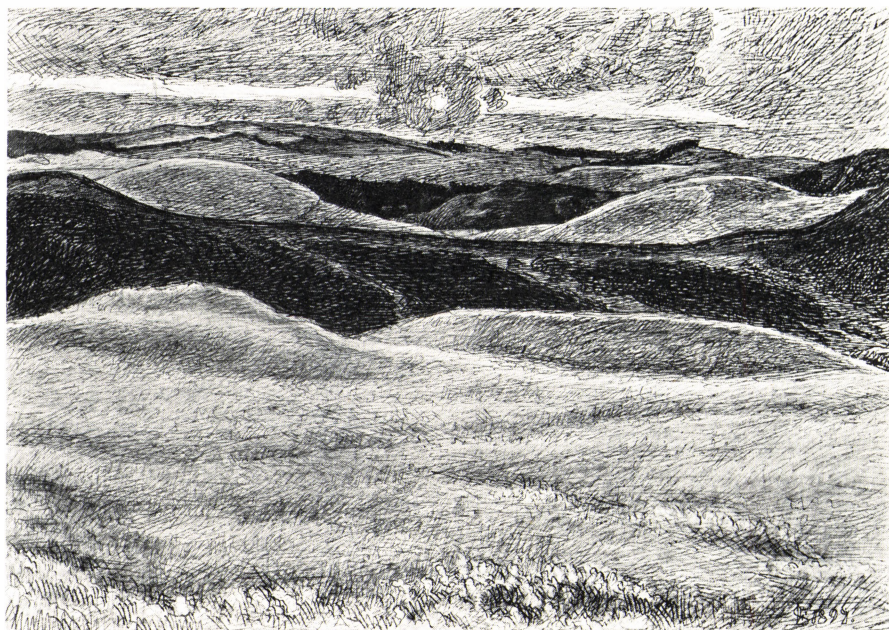

174 × 230 cm

Aftenleg, Svanninge Banker

1900

»Den Fremmede« (1900-01) er det eneste Arbejde af Syberg, som man kunde fristes til at kalde et Genrebillede - Otto Gelsted har et Sted bemærket, at det i Modsætning til Sybergs andre Bondelevsbilleder kan minde om den saakaldte »Skolelærerlitteratur«. Motivet er en Lægprædikants Besøg hos nogle Bønder.

42 × 60 cm

Aften i Svanninge Banker
Akvarel

1897

Som Motto har Kunstneren i Udstillingskataloget citeret et Replikskifte, som hans Moder engang havde overværet paa sin Hjemegn:

Den hellige Hjulmand: »Der staar skrevet, at vi skal vogte os for de falske Profeter!«

Kloge Hans: »Ja, er det ikke det, jeg siger! Det er jo soleklart.«

Den Fremmede: »Laan mig Jeres Bibel, saa skal jeg bevise Jer, at jeg ikke har sagt andet, end hvad jeg kan forsvare.«

Kloge Hans: »Har Du ikke hørt, at Guds Ord er ikke for Svin at rode i, for de har en skiden Tryne.«

Det er mest Enkelthederne i Billedet, der fanger Interessen. Sollyset ind over Blomsterne i Vindueskarmen, Interioret (Sybergs Hjem i Svanninge), de nysgerrige Koner i Doraabningen og hele Gruppeopbygningen til højre med den lille, maabende Pige i Forgrunden er alt sammen udmærket - men i Fremstil-

47 × 61 cm

De fynske Alper
Akvarel

1901

lingen af Lægprædikanten svigter det fyndige Foredrag. Den stive Skikkelse er anbragt i Profil i Billedets Midterakse, saaledes at Figuren skærer det over i to Dele, til den ene Side de interesserede Tilhørere og til den anden Kloge Hans og Hjulmanden. Dertil kommer, at selve Situationen ikke er tilstrækkelig anskueliggjort og uden Mottoet næppe vilde blive helt forstaaet.

Sybergs Arbejde med Vandfarven naaede som nævnt i denne Periode et Højdepunkt, navnlig i Akvarellerne fra Bankerne. At

Fynboerne paa dette Felt har paavirket hinanden, er der næppe Tvivl om, men ogsaa uden for deres snævre Kreds kan den nyvakte Interesse for denne Teknik spores. Carl V. Petersen fremhæver saaledes i sin Stevns-Monografi, at det sikkert ikke er en Tilfældighed, at nogle af Stevns' første Akvareller netop skriver sig fra hans Besog i Faaborg 1901. Vandfarven var jo, skriver han, alle Fynboernes Yndlingsmateriale, og de havde efterhaanden faaet et virtuost Mesterskab i Behandlingen af den, der havde gjort den til mere end et blot og bart Skitsemateriale som hos Skovgaard, givet den en Egenværdi, en ejendommelig Udtryks-evne, der var ligesom en ny Landvinding i dansk Kunst; det var derfor intet Under, at hvad Stevns her hos Peter Hansen og Fritz og Anna Syberg fik at se af Akvarelkunst, ansporede ham til flittigere Dyrkelse af den.¹⁾

Carl V. Petersen fortæller, at Gottschalk engang spøgende komplimenterede Stevns med, at han jo var ved at »stikke Syberg«. Men der har sikkert ikke været nogen Ironi i den Bemærkning - Gottschalk nærede den største Respekt for Syberg og Fynboerne. Under Opholdet i 1901 i Faaborg skriver han hjem til Moderen²⁾: »Det er nogle Sataner med deres Arbejder, Syberg og P. Hansen - og saa er det kolossale Billeder - og gode Billeder - for det kan jo ikke nytte, at Lærredet er stort, naar Indholdet er flovt.«

PILEGAARDEN OG FYNSHOVED

I 1902 flyttede Syberg fra Svanninge og bosatte sig med sin Familie paa Pilegaarden, en nedlagt Bondegaard med en gammel Have, beliggende i Drigstrup Sogn kun et Kvarters Gang Vest for Kerteminde. Her har han siden haft sit Hjem.

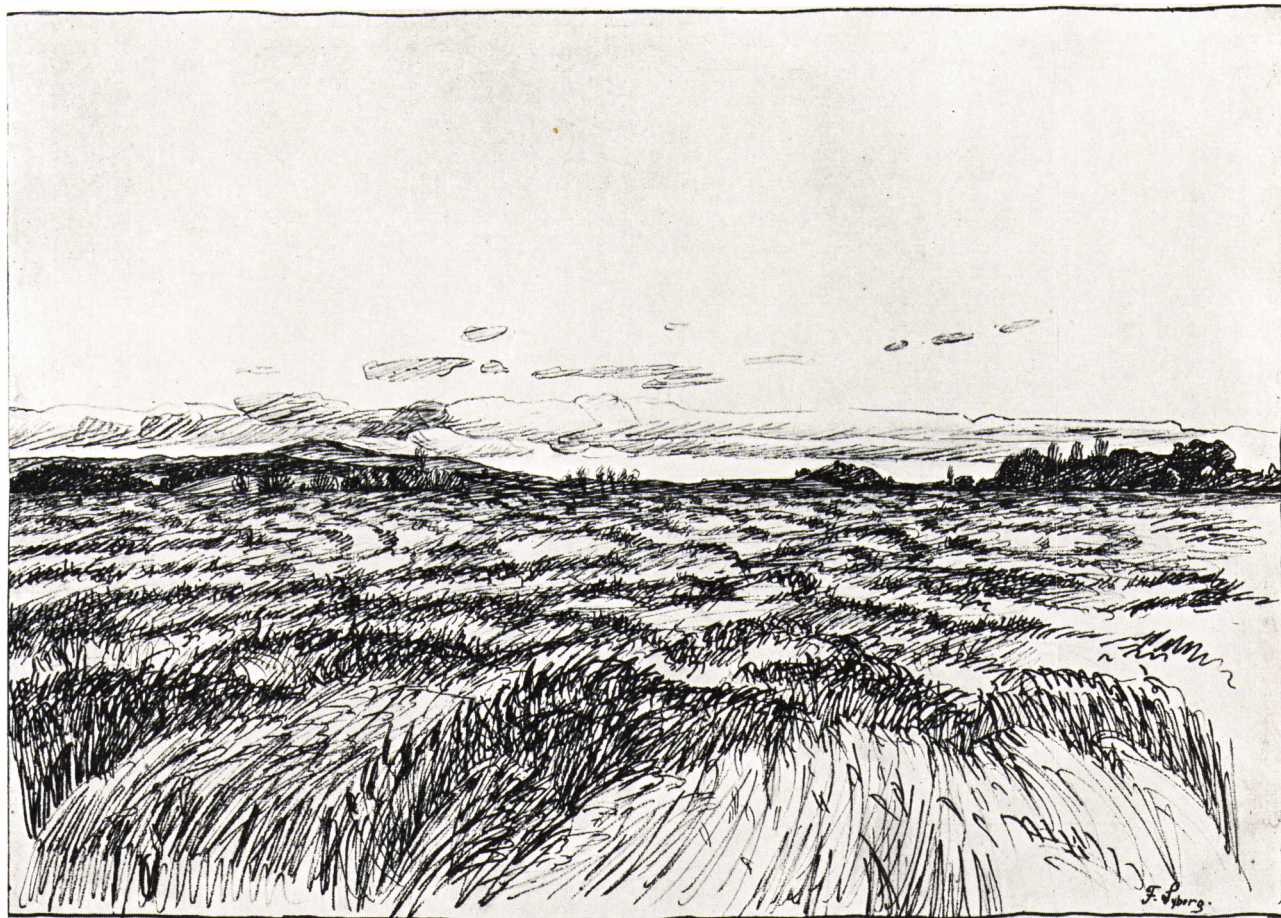
Til at begynde med var det navnlig den vilde, uberørte Natur paa Fynshoved og Mejlo med dens Hyld og Hvidtjørn, Slaaentorn og vilde Roser, han følte sig tiltrukket af. Johannes V. Jensen besøgte Sybergs en Sommer deroppe og beskriver, hvordan de havde indrettet sig.¹⁾ De boede paa selve Stranden »som en Stenalderfamilie, i to transportable Kasser, ikke større end Badehuse, de og en Rudel hvidhovede Børn, som kom op fra Vandet til Maaltiderne og forsvandt i den sommerblaa Fjord igen. Tilværelsen var amfibialsk blandet sammen af Vand og Solskin, Strandblomster, Mejlo i en Luftspejling, Skyer og Hav; til den anden Side Storebælt med Sejlere og Rog, en mægtig solet Blaa-hed, opad i Rummet og til alle Sider, en flygtig champagne-fraadende Sø, hvori vi badede og blev nye fra Hoved til Fod som i Ungdommens Kilde«.

Man kender samme lyse, lykkelige Stemning fra flere af Sybergs Billeder i Akvarel og Olie fra de Aar. Havet indgik her i hans Kunst, ikke blot den sommerligt soledede Kyst med blomstrende Strandkaal under Brinkerne, hvor man badede, men Havet med alle dets Luner, rigtige »Mariner« med Sildebaade i Bygevejr og Ankerliggere i Læ af Hindsholm. Der er næppe malt bedre Søbilleder i den nyere danske Kunst end Sybergs og Poul Christiansens - Poul Christiansens festlige, stilfulde, et klassisk

Danmark, Sybergs mere temperamentsfuldt bevægede, med urolig Himmel og hidsige Skumtoppe. Her oppefra Hindsholm er ogsaa enkelte af de store akvarellerede Penne-tegninger af Aarets Maaneder, der var udstillet i 1904, saaledes »Maj« og det S. 119 gengivne Landskab »April« med Mejlos tungede Kystlinie og forblæste Tjørnekraat under en bevæget Foraars-himmel med Solglimt og Byger. For ovrigt er Motiverne til denne Serie - der engang burde reproduceres samlet - hentet mange Steder fra paa Fyn, saaledes fra Svanninge Banker, fra Hverringelands Kyst og fra Overkærbyegnen i Nærheden af Pilegaarden.

Blandt de ypperste Oliemalerier fra Sommeropholdene ved Havet er det, der ejes af Museet i Maribo, »Fladt Landskab med Køer«, 1906, (S. 120); det bringer gammel hollandsk Landskabskunst i Erindring. Motivet er fra Kysten af Fynshoved med Udsigt over Fjorden mod Einsidelsborg - en lav Horisont med dybblaat Hav under en Himmel, der opad toner mere og mere blaa mod vældige, solbelyste Skymasser. Endvidere »To, der binder Kranse«, 1907, (S. 139) med Anna Syberg og en lille Fiskerpige siddende paa en Skrænt ud mod Fjorden; det har en egen Nuets Friskhed over sig med de mørke, violblaa Krusninger af Blæsten i Vandet og er tillige et meget smukt komponeret Billede med den store Forgrund af Skrænten og den vide Udsigt over Fjorden over mod Fiskerbaadene under Mejlo.

Ogsaa i den nærmeste Omegn af Pilegaarden fandt Syberg straks en Række Motiver, der i deres Særpræg paa ingen Maade stod tilbage for Fynshoved. I en Akvarel (S. 122) »Snebygen drager bort« har han skildret Landskabet i dets Vinterdragt med Markfelter og Poppelhegn, som det aabner sig, set oppe fra Toppen af Overkærby Bakke med Udsigt over Taarby Strand - dette mærkelige, nu torlagte Terræn af gammel Fjordbund, der dengang altid laa oversvømmet ved Vintertid. Gik man fra Pilegaarden mod Nord langs Poppelhegnet, befandt man sig midt ude i disse vaade Enge. Herfra er Tøbrudsbilledet fra 1905 (S. 138) med vinterlige Solstrefj over graahvide Driver. I Kunstmuseets Billede »Den første Sne« (S. 123) med den tunge Himmel over

42 × 59 cm

Bølgende Kornmark
Pen

1899

det hvide Land har man Pilegaardsegnen udbredt foran sig, set fra Bakken bag Kerteminde ned over de halvt tilsneede Plovrer, Gaarden midt i Billedet og bag den Kærby Bakke.

Som nogle af de værdifuldste Kertemindelandskaber fra

18 × 22,5 cm

Variant af Illustration til »Historien om en Moder«
(»Og hun saa ned i Brønden...«)

c. 1901

Pen

denne Tid maa ogsaa fremhæves de S. 121 og S. 129 afbildede. Motivet i »Kerteminde Fjord« er Udsigten mod Syd fra Pilegaarden. Vinteren har endnu ikke helt sluppet sit Tag; der ligger hist og her lidt Sne paa de graa og grønne Marker ud til Fjorden ved »Væverens Hus«, hvor Landevejen markeres af en Række stynede Popler, enkelte iblandt med store, fjerlette Kroner mod det kolde Gry. Over Fjorden og den lave Horisont staar den

høje Himmel, mildt og yndigt malt med skære røde, gule og lyseblaa Farvetoner.

De her omtalte Arbejder er vistnok de mest typiske Eksempler paa de forskellige Tendenser i Sybergs Landskabskunst fra Aar-

38 × 44 cm

April
Pen

1894

hundredets første Tiaar, der afsluttes med Rejsen til Italien 1910. Faaborgmuseets bekendte Billede af Anna Syberg med en lille, blond Dreng ved Haanden »Den første Foraarsdag«, 1910 (S. 153) bør dog endnu nævnes. Det er ikke blot fremragende som Men-neskeskildring, men det ejer tillige en fortættet Stemning af det tidlige Foraar, hvor Solen er ny for En, og man maa ud i det fri for at føle dens Kærtegn paa Huden. Af Figurbilleder fra disse

Aar er allerede omtalt Arbejderne i Olie med Motiver fra »Historien om en Moder«, 1905-07. I det ene af disse var det Lysvirkningen, der stadig optog Kunstneren, ligesom i et udmærket Lampelysinterior fra Pilegården, et Motiv, han flere Gange har behandlet i Penne-tegninger.

Fra 1906 stammer en af de faa Opstillinger, der findes fra Sybergs Haand, nemlig »Frokosten« (S. 131), inspireret af Johannes V. Jensens Digt, ikke nogen Illustration - Digtet kan ikke illustreres, sammensat som det er af overraskende Sanses-associationer - men Syberg har simpelthen holdt sig til selve det inspirerende Still-leben: de blomstrende Stykker Smørrebrød, Øllet, der fraader af Kulsyre, og Snapsen, der spiller som en Diamant.

BONDEMALERNE

*Soyons vrais d'abord, nous serons
beaux après* DAVID

Tidligere var det almindeligt at inddele Malerne i Grupper efter Arten af Deres Motiver: Landskabsmalere, Marinemalere, Genremalere, Dyremalere o. s. v. Om Syberg gælder det, at han ikke vil kunne henføres til nogen bestemt Gruppe - han har aldrig specialiseret sig. Hans Verden bestaar baade af Land og Hav, af Mennesker og Dyr. Men alligevel har han ikke undgaaet at faa Etiketter sat paa sig. Han er bl. a. blevet kaldt Bondemaler, en Betegnelse, som han næppe nogen Sinde slipper af med, skont den, da den blev fæstet ved ham, snarere var ment som et Øgenavn end som en Karakteristik. - De nederlandske Frihedshelte optog i sin Tid Skældsordet »Geuserne« som et Hædersnavn, skrev Karl Madsen engang. Fynboerne kan i Betegnelsen »Bondemalere«, der raabtes imod dem, se en misundelig Erkendelse af Saltet og Sundheden i deres Kunst.

Benævnelsen stammer iovrigt fra en Bladpolemik, hvis Aarsag var den, at Malerinden, Fru Gerda Wegener havde faaet et Portræt refuseret, først paa Charlottenborg og derefter paa Den frie Udstilling.

Denne i sig selv ret ligegyldige Begivenhed kaldte Maleren Gudmund Hentze frem. I en Artikel »Dansk Foraar« (»Politiken«, 14. April 1907) rettede han et voldsomt Angreb paa Den frie Udstillings »fast sammenbrændte Klump af Bondemalere«, der længe havde søgt - med en bondeagtig Foragt for og Mistillid til al den Kunst, der ikke viser sig med Bælguanter og en arbejdskroget Ryg - at gore al fin og frigjort Kunst Livet saa surt, som det kan blive i dette sure Regnvejrslønd. Men Publikum havde

for længst vendt sit Hjerte bort fra Træskokunsten, der, medens den var ung, var morsom, frisk og frejdig, men nu, da den var ældet, kun var trøstesløs, fattig, plump, grim og misundelig.

Hertil svarede Peter Hansen ganske kort - og det var vel at mærke det eneste Indlæg, der fremkom fra Fynboernes Side - at han for sit Vedkommende gerne vedkendte sig Navnet Bonde-maler som Udtryk for en Modstand mod at trække i den fine Ham, naar denne ikke var andet end et laant Hylster, der skulde dække over Svagheder, man ikke gerne røbede. Med tydelig Adresse rettede han et Slag mod Stilsnobberiet: *Stil* - dette uforklarlige, som hefter sig ved betydelige Mænd, ikke fordi de søger den, men netop paa Trods deraf - det jages der efter som noget fint, og man tilegner sig det i en Haandevending. Men Stil og Storhed er intet Maal at sætte sig. Der er ingen anden Vej end at lade staa til og vise sig, som man er. - Han mindedes Zahrtmann, der, da han engang skulde holde Tale ved en Fest, arrangeret til Ære for ham, udbrod: »Jeg ved slet ikke, hvad jeg skal sige, men blot jeg er naturlig, gaar det nok.« Og hans Tale blev til Kunst, fordi han sagde, hvad han følte uden at tænke paa sit Publikum. Peter Hansen sluttede med en Bemærkning om, at »Naturlighed er en Forudsætning for alt Foraar. Kunstige Blomster springer ikke ud«.

Denne Replik gav Hentze Anledning til et nyt Angreb paa Husmandskunsten og paa Bondemalerne, der bredte sig »i sejt og dorsk Plumshed . . . bondeagtig mistænksomme over for Kultur«. Til Peter Hansens Ord om, at man skal vise sig, som man er, bemærkede han: Ja, en Kunstner skal vise sig, som han er i sine ensomste, mest brændende Øjeblikke, hvor hans dybeste Tavshed klinger, medens han anspændt lytter til sit eget Hjerteslag.

Nu kom Karl Madsen sin Ven Peter Hansen til Hjælp i et aabent Brev, hvis Indhold i korte Træk er følgende:

Vi vidste - ogsaa før Hentze gjorde opmærksom derpaa - at vi alle er Produkter af højere eller lavere Kultur, og at Graden af kunstnerisk Kultur i høj Grad bestemmer Kunstværdien. Kun havde vi indbildt os, at Udmaalingen af denne var en ind-

viklet Sag, men Hentze synes at have løst Spørgsmaalet lige saa let og sikkert, som Kolumbus løste Opgaven med Ægget: Den højere kunstneriske Kultur har sin Type og Talsmand i ham, den lavere - den laveste - i dig, stakkels Peter! Du maler

54 × 64 cm

Fra Præstegaardsskoven
Akvarel

1897

enfoldigt Mennesker, som du synes, de lever og ter sig, Naturen, som den farves for dine Øjne; altsaa er du kun en plump og væmmelig Bondemaler af lav Kultur. Han maler i Stil Figurer, der ikke ligner Mennesker, op mod en Baggrund, der ikke ligner Natur, altsaa er han en fornem og ædel Repræsentant for, hvad Kultur kan udrette. Men naar vi vil gøre os klart, hvad det er, Striden drejer sig om, saa kan for eller mod Stil ikke være det

afgørende, da enhver vil indrømme, at Stil kan være udmærket, naar Evnen og Kræfterne er der, og forbandet daarlig, naar Til-lavningen sker med alt for billige Ingredienser. Alle de gamle Kampe mellem Idealister og Realister, Klassikere og Romantikere var for saa vidt taabelige, som det kun kommer an paa dette ene: at ingen ægte Værdier, hvori de end bestaar, underkendes og ringeagtes til Fordel for falske, selv om disse vil dække sig med underskønne Navne. En Kritik, der i Tillid til Publikums Torst efter haandgribelig Poesi vil indbilde os, at højere Kultur i Kunsten udelukkende kendetegnes ved Anvendelsen af Skon-jomfruer med kvidefulde Øjne, Stjerner, Taager, klangfulde Billedtitler etc., kan ikke betegnes som andet end Bondefangerkritik. »Mod Bondefangerkritikken!« maa derfor være Bondemalernes Feltraab i Striden. Frem Bondemand, frem!

Næste Indlæg fra Hentze, det fremkom allerede den følgende Dag, naaede ikke at blive en Replik til Karl Madsen, men formede sig som et nyt Angreb paa Fynboerne. Ingen kunde vel ønske, skriver han, at vor Kunst skulde tage en ensidig Retning; det er en Selvfølge, at der i et Bondeland som Danmark maa bestaa en Skole for Bondemalere, og et Forsøg paa at udrydde dem vilde foruden at være et haabløst Arbejde tillige være uklogt. Men man maa passe paa, at ikke al Kultur i vor Kunst forfalder af Mangel paa Røgt. I Naturtilstanden opstaar ingen Kunst, den er altid et Produkt af mere eller mindre vidtdreven Kultur.

Efter nogle Betragtninger over Kunstens Botanik - Forskellen mellem kunstige og kultiverede Blomster, den vildtvoksende og den kultiverede Hyacint, Kartoffler og Hyacintløg, Snylteplanter, Markens Urter og det rene Ukrudt - fortsætter han: Det staar, for at sige det rent ud, rigtig slet til med den danske Flora i Øjeblikket. Der sidder nogle bredrumpede Bondeknolde og tager Pladsen op for den ny Kunst, som de gør Forsøg paa at kvæle, saa godt de kan. De skal flyttes hen paa deres Plads for at give Luft. Og de *vil* blive flyttet, der er en ny Tid inde i Kunsten, en Tid, som vil bunde dybere og række højere end den foregaaende, en Tid, som vil have sine Rødder i ældgammel

og fjerntliggende Kunsts dybe og evige Kilder og flette sine Grene ind i andre Nationers Kunstgrene . . .

74 × 68 cm

Kongelys

1898

Nu følger Svarene til Karl Madsen Slag i Slag.

Først Fru Agnes Slott-Møller, der hævder, at Emnevalget er en Ting af stor Betydning ved Bestemmelsen af et Kunstværks Værdi . . . Der er Forskel i Værdi paa selv det dejligste hollandske Still-leben og - Michelangelos Dommedag . . .

93 × 128 cm

Udsigt over Svanninge

1899

104 × 138 cm

Ved Foraarstid

1901

Derefter igen Gudmund Hentze, der henstiller, at hans eget Billede »Den Fremmede«, som Karl Madsen havde gjort til Genstand for en kritisk Vurdering, maa blive holdt uden for Diskussionen. Det er ikke Personligheder, han har villet ind paa, men det, han har villet til Livs, er det flade, aandløse Syn paa

30,5 × 42 cm

Skymotiv
Pen

c. 1899

Naturen, et Syn, som er baaret oppe af Mænd, for hvem Fantasi og Drøm er fremmede Begreber, og for hvem Skønhedstrang kun er et tomt Hylster. Da det er tydeligt nok, at det er til ham og ikke til »stakkels Peter Hansen«, Karl Madsen i alle danske Bondepeterses Navn har skrevet sit aabne Brev, vil han energisk protestere imod, at saadanne stakkels Petere skal være de raadende i Kraft af deres utvivlsomme Overtal, og finder det urimeligt og skadeligt for Kunsten, at de skal kunne fornægte alt, som ligger uden for deres snævre Horisont. Vor Kunst lider for Tiden

af en Arbejdsforkrøbling, vi trænger til at rette Ryggen, vi er mange, som er trætte og lede ved den evige Træskoklapren, nu vil vi have ny Musik . . .

Som Deltager i Diskussionen paa den idealistiske Side meldte sig endvidere Harald Slott-Møller med en Kronik, der i det

104 × 130 cm

Bølgende Rugmark, Motiv fra Svanninge

1899-1906

væsentlige er et Forsvar for Hentzes »Den Fremmede«, men ogsaa tilsigter at give Udtryk for hans egen kunstneriske Stræben. Om Hentzes Billede skriver han, at han elsker det ikke, men han beundrer det, og han ved i hele den samlede Verdenskunst næppe et eneste Billede, der paa en saa intensiv og uhyggelig Maade fortæller om, hvad en dødsængstet Febersyg drømmer og føler. Og naar Karl Madsen skriver: »Hentze maler Figurer, der ikke ligner Mennesker, op mod en Baggrund, der ikke ligner Natur,« hvad vil det saa sige? Er Feber ikke noget, der hører

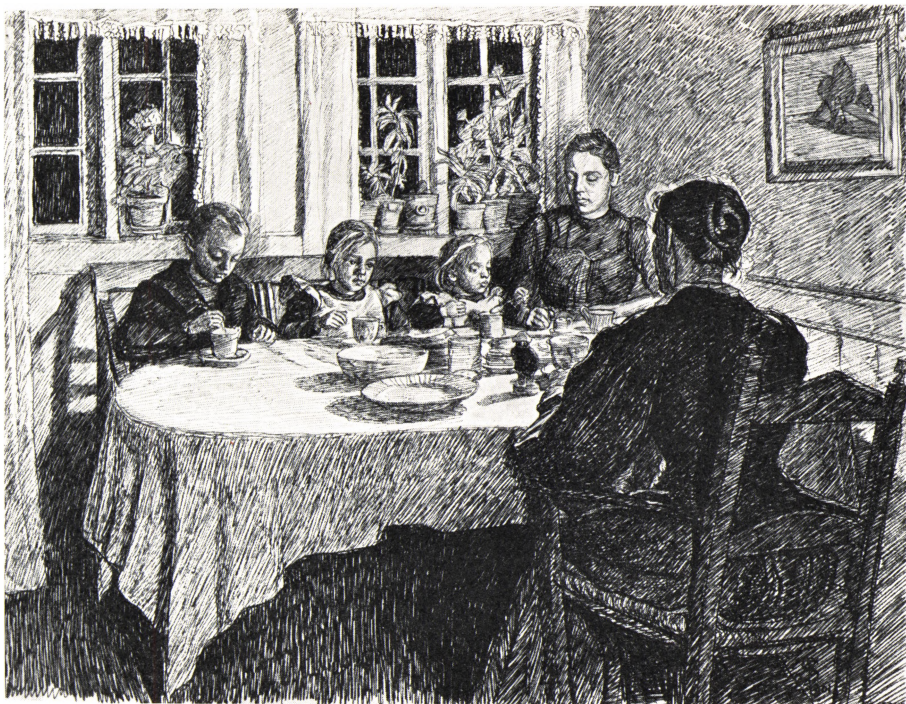
Naturen til? Hvad enten den er 37,5 eller 40,8, er den en meget naturlig Ting, og de Drømme eller Fantasier, man har under Feberanfald, er det uden for Naturen? Tilhører en Rus ikke Naturen som en hvilken som helst anden ekstatiske Tilstand? Hvad er Inspiration vel andet end Ekstase? Der er mere mellem Himmel og Jord, end vore to Øjne ser! - Om sin egen Produktion skriver han, at den fra første Færd havde været præget af Interessen for det menneskelige. »I Lægens Venteværelse« handlede saaledes om Fattigdommen; det første Portræt af Hustruen om ungdommelig Begejstring, »Primavera« om Forelskelse, »Paolo og Francesca« om trofast Sammenhold, altsaa altid det menneskelige, aldrig tomt »malerisk Hokusfokus«.

I et - i en ironisk Form holdt - Resumé, hvori den norske Forfatter Hans Jæger, der dengang var bosat i Danmark, senere søgte at klargøre Resultatet af denne Malerkrig, giver han følgende skarpe Kommentar til dette Indlæg: »Slott-Møller erklærer sig med andre Ord for den Kritik, der gaar ud fra, at det væsentlige i Malerkunst er den Slags »menneskeligt Indhold«, der lader sig udtrykke i Billedtitler, og at Resten er tomt malerisk Hokusfokus, m. a. O. han erklærer sig for det, der af Karl Madsen er blevet stemplet som Bondefangerkritik. - Og det samme gør siden ogsaa Hentze. I sin Afskedsartikel slutter han sig nemlig til Slott-Møller. Slott-Møller og jeg - skriver han - har intet personligt sammen udover det, at vi mener nogenlunde det samme om Kunst.«

- I Fortsættelse af sin Kronik havde Slott-Møller i »Tilskueren«¹⁾ offentliggjort nogle »Kunstabtagninger«, hvori han udtaler, at det karakteristiske ved Fynboerne er Interessesløsheden og Fladheden i deres Bestræbelser, Brutaliteten og Grovheden i deres Form og en Mangel paa Respekt og Ærbødighed for Kunsten, som hidtil har været uset i dansk Kunst. Naar Gruppen kaldes »den fynske Skole«, saa er det et tilfældigt Navn, som den tilfældigt har faaet, da kun en lille Del af de Malere, der horer til den, er Fynboere. Snarere skulde den hedde Zahrtmanns Skole, da det fælles for de Malere, der har dette Præg, er, at de er Zahrtmanns Elever. Det vil dog rimeligvis alle Dage forblive

en uløst, psykologisk Gaade, hvordan det er gaaet til, at den fint kultiverede Kunstner, som Zahrtmann har været, har opdraget denne Gruppe Malere!¹⁾

Slott-Møller fortsætter nu sine »Kunsthbetragtninger« med Betretningen om en mærkværdig Oplevelse, han havde haft ude paa

49 × 65 cm

Familien

1901

Pen

Den frie Udstilling: Det var paa den Tid af Dagen, henimod Lukketid, hvor man kan gaa nogenlunde ene og i Ro fordybe sig i Billederne. Fra den store midterste Sidelyssal kom han ind i den Sal, hvor Sybergs Billeder hang. Han havde været alene i Salene et Stykke Tid og havde ikke hørt nogen komme, hvorfor han blev forbavset ved pludselig at se tre Skikkelser staa diskuterende foran Sybergs Billeder. - Det var Høyen, P. C. Skovgaard og Lundbye! - »Ja,« sagde Høyen, »vi blev forleden forstyrret i

vor søde Ro af et Medlem af dette psykofysiske Selskab, og nu, vi dog var her, vilde vi se, hvordan det stod til med Kunsten.« - »Det er dog en mærkværdig grov og unænsom Svend, denne Syberg,« fortsatte han. »At sige det, man har paa Hjerte, med Myndighed og Kraft er naturligvis godt, men det kommer dog i første Række an paa, at der er noget ved det, man siger, det

41 × 62 cm

Lyngbakker, Svanninge
Akvarel

1901

bliver dog ikke Poesi, fordi man slaar i Bordet og raaber Fanden gale mig... Hr. Sybergs Billeder er tomme, han siger os ingenting. - Se nu paa dette Billede »Sneen tøer«. Maleren siger os intet andet end: Gud Fader bevar os, sikkert Tøvejr! Det er jo da ganske interesseløst, man kan jo end ikke se, om det er Solskin eller Graavejr, og vi faar ikke det mindste at vide om, hvad Naturen fremkalder af Foraarsfornemmelser i Malerens Sind. Han mangler Sangbunden, den egentlige, kunstneriske Evne.« - »Ja,« sagde Lundbye, »Høyen har Ret, Sangbunden mangler, men det er ikke alene Hr. Syberg, det er lige saa meget Hr. Han-

sen - hvad er det nu, han hedder? Peter Hansen! De mangler begge en Verden i deres Indre, det regnbuefarvede Syn, der skulde glæde os. Det, de viser os, kan enhver se. Om deres Syn kom til at raade, blev Kunsten overflødig.« - Nu blander Slott-Møller, der optræder anonymt under Betegnelsen en yngre Maler, sig i Samtalen med en Bemærkning om, at de er dog svært friskt

68 × 104 cm

April, Motiv fra Mejlø
Akvarel

1903

malt disse Billeder, det er i deres Form, man maa søge deres Værdi. - »Form?« udbrod de tre fremmede paa en Gang og saa paa den unge Maler. »Men det er da en forskrækkelig forfængelig Maalestok at anlægge,« sagde Høyen, »et Indhold, der ikke er andet end et »her skal I se, hvor rask *jeg* kan male,« kan vi da ikke nøjes med. Desuden, skulde man endelig anvende Formens Fortræffelighed som Maalestok, maatte man fordre en ganske anden Fordybelse i den, en Dykkelse af den, en Ærbødighed for den, som disse let nøjede, ukultiverede Almuemalere mangler. Men desuden - den Opfattelse,« fortsatte Høyen, »at man kan

76 × 119 cm

Fladt Landskab med Køer

1906

107 × 146 cm

Kerteminde Fjord

1907

resignere og nøjes med at samle sig om den formelle Side, deler disse Folk jo slet ikke, se til Sybergs Illustrationer til H. C. Andersens »Historien om en Moder«, de prætenderer da at besidde et poetisk Indhold, men de minder om danske Stile, Genfortælling af et Digt i Prosa. Om det havde været Hr. Sybergs Opgave

48 × 60 cm

Snebygen drager bort
Akvarel

1902-04

at fjerne al Poesi og Patos af Andersens Digtning, kunde det saamænd ikke være lykkedes ham bedre. Hvor er Moderens lange, sorte Haar eller hendes perleklare Øjne, som hun giver som Betaling til Konen og til Soen for at naa frem og ind i Dodens store Drivhus til sit lille Barn? Den stakkels askeblonde Nolle og de to klattede Øjne, Syberg har givet Moderen, er ikke i Stil med H. C. Andersen, og dette maatte dog være Opgaven at anskueliggøre Digtningen, det kan man ikke komme udenom. «

Det er ikke just aandfulde Ord, der lægges disse Aander paa Læben. Lundbye f. Eks. er jo aldeles ikke til at kende igen, naar man mindes det Foredrag, han i 1843 holdt for en Kreds af sine Venner, og hvor han bl. a. udtalte følgende: »Udmal Dem selv en Eftermiddag, Luften er graa, men stille, saa man hører Hun-

66 × 89 cm

Den første Sne

1905

dene gjøe langt borte i en fjern Landsby, see der Bonden gaa i Plougfuren, hør hans Tilraab til Hestene; - for mig idetmindste har en saadan Scene altid havt noget næsten Helligt; dette Samliv mellem Natur og Mennesker er saa trostende og stort, at den Kunst, der fremstiller det, aldrig i mine Øjne kan blive smaalig og prosaisk.«

- Diskussionen i »Politiken« var imidlertid ingenlunde afsluttet, men den var, efterhaanden som Indlæggenes Antal voksede, blevet vanskelig at følge. Og ikke uden Grund bemærkede Karl

Madsen, at denne Strid, der i sit Udspring truede med et skrækkeligt Blodbad paa Malere, der sad stille ved deres Opgaver uden at bekymre sig synderligt om Fru Slott-Møllers Emner, Slott-Møllers Tanker og Hentzes Stil, var endt med at dreje sig om Ting, for hvis Skyld det maaske var lidt urimeligt at mobilisere alle Verdenshistoriens Kendsgjerninger.

Harald Slott-Møller og Gudmund Hentze var lige indignerede over Arten af »Madsens Polemik«, men Slott-Møller trostede sig paa Kunstens Vegne med, at det ikke blev Karl Madsen, der kom til at bestemme dens Bane, hvor drabeligt han end gik i Skranken for *de Malere, der hverken kunde noget eller vilde noget*. Og Hentze slog fast, at Leden ved »den evige Træskoklapren« for første Gang havde faaet offentligt Udtryk i Foraaret 1907; han onskede Striden opfattet - ikke som et Overfald paa sagesløse Bønder, men som en Befrielseskrig, en Afkasten af Husmandsaaget og en Hævdelse af Tilværelsesretten for de Malere, der mødte med Byens specielle Kultur.¹⁾

Alt dette har imidlertid kun historisk Interesse - og der er næppe nogen, der nu vil anerkende de fynske Maleres Modstandere som typiske Repræsentanter for københavnsk Kultur. Tværtimod maa man, naar man har fulgt Udviklingen, give Johannes V. Jensen Ret, naar han med Henblik paa Malerstriden udtaler, at Fynboerne ikke ved Efterligning, men ved Væsenlighed betyder den centrale Fortsættelse af de bedste Traditioner i dansk Kunst, som den repræsenteres af Navne som Skovgaard, Købke og Lundbye. Den højdanske Kunst maatte om ad Fyn - og lutres gennem nye Metoder, lært af franske Malere - for at bringe sin Arvefølge i Orden igen.²⁾

REJSEN TIL HOLLAND OG PARIS 1908

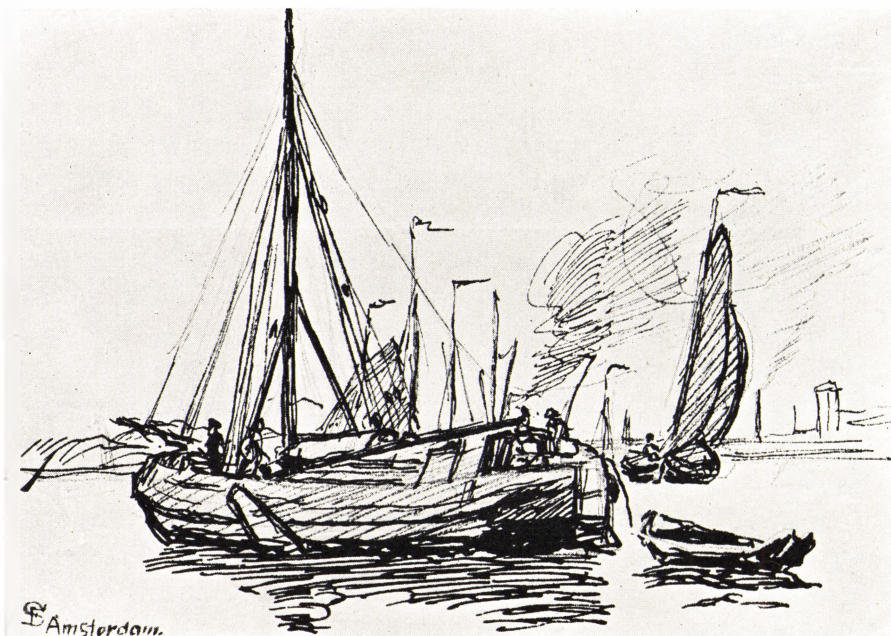
I 1908 lagde Syberg ud paa en længere Rejse til Holland og Paris. Han har selv givet en Skildring heraf, der har Interesse, ikke blot ved de livfulde Billeder, den opruller, men ogsaa derved, at Syberg, der altid har følt en stærk Tilknytning til germansk Aandsliv, her har givet Udtryk for en uforbeholden Beundring for fransk Kunst.¹⁾

Rejsen begyndte i det tidlige Foraar med en Fodtur gennem det indre Fyns mest afsides Egne, op langs Gamborg Fjord og ud til Spidsen af Fons, hvor en Fisker satte ham over. Det havde været Sybergs Mening at spadserere hele Vejen gennem Sønderjylland ned til Hamborg. Men allerede i Kolding fik en Influenza, han gik og sloges med, ham til at ændre sin Beslutning; han løste Billet til Ribe, hvor han blev, til han var kommet til Kræfter. Landskabet omkring Ribe, de store Enge, som han tegnede, forekom ham - som de laa der i det tidlige Foraars tindrende Lys, en Tumleplads for Aarstidens isnende Byger og Blæst - at rumme Billedstof nok for et Menneskeliv.

I Tønder fik han Lyst til at gore en Svip ud til Hojers Sluse for at se et Glimt af Vesterhavet og for at faa sine geografiske Forestillinger om Marsken bekræftet. Men det var for tidligt paa Aaret. Engene var trostesløst nogne, af alle de mange Hundrede Hoveder saas ikke et - de gemte sig endnu i Staldene - og Vesterhavet havde den vedholdende Østenvind drevet milevidt bort fra de flade Kyster. Ovre under Sylt, hvor Sejlløbet skimtedes som en tynd Solvstribe i Havbundens graa »Slik«, arbejdede en Dampmuddermaskine omgivet af en hel Flotille af

store Pramme. Det lyse Foraarsvejr var afløst af en mørk, melankolsk Dag med store Skyer.

Videre gik Rejsen til Hamborg, Holger Drachmanns Yndlingsby. Syberg havde, før han drog af Sted, lovet sig selv, at han vilde gøre Ophold her, men Byen, der laa sort og trist i det regn-

13 × 18 cm

Skitsebogsblad fra Holland, Amsterdam
Pen

1908

fulde Vejr, forekom ham ikke synderlig forskellig fra Kobenhavn paa en af dens værste Dage, og han forlod den efter at have været en Tur paa Museet.

Først i Amsterdam ventede Lykken ham. Den kom ikke pludselig og »fra Himlen af«, som man helst forestiller sig den, men langsomt og med smaa Tilbagefald. Han begyndte med Jan Steen og Delfterfajancen og udførte i Akvarel nogle smukke Kopier af Kakler i Rigsmuseet. Saa glemte han en Tid alt over Rembrandt. Men den rette Lykke vandt han først henimod Slutningen af sit Ophold, da han opdagede, at han havde forelsket sig i Amster-

dam - i Byen, Omegnen og Befolkningen, hele det muntre, primitive Holland.

I Løbet af en Maaned foretog han forskellige Smaarejser, der alle forløb som almindelige Fornøjelsesture uden at aabne hans Øjne for Hemmeligheden ved Holland. Først til Zaandam, hvor han kom i Berøring med en Stab af unge Forretningsmænd, der

34 × 51 cm

Havnen i Amsterdam

Pen

1908

var Stamgæster paa Hotellet, hvor han boede. »Jeg dyrkede ivrigt Bekendtskabet i det forføngelige Haab at lære Hollandsk. Men dels er den hollandske Udtale forbistret svær, dels havde jeg, foruden min egen Tungnemhed, en Hindring i Hollændernes Beskedenhed. De betragtede det som afgjort, at jeg hellere hørte dem tale ethvert som helst andet Tungemaal end deres eget.«

I Scheveningen var han lige ved at blive hængende paa Professionens Vegne. Fiskerhavnen med de mange Fartøjer, der laa for Udrustning til Sommertogtet op under Island og Shetland, var et fristende Emne. »Jeg tog ogsaa Mod til mig, stillede mig

op ved Havnebugten og begyndte paa en Akvarel, men det gik kun i to Dage. Ungdommen, Lomler paa 12-18 Aar, opdagede mig og blev for nærgaaende. En Dag tog de sig for i Skjul af hinanden at stene mig, ikke af Ondskab, blot som en behagelig Tidsfordriv, og saa maatte jeg, hvor ondt det end gjorde mig, foretage et Tilbagetog, mens det endnu kunde ske med Ære.«

En Dag, da Syberg drev om paa Havneterrænet i Rotterdam, blev han grebet af den Følelse af Ensomhed og Forladthed, der paakommer En, naar man færdes ukendt mellem mange Mennesker. Og det gik da op for ham, at det var Amsterdam, han længtes efter. Han fulgte sin Indskydelse at slutte af med Holland dør, hvor han var begyndt, gik øjeblikkelig til Banegaarden og løste Billet, idet han velsignede de korte Afstande i dette Land.

Amsterdam modtog ham i Festrdragt. Han havde forladt Byen en raakold Majdag. Nu havde Sommervarmen faaet alle Kanalernes Træer til at udfolde sig - men ellers var alt uforandret. »Heeren Gracht, den fornemme gamle Kanal med det fornemme Navn, saa ligesaa tillukket og mennesketom ud som altid. Paa Bloommarkt omme ved Sophiaplein bredte Blomsterpotterne sig ud over baade Fortov og Korebane, og Fartøjerne i Kanalen lignede svømmende Drivhuse, blot, at nu var det Pelargonier og Heliotroper, sidst var det Tulipaner og Hyacinter. Ned ad Kalverstraat og Nieuwendijk sejlede de smukke Hollænderinder - for de er smukke - stilfærdigt og uden Hast. Det faldt ikke vanskeligt at fange et Glimt af den fejlfri Ansigtsoval, de rene Træk og de skønt tegnede Øjne med det rolige Blik.«

Paa Strejfture opdagede Syberg nyt Terræn. Naar man fra Ruijterkade tog med Dampfærgen over til den modsatte Side af den store Hovedkanal, var man med det samme paa Landet. En Kanal med murstensbelagte Veje paa begge Sider forte nordpaa gennem store Enge med sortbroget Kvæg, forbi nydelige Bondergaarde og Landsbyer med mærkelige Navne. Hvert Øjeblik modte man en af de maleriske Kuffer, der for fulde Sejl skummede forbi med hele Familien om Bord og med Bleer hængt til Torring paa Storbommen.

114 × 171 cm

Kørby Bakke

1906

Et Sted ved Havnen var der en stor Beværtningshave, hvor Amsterdams bredere Lag hver Aften søgte hen i store Skarer. Men fra Morgenstunden til langt opad Dagen laa den omtrent mennesketom; kun en enlig Pebersvend eller en Barnepige med et Par Smaaborn trissede om derinde. Her tilbragte Syberg uforstyrret Tiden med at studere de forbisejlende Fartøjer i alle Storrelser og Former, lige fra den moderne Amerikadamper til de gammeldags, træskoformede Fiskerbaade fra Zuidersoen. Paa den modsatte Kanalbred, foran Centralbanegaarden, hvis Glastag straaledede i Solen, havde Passagerdamperne, der befarer Hollands Kanalnet, Landingsplads. De kom og gik uophorligt, idet de sværtede den lyse Sommerhimmel og udviskede Amsterdams Profil med deres sorte Røgskyer. Hver Damper havde sit Musikkorps om Bord, som trompetede op i samme Øjeblik. Afgangen fandt Sted. Dampfløjten tudede, og ind imellem lod dronende Slag af en stor Damphammer, der rammende et Mastetræ ned i Byens sandede Grund, stadig forøgende den Skov af Granstammer, Amsterdam er bygget paa. Der var dog intet i alt dette, der i fjerneste Maade ledte Tanken hen paa en Storstads »fortærende Larm«. Tværtimod! Man dyssedes til Ro; Livet og Larmen i Amsterdam har samme godmodige og fredelige Præg som Smaabølgerne i »het Y«, der lyser i Solskinnet, sommerblaa som en dansk Fjord. -

Foruden enkelte Akvareller tegnede Syberg med Pen fra Zaandam, Purmerend, Nieuwendam, Scheveningen og Amsterdam større og mindre Blade fra Kanalerne med deres Liv og ude fra Havet - straalende friske og mindende om Tegninger af visse franske Impressionister, f. Eks. Claude Monet.

Af Kunsten, han saa i Holland, overskyggede Rembrandt alt andet. At sidde foran Rembrandts Nattevagt, skriver han, er som at overvære Opførelsen af et Shakespeare'sk Festspil. »Man finder Glemsel for sig selv i dette Væld af Ungdom og Genialitet. Men det blev dog Jodebruden, foran hvilken jeg endte med at holde min daglige Andagt. Hvoraf kommer det, at af alle de Kvindeskikkelser, Malerkunsten har frembragt, bliver ingen Erindrings-

gen saa dyrebare som Rembrandts? Intet virker paa Ens Sind med et saa uudsletteligt Indtryk af Elskelighed som Aasynet paa en af Rembrandts unge Kvinder. Maa Grunden hertil søges i Kunstnerens egne menneskelige Egenskaber, og er der noget

46 × 59 cm

Frokosten

1896

i den undertiden forte Paastand, at en stor Kunstner stedse er et stort og ædelt Menneske?«

Fra Amsterdam gik Turen til Paris med et kort Ophold i Antwerpen for at se Museet. Varmen var pludselig blevet kvælende og bevirkede i Forbindelse med et nyt Influenzaanfald, at Syberg senere kun mindedes at have modtaget et afskrækkende Indtryk af Rubens' store Kristusbillede. »Det var som at overvære et rædselsfuldt og grusomt Slagteri.«

I Haag havde han i det udmærkede Museum Mesdag for første

Gang stiftet Bekendtskab med en større Samling fransk Kunst. Straks ved første Besøg slog det ham - nærmest som en behagelig Overraskelse - at der ofte var et umiskendeligt Slægtskab i Naturopfattelsen mellem dansk og fransk Kunst. Dog kan det ikke undgaas, skriver han, at Folelsen af denne Slægtslighed

20 × 25,5 cm

Marine
Pen

1908

bliver mindre løftende, naar det ved en nøgtern Sammenligning gaar op for En, at den kun er tilsyneladende og blotter en Forskel lige saa afgørende som den mellem Leoparden og Huskatten. *Hvad der i den franske Kunst flammer, gløder og gnistrer, som en aldrig slukket Ild kommer hos os Danske kun frem nu og da, i svage lunkne Blaf, vi, som har saa svært ved Hengivelse og saa vanskeligt formaar at glemme os selv.¹⁾*

Det første Indtryk af Paris farvedes ganske af Erindringen om

Zolas Kunstnerroman »Mesterværket«; ikke blot paa Paris' Gader og paa Udflugter i Omegnen, men ogsaa paa Louvre følte Syberg sig omsvævet af Zolas Aand. Manets Billede, det fra »Mesterværket« velkendte Motiv med Modellerne i Skoven, fik hele Scenen paa Claudes Atelier til at træde lyslevende frem. Han

B 1907
Hans på sin første Studierejse.

25 × 33 cm

Hans paa sin første Studierejse

Pen

1907

satte dette Billede højere end »Olympia«, og det forekom ham at være et af de Billeder i Nutidskunsten, der stærkest og mest udtryksfuldt afspejler sin Tid.

I Durand-Ruels Kunstsalon saa han en større Udstilling af Monet og en Samling Landskaber af Renoir, et Kunstnernavn, han her for første Gang stødte paa. Monets Billeder kunde han straks glæde sig over, men han tilstaar, at Renoir saa temmelig gik ham over Hovedet ved det første Besøg.

»Jeg anede ikke, at han allerede et Par Dage efter, da jeg havde set, hvad Durand-Ruel ejer af ham i sin Privatsamling, skulde være den af Impressionisterne, der efterlod det stærkeste Indtryk paa mig. At udpege enkelte af Renoirs Arbejder vil være mig komplet umuligt. Hans Frodighed overvælder. Først var det

58 × 80 cm

Fynshoved

1908

hans unge Kvinder, nøgne, badende Kvinder, unge Modre, halv-voksne Skolepiger, alt det lyse, blonde, smeltende, søde, ungpigeagtige, der pludselig stod mig klart. Derefter opdagede jeg ham som Landskabsmaler og blev blændet af det tindrende Sollys i hans Søbilleder og Billeder fra Algier - man tror paa hans Palmer - og tilsidst standsede jeg ved de af hans Arbejder, hvori han baade er Figur- og Landskabsmaler. Ingen formaar som han at lade en lykkelig Sindsstemning og et Sollys, som lister sig ind mellem grønne Træer, i Forening oplyse og forskønne et ungt Ansigt.

Hvor højt jeg sætter Renoir, om jeg muligvis sætter ham højest af Impressionisterne, er et Spørgsmaal uden Interesse, og jeg er heller ikke selv klar derover. Jeg fik i den korte Tid, mit Ophold varede, et tydeligt Indtryk af Manet, Monet, Sisley - som tiltalte

66 × 82 cm

Den grønne Bølge

1908

mig meget - og Renoir. Andre, f. Eks. Degas og Pissarro, fik jeg set altfor lidt paa, og Cézanne, af hvem jeg kun saa et Par smukke Nature morte Billeder, aner jeg saa godt som intet om. Hvis jeg imidlertid paa Grundlag af dette skal stille og besvare mig selv Spørgsmaalet om, hvor højt jeg sætter den Kunst, Impressionismen har frembragt i Frankrig, saa er jeg intet Øjeblik i Tvivl om Svaret, at den staar paa Højde med det bedste i Malerkunsten fra alle Tider. Ved Synet af den fyldes Ens Hjerter med Begejstring over den menneskelige Evne til Selvfornyelse, over at se Kun-

sten igen spurte op paa Højde med sig selv, og at Jorden og Livet stedse er ungt i Menneskenes Hænder.

Det er ogsaa godt at blive erindret om, i hvor dyb Taknemmelighedsgæld man staar til Franskmændene. Om Impressionismen i Frankrig har sat sine kraftigste Skud og nu skulde være ved at afgro er et Spørgsmaal, der først og fremmest vedkommer en Franskmand. For en dansk Maler er der noget tragikomisk i at vide, at der hjemme er Bestræbelser fremme for efter bedste Evne - i Skrift og Tale - at tage Livet af Impressionismen, idet man - o hellige Uskyld - betegner som forældet en Bevægelse, der endnu saa godt som ikke har sat Spor i dansk Kunst. «

MUSEET I FAABORG

For Stiftsmuseet i Odense vilde det have været en nærliggende Opgave at skabe en Repræsentation af fynsk Kunst. Allerede omkring Aarhundredeskiftet havde Karl Madsen over for et Medlem af Bestyrelsen gjort det Synspunkt gældende, at Museet burde lægge Vægt paa at vise, hvor mange betydelige og ejendommelige Kunstnere Fyn havde frembragt.¹⁾

Der erhvervedes saa i 1901 et Landskab af Jens Juel, og ved Velvilje fra Galleriets Side kom man i Besiddelse af nogle Studier af Dankvart Dreyer, hvis Kunst Karl Madsen ved Raadhusudstillingen havde draget frem af en halvhundredeaarig Glemsel. Lidt fynsk Kunst havde man altsaa, bl. a. ogsaa nogle Arbejder af Billedhuggeren Jens Adolf Jerichau. Men til Forstaaelse af det Slægtled, der paa afgørende Maade havde givet Fyn en Særstilling i vor Kunst, naaede man først adskillige Aar senere.

En Henstilling ved Juletid 1909 fra Overretssagfører Jens Rasmussen i Odense til Museumsbestyrelsen om ved Indkøb at støtte den fynske Skole og i egen Interesse sikre sig Arbejder af den, mens de endnu kunde faas til rimelig Pris, førte ikke til det ønskede Resultat.

Imidlertid blev Jens Rasmussens Aktion den direkte Tilskyndelse for hans Broder Mads Rasmussen til at stifte Museet i Faaborg.

Ved en Middag i Mads Rasmussens Hjem i Februar 1910, hvor bl. a. Syberg, Peter Hansen, Jens Birkholm og Tom Petersen var til Stede, kom Odensemuseets Holdning paa Tale, og Jens Rasmussen foreslog da sin Broder at oprette et Folkebibliotek i

Faaborg med Billeder af Fynboerne.¹⁾ Mads Rasmussen gik straks ind paa Tanken - dog havde han mest Lyst til at skabe et egentligt Museum. Samme Aften blev Bestyrelsen dannet, og da Mads Rasmussen ikke selv mente sig i Stand til at vælge det bedste, lod han Malerne være sine Medarbejdere, ja, lod dem i Virkeligheden

93 × 124 cm

Sneen løer

1905

raade, som de selv vilde, og stillede uden Tøven de til Planens Virkeliggørelse ikke helt ubetydelige Pengemidler til Disposition. Lützhøft fremhæver, ikke uden Grund, i Forordet til Museets første Katalog²⁾ det originale ved denne Fremgangsmaade: at lægge Udførelsen af Planen i Hænderne paa de Kunstnere, hvis Værker Samlingen skulde rumme. Netop paa denne Maade blev Museet en Æressag for dem. De var alle interesserede i, at Resultatet blev det bedst mulige. Lützhøft nævner Syberg som den, hvis Energi det navnlig skyldtes, at Samlingen i forbausende kort Tid antog Karakteren af en fyldig og vægtig Repræsentation.

Nogle faa Maaneder senere, Sct. Hansdag 1910, blev Museet indviet. De c. to Hundrede Arbejder, der udgjorde Samlingen, var ophængt paa første Sal i Mads Rasmussens Gaard for Enden af Østergade. Til Indvielsen var indbudt Borgmester Skouenborg, H. P. Hanssen, Karl Madsen, Skjoldborg, Johannes V. Jensen og

58 × 82 cm

To, der binder Kranse

1907

Christian Engelstoft og saa naturligvis Kunstnerne selv og Selskabets Damer. Højlideligheden er skildret i Peter Hansens smukke Monumentalbillede. Anna Sybergs Stol staar tom - hun var af Sygdom forhindret i at være med. Midt i Billedet mellem Malerne ses Zahrtmann. Han var i Virkeligheden ikke til Stede, men Peter Hansen har ment, at han hørte naturligt hjemme der.

Stifteren holdt Aabningstalen, hvorefter Syberg paa Kunstnernes Vegne takkede og gav Udtryk for deres Glæde over, at Museet var blevet knyttet netop til Faaborg, og at saa stort et Antal af deres Billeder var blevet samlet her. Han mindedes

den Aften hos Mads Rasmussen, da Planen første Gang var bragt paa Bane. Ingen, der dengang var til Stede, havde til at begynde med tænkt sig andet ved et Museum i Faaborg end en mere eller mindre tilfældig Slump Billeder, samlet sammen paa maa og faa, ingen uden netop *Mads Rasmussen*, hvis Tanke gik langt

15 × 19.5 cm

Dregehoved (Rille)

1909

Pen

videre. Han blev i Aftenens Løb ved med at uddybe sin Idé. Men det varede noget, før det gik op for de tilstedeværende, at det simpelthen var *et fynsk Museum*, der var Tale om, en udtømmende og fyldig Repræsentation af det i dansk Kunst, der er blevet kaldt den fynske Skole. Og da det først stod klart, gik man straks i Gang med at udvælge de Billeder af Johannes Larsen, som Samlingen skulde rumme. Udvalget blev imidlertid

meget omfattende, og snart var det Beløb, der var fastsat til første Aars Indkøb, ikke blot naaet, men oven i Købet overskredet. Da var det, Mads Rasmussen sagde disse mindeværdige Ord: »Ja, jeg ser jo nok, at de Penge, vi skulde købe Billeder for det første Aar af alle de fynske Malere, gaar alene til Johannes Larsen, men

36 × 44 cm

To Søstre
Pen

1909

hvad der skal købes, det skal købes, vi maa først og fremmest se at faa Museet saa godt som muligt og bagefter, hvordan vi kan ordne den økonomiske Side af Sagen.« Og som med Johannes Larsen saaledes ogsaa med de fleste af de andre. Det gik ikke, som det ofte gaar, at en Plan, saa længe den kun er til i Ens Tanker, nok formaar at fylde Sindet med Begejstring, men at Begejstringen slukkes . . . man opgiver eller slaar af og bliver

staaende paa Halvvejen, naar Planen skal proves i det virkelige Liv, hvor den i Stedet for at lokke En med skønne Muligheder viser sig at bestaa i at overvinde Vanskeligheder. - Syberg sluttede

17.5 × 26.5 cm
(Papirmaal)

Pigehoved (Besse)
Pen

1909

sin Tale med at fremhæve, at Mads Rasmussens Begejstring, hans Lyst til at handle sikkert og hurtigt, intet Øjeblik havde svigtet.¹⁾ Udmærkede Bidrag til Belysning af Mads Rasmussens Personlighed findes ogsaa i Leo Swanes Bog om Museet, hvor han omtales som den første virkelige Provinsmæcen - han indtog en Særstilling derved, at det ikke var ældre Kunst, han samlede, men sam-

19×17 cm

Pigehoved (Clara)
Pen

1909

tidig, endog af yngre Kunstnere. Begivenhederne i Foraaret 1910 ændrede med eet Slag de fynske Kunstners Stilling, skaffede Øen det Museum, som Odense ikke havde villet give, og, naar man tænker paa, hvad Faaborgmuseet blev, kan man tilføje, ikke havde kunnet give. I Lobet af faa Aar fordoblede Mads Rasmussen Samlingen og indviede den fem Aar senere for anden Gang i dens egen store og smukke Bygning.¹⁾

Zahrtmann havde paa Afstand fulgt Begivenhedernes Gang og glædet sig paa sine Venners Vegne. Han viste ogsaa i Gerningen sin Interesse, idet han testamenterede Museet flere af sine Malerier og forskelligt andet »som Erkendtlighed for, hvor meget det har hjulpet mine fynske Elever«. ²⁾ Ved Indvielsen i 1910 gav han over for Peter Hansen Udtryk for, hvor »umaadelig glad« han var. ³⁾ »Jeg saa Jer, især Christiansen, lide Nederlag paa Nederlag og for hvert kun løfte Jer i større Idealitet... Vi har naaet det Højeste, det korte Liv beskærer. Jeg mener ogsaa, at Direktør Rasmussens Gave gavner lige saa stærkt hele Kunstnerstanden som Eder Udvalgte... Jeg har den allerstørste Sympathi for, hvad Mads Rasmussen har gjort, og jeg har Grund til at tro, at han hører til Landets Bedste.« ⁴⁾

ITALIEN 1910-1913

I 1905 havde Syberg første Gang været i Italien. Han var rejst derned paa et Akademistipendium sammen med sin Kone og Maleren Jens Birkholm og havde opholdt sig et Par Maaneder i Florens, dog uden at male.

I 1910 tog han igen derned, denne Gang med hele sin Familie, og blev der i tre Aar, om Vinteren bosat i Pisa, om Sommeren i den mere kolige Marina. Kun en enkelt Gang, i Efteraaret 1912, foretog han en kortere Rejse, over Florens til Rom, en Tur han har beskrevet i et Rejsebrev.¹⁾

Han skildrer de solrige Oktobereftermiddage paa Palatinerhøjen og mellem Forum Romanums skønne Søjlerester. Og Dage med regnfuldt Efteraarsvejr, hvor Solen forsvandt i Skyer bag Colosseum, i et Afskedsglimt strejfede Constantinsbuen og kantede de mørkerøde, vaade Ruiner af Tiberius' og Caligulas Paladser med et orangefarvet Lys.

Størst Glæde havde han dog af Naturen i Omegnen af Rom, »Campagnen, dette paa en Gang saa triste og dog saa vidunderlige Sted. De langstrakte Bakkelinier, hist og her nogle halvafløvede Elme- og Asketræer, Faareflokkene, Lærkemylderet og fremfor alt Stilheden Man kunde tro sig hjemsat til den jydsk Hede. Ruinresterne af de antike Vandledninger, Via Appia med Romergravene, alle disse Fortidslevninger vakte nøjagtig samme Stemning i En som Bronzealderhøjene hjemme.«

Ogsaa Nemisoen kaldte Mindet om Danmark frem og fik ham til at længes hjem. »Vi tilbragte en hel Dag i Solskin og uforstyrret Fred ved dens skovbevoksede Bredder, drømmende os

hjem til Hald Sø i Jylland. Under Træerne og op ad Skrænterne stod Jordbunden i et Flor af nysudsprungne Alpevioler, men det forstyrrede ikke Illusionen, det var som at vandre i en dansk Bogeskov i Anemonetiden. - Uforglemmelig vil det første Syn af Nemisoen stedse være for mig. Da kulkastedes virkelig for et

48 x 66 cm

*Figentræ paa Marken uden for Pisa
I Baggrunden Monte Pisano*
Akvarel

1911

Øjeblik mine tilvante Forestillinger om jordisk Skonhed. Det var som en Drøm, der i næste Nu vilde forsvinde, at se den mørktfarvede, staalglatte Flade dybt under vore Fodder, indrammet af høje Bjergskraaninger, der var ikklædt Esteraarets gyldneste gule. «

Rejsens endelige Formaal var at se Rom og Rafael; og han fik ogsaa set alting - især følte han sig tiltrukket af de Brudstykker af romerske Fresker, der findes i Vatikanet, og af Melozzo da Forli. Men det skulde hændes ham, hvad han sidst af alt vilde

have troet, at en italiensk Maler fra vor egen Tid, Filippo Palizzi i Museo d'arte moderna, kom til at optage ham saa stærkt, at han næsten glemte baade Antik og Renæssance. Som Palizzisamlingsens bedste Arbejder fremhæver han Landskaberne, »beskedne Smaaarbejder. hvis Hverdagstale tager Glansen af megen »stor«

67 × 97 cm

Marker uden for Pisa
Akvarel

1911

Kunst og paa det klareste viser, hvilken uudtømmelig Skonhedskilde Naturen er. De bestaar af lutter simple Udsnit af Italiens Natur fra Egne, Kunstneren er ene om at kende, og ligner saa lidt som muligt danske Forestillinger om Italien. - I selve Billedernes Art kunde der maaske gøres Ligheder gældende med den bedste franske Landskabskunst, f. Eks. Rousseau, men mest overraskes man dog ved at se, hvor nær beslægtet denne Kunst er med den, alle Danske sætter højt, med Købke, Kyhn og Dreyer. « Ogsaa her moder vi hos Syberg Hjemlængselen paa samme

10*

Maade som i Campagnen og ved Nemisoen. Paa den skønneste Maade finder han i Palizzis Emnekreds, hvor Dyrene optager en stor Plads og derved minder ham om Lundbye, en Bekræftelse paa Johannes V. Jensens Ord om, at Verden overalt er den samme.

Den 31. Marts 1913 fyldte Zahrtmann 70 Aar. Han boede i Lucca og havde oprindeligt tænkt sig at tilbringe denne Dag hos Sybergs i Pisa, men han blev opslugt af Arbejde, og først i Begyndelsen af April indbød han Sybergs med deres fire Born til at besøge sig i Lucca. »Jeg holder svært meget af dem alle, og vi skal nok faa en herlig Dag.« skrev han hjem til sin Moder.

Da Syberg selv fyldte 70 og i Efteraaret 1932 blev fejret ved en Fest, fortalte han ved Bordet et og andet, som han huskede fra denne Dag.¹⁾ Som første Del af Programmet skulde der aflægges Besøg i et fornemt greveligt Palazzo, og Zahrtmann gik i Spidsen sammen med Drengene. Der bestod et Venskabs- og Fortrolighedsforhold imellem ham og dem, der bl. a. gav sig Udslag i, at de skrev lange Breve til ham. De var affattet paa et Slags selvlavet Dansk, bogstaveret paa Italiensk, hvad der tog sig meget komisk ud, f. Eks. bogstaveredes Ordet »kære«, efter Lyden, saaledes: »chea«. Zahrtmann gemte omhyggeligt disse Breve og paastod, at det var hans Hensigt at vise Professor Vilhelm Thomsen dem, naar han kom hjem til Danmark. - Drengene var i Alderen fra seks til ni Aar, ens klædt med langt, lyst, nærmest hvidt Haar og vakte en Del Opsigt i Lucca. Zahrtmann beskrev senere i et Brev Turen saaledes: Alle Folk, vi mødte, standsede, saa nysgerrigt og forbavset paa os og gjorde saa omkring og fulgte med. De, der indhentede os, standsede ligeledes i Forbifarten, satte Tempoet ned for at slaa Folge med os - Flokken blev efterhaanden saa stor, at den ikke kunde rummes paa Fortovet, men strakte sig helt ud paa Midtergaden. En Dame trængte gennem Mængden hen til Drengene, ruskede en af dem i Haaret og raabte triumferende: *Mamma mia, capelli veri!* Hun havde haft Mistanke om, at de gik med Paryk... Der kom et

Ligtog. Kusken standsede Hestene, hele Følget standsede efterhaanden. Kisten var ledsaget af Fakkeltbærere, og der var mellem dem en, som ikke kunde styre sin Nysgerrighed, men skridtede i sin lange Kappe og med Tophuen, der som et stort Kræmmer-

95 × 79 cm

Selvportræt

1916

hus omslutede hele Hovedet, over Gaden og fikserede Drengene gennem Huens uhyggelige Glohuller. Al Gadfærdsel var et Øjeblik standset. - Saaledes lod Zahrtmanns Beretning, og Syberg supplerede den med en Beskrivelse af Besøget i den grevelige Families Kunstsamlinger og Festmaaltidet, der bagefter fandt Sted i et Trattori - »Dagen og Aftenen forsvandt, som altid hvor

Zahrtmann var Midtpunkt, som en skøn Drøm, man nodig vil vækkes af, og som man forgæves søger at forlænge.«

Under hele sit Italiensophold 1910-13 og for Resten i tre Aar derefter rørte Syberg ikke Oliefarven, men arbejdede kun med Pen og Vandfarve.

Pisa har for Syberg været det samme, som Capua var for Hannibals Soldater, da de søgte Vinterkvarter, skrev Francis Beckett.¹⁾ At Syberg langt fra havde hengivet sig til et *dolce far niente*, viste imidlertid den Udstilling af hans Italiensbilleder, som Kunstforeningen arrangerede i Februar-Marts 1914. Beckett har dog maaske Ret i sin Bemærkning, for saa vidt som det næppe er lykkedes Syberg i samme Grad som flere andre danske Kunstnere, f. Eks. Peter Hansen og Poul Christiansen, at skabe sig sit eget Italien.

Helst malede han ganske jævne Motiver som Bondergaarde og Marker med Plataner og Figentræer, Vinstokke og Artiskokker, somme Tider med det blaanende Monte Pisano og Byen med det skæve Taarn i Baggrunden. Eller Pinieskov og Solypopler langs Kanalen til Giuliano, Arnofloden med dens Sandbaade og Marinaen med dens Badeliv. Og selve Byen Pisa med Lung Arno i Regnvejlr og Vinterdragt, Billeder fra Vandledningen og Bymuren med Loven, Ponte Solferino og Campo Santo med dens Gallerier og Gaarde. I Domkirken gjorde han desuden nogle meget smukt gennemførte Studier af en berømt Madonnaskulptur og nogle Sarkofagrelieffer. De er i teknisk Henseende fremragende og horer utvivlsomt - sammen med de store Kopier efter Freskerne fra det fjortende Aarhundrede af Skabelsen og Dodens Triumf - til de betydeligste Arbejder fra denne Periode.

MINDEORD OM ANNA SYBERG OG OM KRISTIAN ZAHRTMANN

Den 4. Juli 1914 døde Anna Syberg, 44 Aar gammel... »hun døde i den hede Sommer 1914, faa Dage før Krigens Udbrud,« skriver Johannes V. Jensen i sin Aarbog 1917.¹⁾ »Naar man søger at rekonstruere sig Stemningen af Tilværelsen, som den var før Krigen, faa husker den, Holdepunkterne for Erindringen fra den Gang er selv forrykket af Krigen, er der Ingen, der saa levende bringer For-1914-Tiden tilbage, som Anna Syberg. Det er næsten som et Symbol, at netop hun døde paa Grænsen af de to Tider, hun hørte saa helt og holdent til den første. Saa vant som man er blevet til, at Folk dør, i de tre Aar, der nu er gaaet, med den Øvelse Massedøden giver, har man dog endnu svært ved at forestille sig, at Anna Syberg er død, hun var mærkeligt levende, saa udpræget som Menneske, at man med Styrken af en Hallucination tror at høre og se hende, et eller andet Sted nærved, i Luften, inden i sig, saa ofte man kommer til at tænke paa hende. - Mennesker med en saa fint og stærkt udformet Individualitet er ogsaa hævet over den personlige Død, de lader deres Form efter sig, i andres Erindring, i deres Kunst, hvis de er udøvende Kunstnere. Og det var Anna Syberg, Faaborg Museum har Blomsterbilleder af hende, saa kraftigt malede og folsomme, paa en Gang elementære og rene i Smagen, som man kun sjældent træffer hos Mænd. »Den fynske Skole« er en streng Skole, skont den ikke over sig i Kritik af andre, de er haarde i, hvad de forlanger af sig selv. Anna Syberg var et af de haardeste og følsomste Mennesker, jeg har kendt, en Kriger og en Veninde, Moder, Kunstner og vild Kvindé.« Johannes V. Jensen mindes, da han besøgte Sybergs oppe ved Fynshoved den sidste Sommer, for

de rejste til Italien, og skriver: Ak, Anna Syberg var allerede dengang mærket af en Træthed, som der ikke gives nogen Fornyelse for, hun havde givet det meste af sit Liv for andre. Det var hendes Lykke som Kvinde, hun ønskede ingen anden. Den svundne Sommer og Anna Sybergs Minde, hendes ejendommelige Stemme, Breve fra hende der var forbavsende stærke, har for mig tonet sig sammen til et Stykke Danmark, noget uanseligt og dygtigt, ikke den store Gebærde, men Natur helt igennem, noget næsten umærkeligt, men inderlig rigt, som den danske Natur og den bedste danske Kunst.

Zahrtmann skrev til Syberg fra Casa d'Antino paa Fuglebakken:¹⁾ Jeg havde hende meget kær. Kan godt sige, at hver Stund, jeg har været sammen med hende, er kun et kært Minde. Maaske allermest den Dag, da Poul Christiansen og jeg spiste hos Dem Aarets første Jordbær. Det er nu over tre Aar siden. Vi var festligt stemte, havde set Deres mange Akvareller, De havde solgt nogle til Bernt Grønvold, og det var den Dag, som om De først ret fæstede Hus i Pisa. Det var den Dag Dem, der talte, men hendes fine Talent for Hygge hvilede over det Hele... Jeg duer ikke til at naa til Begravelsen i Faaborg, bevæger mig ikke ret meget mere, men mine Tanker er hos hende, hos Dem og hos Dem alle med Tak for den Glæde, jeg har haft af Dem alle...

Selv om man aldrig har truffet Anna Syberg, er Billedet af hende stadig levende og tilstedeværende paa den Maade, Johannes V. Jensen omtaler, ikke blot ved hendes egne fine Blomsterbilleder, der hænger som en Mindekrans om Sybergs Buste af hende i Faaborgmuseet, men navnlig gennem de mange ypperlige Portrætter, han i henved 20 Aar malede og tegnede af hende, og Skildringen af hende i Illustrationerne til »Historien om en Moder«. Næppe nogen anden Kvindeskikkelse i dansk Kunst er der beredt saa lang en Levetid.

✦

Brevene fra Zahrtmann viser, med hvilket Venskab han gennem Aarene omfattede Syberg, et Venskab, der efterhaanden udstraktes til hele Familien lige til dens alleryngste Medlemmer

169 × 142 cm

Den første Foraarsdag

1910

115 × 143 cm

Ved Morgenkaffen

1919

145 × 182 cm

Solskin i en Stue, Pilegaarden

1918-21

Det er derfor naturligt, at det blev Fritz Sybergs ældste Søn, Billedhuggeren Hans Syberg, der kom til at udføre Monumentet over Zahrtmann paa Fuglebakken.

Ved Zahrtmanns Død den 22. Juni 1917 skrev Fritz Syberg nogle Mindeord om ham og søgte her for sidste Gang med det Overblik, Aarene giver, at fæstne Indtrykket af ham.

Han tager til Orde imod den Mytedannelse om Zahrtmanns Person, der allerede i Firserne var i fuld Gang - at han var paradoksal, at meget af det, han sagde, umuligt kunde være hans Mening o. s. v. Sybergs Indtryk var netop det, at Zahrtmann var et af de ganske faa Mennesker, der ubetinget og altid sagde sin Mening - ikke gentog en Parole eller gjorde sig til Udtryk for en Opinion, men altid var vaagen og parat til at modtage og gengive originale Indtryk af Fænomenerne.

Dengang, skriver Syberg, d. v. s. for 32 Aar siden, var vi i vor grønne Ungdom. Vore Forestillinger om Kunsten og dens Udøvere var intet mindre end vidunderlige, men jeg tror ikke, vi skænkede Zahrtmann mange Tanker. Den lille Mand med Brillerne, som med korte, knirkende Skridt gik rundt imellem os, vidste vi, var en berømt og omstridt Kunstner, det var omtrent alt. At han efterhaanden skulde komme til at udøve en Magt over os, som Polen over Magneten, at taagede Ungdomsdrømme om Kunstens høje Maal, der tit og ofte var ved at slippe os af Syne, skulde blive klare og faa fast Form gennem ham, ja, at han et helt Liv igennem skulde komme til at staa for os som det virkelige, levendegjorte Ideal, vi drømte om, den store Kunstner, anede næppe nogen af os i denne første Tid. Det var først efter en i Aarevis udgydt Strøm af Velgerninger fra hans Side, at jeg skulde forstaa dette. Naar jeg nu saa mange Aar efter genkalder mig Gangen i den Paavirkning, som udgik fra ham, eller rettere de Følelser, den i Tidens Lob vakte hos mig, da staaer det saaledes for mig: Først kom jeg til at holde af ham, dernæst gik det op for mig, hvilken stor Kunstner han var, senest fattede jeg, hvilket betydeligt og sjældent Menneske, jeg i ham havde haft den Lykke at omgaaes.

117 × 94 cm

Portræt af Clara Syberg

1920

Zahrtmann var naiv som et Barn, havde baade dets Umistænk-
somhed og dets geniale Skarpsyn. Han kunde lade sig bedrage,
hvor et Menneske af Gennemsnitslypen straks vilde have anet
Uraad; til Gengæld havde han en Seers Blik, hvor denne Verdens
kloge Mænd gaar blinde forbi. Menneskekender vilde man ikke
kalde ham, og dog kunde han paa en mærkelig Maade gætte og
ramme det skjulleste og mest forborgne i En.

Hemmeligheden ved Zahrtmann var for Syberg den, at den
dybeste og stærkeste Drivkraft i ham var hans Kærlighed til
Livet og Menneskene, hvor optaget han end kunde være af sit
Arbejde, udholdende og myreflittig. Et Ord, han ofte gentog,
var: »Skidt med Naturen, naar vi blot har Menneskene,« og han
elskede dem alle lige fra Lensgreven til sin Rengoringskone.

Paa Skolen var han altid spændstig og levende, Gnavenhed
fandtes ikke. Saa godt som alle Eleverne kendte han personlig
meget noje. De havde ofte besøgt ham, spurgt ham til Raads i
deres private Affærer og faaet Hjælp af ham baade økonomisk
og moralsk, naar det tiltrængtes. Det var ikke alene Danske,
men ogsaa Nordmænd, Svenskere og Finner, der fandt Vej til
ham, og som han tog sig af, og aldrig var det Eleven, men altid
ham, der folte sig som den begunstigede.

I Sandhed, skriver Syberg, jeg kender ingen som han. Som
Lærer og Menneske uforlignelig, den sidste store klassiske
Menneskeskildrer i dansk Kunst.¹⁾

Sybergs Karakteristik af Zahrtmann er af den største Interesse
til Belysning af ham selv. De, der i Syberg saa ikke blot en Bonde,
men en Bondehøvl, maatte have vanskeligt ved at fastholde deres
Syn over for saa fin en psykologisk Forstaaelse, som den Syberg
lægger for Dagen her og i sine Erindringer fra Skoletiden. Syberg
savner sikkert ikke voldsomme Modsætninger i sit eget Væsen,
men hans stærke og simple Menneskelighed har gjort det muligt
for ham at skære igennem det udvendige, det ekscentriske i Zahrt-
manns Kunst og Personlighed og naa ind til den skabende Kerne.

1916 TIL NU

I Kunstbladet 1910 havde Karl Madsen udtalt, at det var muligt, Syberg ikke havde gavnnet sig selv som Maler ved i saa stor Udstrækning at dyrke Pennen og Vandfarven. Han mener selv, skrev Karl Madsen,¹⁾ at det har været hans Udvikling til Skade, og rimeligvis har han Ret. De forskellige Materialer peger og fører hver sin Vej. Men vi vilde alligevel grumme nødigt undvære Sybergs Tegninger og Akvareller.

Umiddelbart efter at dette blev skrevet, kom den seks-syv-aarige Akvarelperiode, der begyndte med Pisaopholdet i 1910 og varede indtil 1916-17 med Akvareller fra Pilegaarden og fra Zoologisk Have. Men herefter tog Syberg med stor Iver Olie-maleriet op igen. Medens han i sin Ungdom havde kunnet arbejde samtidig med Oliefarve og Akvarel, var det derimod nu blevet ham et Enten-Eller, og han har sikkert ikke malt en eneste Akvarel siden 1917, lige saa lidt som han har malt et eneste Oliebillede fra 1910 til 1916.

Anna Sybergs Søster Marie, som Syberg var blevet gift med i 1915, har betydet overordentlig meget for hans Kunst i hele dens senere Forløb, og det var efter hendes Tilskyndelse, at Syberg forlod Akvarelmaleriet og begyndte forfra med Oliefarven, næsten paa bar Bund.

Fra 1916 stammer vistnok kun ét Maleri, et skitse-mæssigt behandlet, stateligt Selvportræt (S. 149), mere udpræget koloristisk i moderne Forstand end noget af hans tidligere Billeder. Man ser ham i halv Figur, i hvid Arbejdstroje og med Sommerhatten skyggende for Solen, mod Havens glødende Papaver og Græssets og Træernes dybe Gronne.

Fra 1917 til omkring 1924 fortsatte han med et bredere Foredrag og en mere bevidst Forenkling af Form og Farve under Indflydelse fra yngre Kunst, specielt Harald Giersing, der i 1917 var blevet gift med hans ældste Datter.

Tiden ved Krigens Slutning var for de yngre en Eksperimenternes Tid, og Syberg lod sig - i sin Glæde over den genfundne Oliefarve - rive med til at prøve Stoffets Muligheder paa en friere og dristigere Maade end før, men uden at svingte sit naturalistiske Grundlag. Det var, som om Materialet var blevet nyt for ham i den Tid, det havde hvilet, og man sporer den langvarige Beskæftigelse med Akvarelfarven i Benyttelse af Lasurer og i det lette Haandelag, hvormed den ene stærke Farve er sat op mod den anden, f. Eks. kobolt, rødt og violet i nogle Billeder fra en Have med den yngste Datter mellem blomstrende Fingerbøl. Fra 1917 er Kunstmuseets Billede af Overkærby Bakke (S. 161) med den dejlige røde Farve af vissen Lucerne mod den graahvide Sne, fra 1918 »Ved Morgenkaffen«, der ejes af Aarhus Museum (S. 154), fra 1920 og 1921 to Portrætter af en ung Pige i en dybtrod Kjole, Datteren Clara, der døde i 1927 (S. 157). Endvidere kan nævnes det S. 155 gengivne store, udmærkede Solskinsinterior fra Pilegaarden (1918-21), der aldrig har været udstillet, og fra 1921 Faaborgmuseets Portræt af Fru Marie Syberg i Nøddegangen. Der kunde ogsaa fremhæves andre karakterfulde Figurbilleder fra disse Aar - som det af Sønnen, Komponisten Franz Syberg, »Ung Mand med en Kat«, eller de skitse-mæssigt behandlede Skovinteriorer, hvis Kolorit - bortset fra Letheden, hvormed de er gjort - i Grunden ikke adskiller sig ret meget fra Ungdomsarbejderne.

Naar der, som nævnt, i disse Billeder kan spores en vis Indflydelse fra yngre Kunst, er det dog naturligt først og fremmest at understrege, hvad de Unge skylder Fynboerne og ikke mindst Syberg. Linien fra Bondemalerne er iøjnefaldende nok, nu da Udviklingen kan overskues, men det var ikke alle, der straks vilde indrømme det. Som det saa ofte gaar: man følte sig i Opposition, mens man i Virkeligheden fulgte og videreførte en god Tradition. Giersing forstod det, og flere andre af de yngre

91 × 131 cm

Overkærby Bakke, Vinter

1917

Malere har givet Udtryk for, hvad Syberg ved sin Kunst og sit Eksempel har betydet for dem. Saaledes har Olaf Rude fortalt, hvilket Indtryk det gjorde paa ham, da han som ganske ung første Gang var paa Kunstudstilling i København og der saa Sybergs Billeder af Aarets Maaneder, og hvor betaget han blev

142 × 180 cm

To Børn begraver en Fugl

1921-25

over Sybergs Ord om de franske Impressionister i Rejsebeskrivelsen fra Holland og Paris 1908.

I sin Holdning over for Ungdommen har Syberg altid vist Interesse og Aabenhed. Han var sammen med de andre Fynboere medvirkende ved Grønningens Start i 1915, der bl. a. skyldtes, at nogle talentfulde Kunstnere af den nye Aargang ikke kunde faa Indpas paa Den frie Udstilling; og han har sikkert ogsaa haft sin Andel i, at flere unge Malere uden for

Fynboernes Kreds blev repræsenteret paa Faaborgmuseet, hvad der dog, under Hensyn til Museets Helhed, synes lidt af en Misforstaaelse.

Efter et Besøg paa Grønningen sendte Syberg engang Sigurd Swane en Hyldest, der af Swane føltes ikke blot som en Op-

135 × 174 cm

Førsaarsmorgen i Pilegaardens Have

1934

muntring, men som en Oprejsning efter megen sur og tilfældig Kritik.¹⁾ - Første Gang, jeg saa dine Billeder, skrev han, var ved Aarhusudstillingen for ca. $\frac{1}{4}$ Aarhundrede siden. Og jeg føler Trang til at sige dig, at jeg paany for 30. eller 40. Gang har ladet mig indfange af din Kunsts Skønhed og Naturlighed. Man taler ofte om »Udvikling«. Naar der er Tale om Kunst, forekommer det mig, at Ordet »Udvikling« ikke er andet end et Stikord, der i 99 af 100 Tilfælde dækker over, at man har sat Frodigheden i

138 × 198 cm

Junimorgen

1921-24

130 × 189 cm

Pløjemark i Sne

1921-26

sit Sind til - forudsat at der har været noget at sætte til af. I hvert Fald synes jeg, at der i dine sidste Billeder er den samme skønne uforandrede og uforanderlige Ildfuldhed som i dine første, og som har præget din Kunst i hele dens Forløb. Dertil kommer dens Blidhed, der slet ikke er Blidhed i banal Forstand, men meget mere den (Swaneske) Aandsform, hvorunder dit Sinds Ukuelighed afslører sig, som jeg beundrer, paa den Maade man beundrer, hvad der ligger fjernt fra En selv. Hvad der er hændt mig ved at se din Udstilling iaar, er hændt mig før; man oplever jo kun gennem Gentagelsen - ved at opleve Gang paa Gang...

Der kan fremføres andre Eksempler paa Sybergs impulsive Trang til at tilkendegive en Maler sin Sympati eller befordre en Sag - som da han i 1923 i et lille Indlæg i »Politiken« gav Professor Oluf Thomsens Omtale af De Fire's Udstilling sin Tilslutning og udtalte sin Glæde over en Kritik, der ganske simpelt saa sin Opgave i at slaa Bro mellem Publikum og den gode Kunst. I et Brev har han anført en tysk Sentens: *Man forstaar kun det, man overvurderer* - for at vise, hvor lidt han har tilovers for den Kritik, der væsentlig gaar ud paa at paapege Fejl og Mangler i Stedet for at søge Værdierne frem.

I Anledning af Giersings Mindeudstilling i 1927 gav Syberg Udtryk for sit Syn paa hans Kunst i en Artikel, der ikke blev offentliggjort, men havde fortjent det.

Der er sagt meget ondt om Oliefarven, dette modbydelige, klæbrige Stof, som Malerne ofte forer en haard Kamp med, skrev han. Men Giersings Udstilling viser, at det ikke er Oliefarven, der er noget i Vejen med. Hvilket ædelt Stof er den ikke, anvendt af de rette Hænder. - »Aldrig har Charlottenborgs Vægge set saa godt ud,« horte jeg En sige, og de Ord rammer i Prikken. Kritikken har ofte beskæftiget sig med »det ikke gennemførte« ved Giersings Arbejder. Hvad mener man i Grunden hermed? Hvad man traditionelt lægger ind i Ordet Gennemforthed, maa man i denne Forbindelse tilbage til Eckersberg for at finde, ja maaske helt tilbage til de gamle Flamlændere, som var uskyl-

144 × 207 cm

Vinterlandskab

1922-25

117 × 187 cm

Februar

1923

128 × 187 cm

Marts

1923

dige og stærke nok til at føre ogsaa denne Side af Sagen til Bunds. Hvor Nutidens Kunst beskæftiger sig dermed, vil det, naar Dilettantismen og den oplagte Svindel er draget fra, vise sig hovedsagelig at bestaa af velmente Forsøg paa at gøre Udøvelsen af Malerkunst til et Tugthusarbejde. Nutidskunst naar højest, hvor den enten er standset ved eller ved haardnakket Arbejde naaet frem til et simpelt og kraftigt Anslag. Sandheden om Giersings Udstilling turde være, at et saa gennemført, helt og fuldtonende Udslag af dansk Malerkunst har man sjældent set.

Naar man betragter Gengivelsen af Odensemuseets Billede »En Plojemark i Sne« (S. 165), vilde man, hvis man ikke vidste bedre, være i Tvivl, om det er Reproduktion efter et Oliemaleri eller en Akvarel - men det maaler 130×189 cm, og der er malt paa det i fem Aar, fra 1921 til 1926. Det er for øvrigt en Ejendommelighed ved mange af Sybergs Billeder - ogsaa hans allertidligste - at han uden at male dem sonder og sammen har kunnet arbejde paa dem i Aarevis, saadan at forstaa, at han i Perioder har ladet dem hvile og kun har taget dem frem, naar Motivet kaldte paa ham. I et Brev fra 1932 skriver han: »Iaar har jeg malt paa to Billeder med Rug, et i Sol og et i skyet Vejr, jeg har ikke rigtig Rede paa, hvor længe det er siden, jeg begyndte; det er nok ti Aar siden. Jeg har malt dem igennem fra Ende til anden, mens Tiden var inde, men jeg maa have fat paa dem igen til næste Aar...«

Paa hans »Værksted« staar der tæt med paabegyndte eller næsten færdig malte Lærreder, der venter paa, at deres Tid skal komme, at det skal blive Sne eller Tovejr, at Æbletræerne skal blomstre eller Jorden blive plojet, og at Belysningen, Vejret og Skyhimmelen skal blive som sidste Aar. Lærrederne er store og tunge at slæbe paa, men det er som Regel ikke nødvendigt at gaa ret langt. Det, Syberg helst vil male, ligger næsten altid lige uden for hans Dør. Saaledes er Motivet i Faaborgmuseets Billede »Junimorgen« (S. 164) Udsigten fra Pilegaardens Have

mod Nord over Taarby Enge med Brolykkebanken, der ligner en Hval, ude i Horisonten. Og i Odensemuseets »Pløjemark« genfinder man det samme Motiv i Vinterdragt, blot set langs det Poppelhegn, som Syberg har malt Gang paa Gang.

116 × 145 cm

Tante Franziska

1929

Fra den anden Side af Hegnet er Februarlandskabet (S. 168) malt, som Johannes V. Jensen har skildret i sit Digt til Syberg,¹⁾ det, der slutter med Ordene:

*I en stor regnduflende Ensomhed,
ene med megen Muldlugt,
Kulde og et rigt Hjerte -
af en som har smagt Farven*

*og nærer sig af naar den lænder,
og naar den slukker,
og som har lært at leve,
og forgaa,
hver Gang han aander,
er denne Stund fastholdt.*

*Med Mandevind,
Uskyldighed,
og et ædelt Behag
er sligt malet.*

*Vel er det at være født
og at ende sine Dage
i Danmark.*

I de senere Aar har som tidligere omtalt Dekorationerne til H. C. Andersens Mindehal i Odense optaget Syberg stærkt, men dog ikke mere, end at han til alle Aarstider ogsaa har kunnet arbejde paa sine Motiver ude i Marken. Et samlet Overblik over det sidste Tiaar viser en paa alle Felter imponerende Udførelse. Antallet af Landskaber inden for det nævnte Tidsrum er betydeligt; desuden er der Billederne fra hans Have, hvoraf navnlig skal fremhæves Studierne af blomstrende Kastanier (S. 173). Af Figurbilleder kan nævnes det af de to Born, der begraver en Fugl (S. 162), det karakterfulde Portræt af Søsteren »Tante Franziska« (S. 171) og Portrætter af Marie Syberg og Børnene.

Men det er de store, aabne, lysmættede Landskaber, der først og fremmest præger hans Kunst fra denne Tid. De første af dem begyndte han at male paa omkring 1920, altsaa midt i den nys omtalte koloristisk eksperimenterende Periode. Tilsyneladende med let Haand, men i Virkeligheden ved et haardnakket Slid, Aar efter Aar, er det lykkedes ham her at forene Akvarellens flydende Foredrag med Oliemaleriets Vægt og Fylde. I Repræsentationen af Syberg paa Kunstmuseet savner man mest af alt et af disse Arbejder, hvor det lysende plein-air-Maleri er for-

107 × 140 cm

Blomstrende Kastanier

1931-33

232 × 462 cm

*Dekoration til H. C. Andersens Hus i Odense
(»Og Døden gik med hendes Barn ind i det ubekendte Land«)*

1930-33

232 × 462 cm

*Dekoration til H. C. Andersens Hus i Odense
(»Moderen og Tornebusken«)*

1930-34

bundet med Sansen for Landskabets arkitektoniske Form. Det er Følelsen for det plastiske ved Motivet, der gør, at Syberg af alle Aarstider elsker det sene Efteraar mest, naar Markerne er skrællet for deres Afgrøde af Korn og Roer og Mulden vendt, saa man ser Landskabets oprindelige Linier tegne sig.

Sybergs Dag er fra tidlig Morgen helliget Arbejde - alt andet kommer i anden Række. - Naar man som jeg er besat af Male-
rabies, skriver han i et Brev fra 1928, er det kun i Ny og Næ, man kan rive sig los og deltage i almindelig menneskelig Mun-
terhed. At kunne sige muntert og venligt Goddag til hinanden er jo i Grunden Livets eneste Lykke, siger Victor Hugo, eller noget i den Retning... Men Mands Vilje! Og det er nu snart mange Aar siden, jeg dømte mig selv til Malervirksomheden for Resten af Livet, saa den Ting lader der sig ikke noget ændre ved. Jeg kan godt lide den Historie om Renoir, der maatte have Penslen bundet fast til sine Gighthænder, og som i sin Døds-
stund, da han fik et klart Øjeblik, vilde op og male en Studie af to Bekkasiner, han havde faaet forærende. Jeg har ogsaa en personlig Erindring om Vilhelm Kyhn i samme Retning. Vi, min afdøde Kone og jeg, traf ham engang paa en Rejse oppe i Himmelbjergene paa en Kro, hvor han boede. Han var den-
gang i Firserne og maatte have en Sygeplejerske om sig. Men han gik hver Dag ud at male. Male kunde han, men i alt ovrigt var han saa hjælpelos, saa Damen maatte stille Billedet op, give ham Pensler og Palet i Haanden og fremfor alt finde Vejen frem og tilbage til hans Motiver, da han aldrig anede, hvor han havde været.

I November 1928 afholdt Kunstforeningen en retrospektiv Udstilling af Sybergs Arbejder, der fyldte det meste af Char-
lottenborg og fra alle Sider inden for Pressen og af Malerne blev omfattet med den mest levende Interesse. Smukkeste Ud-
tryk for Beundring fandt Johannes V. Jensen i sin Artikel¹⁾
»Hyldest til Fritz Syberg«, hvor han beklagede, at man ikke altid kunde gaa hen og se Sybergs Billeder samlet paa ét Sted.

Nu er de spredt igen, skrev han, men de, der har set Udstillingen, vil bevare Indtrykket af den som en Begivenhed, der ikke kommer igen, ligesom en Ættehøjtid, hvor alle Medlemmerne af en stor udbredt Slægt kommer sammen og ses, én Gang og aldrig siden. De vil bevare Erindringen om at have været paa et højt Sted og set ud over *Sybergland*...

Johannes V. Jensen sluttede med at omtale Syberg som »for stoisk og spartansk en Mand til at nyde Popularitetens Kringel«, men foreslog, at man paa en ganske almindelig Hverdag skulde tænke paa at hæve Landets Anseelse ved at hædre en af dets beskedneste og mest udmærkede Sønner. Og denne Tanke blev til Virkelighed, idet Udstillingen gav Stødet til, at der i 1929 blev tildelt Syberg - ligesom tidligere L. A. Ring - en aarlig Hædersgave af Staten.

EFTERSKRIFT

November 1934

Med Fru Marie Sybergs Tilladelse blev denne Bog, med hvis Indhold hun havde Lejlighed til at gøre sig bekendt i Manuskriptform, tilegnet hende. Hun skulde imidlertid ikke opleve at se den i dens endelige Skikkelse, og Bogen tilegnes nu hendes Minde.

Det har ikke kunnet undgaas, at Billedet af Anna Syberg er traadt stærkere frem end Billedet af Søsteren. Det ligger deri, at Døden allerede for saa mange Aar tilbage har gjort Anna Sybergs Træk tydelige og klare, og at Fritz Syberg med saa stort et Mesterskab har fæstnet disse Træk i nogle af sine mest kendte og beundrede Værker. Vanskeligt vilde det desuden have været at skrive om Marie Syberg, mens hun levede, det havde maattet formes som en Kærlighedserklæring.

Hendes Betydning for Sybergs Kunst gennem de sidste femten Aar eller mere er allerede berørt. I hende har han haft sin klogeste og mest ubarmhjertige Kritiker og samtidig sin bedste Kammerat.

Dybt er Savnet af hende for alle, der har haft den Lykke at kende hende.

Siden 1930 har Fritz Syberg arbejdet paa de to Monumentalbilleder i Oliefarve med Motiver fra »Historien om en Moder« til H. C. Andersens Hus i Odense. Det ene af dem, det, der er bygget over Eventyrets Slutningsord »Og Døden gik med hendes Barn ind i det ubekendte Land«, blev færdigt i 1933, det andet med Moderen, der trykker Tornebusken til sit Bryst, i 1934. Tilsammen og i Forening med Larsen Stevns' Freskomalerier

12*

med Skildringer af Digterens Liv er det en af de lykkeligst løste Dekorationsopgaver i dansk Nutidskunst. Syberg har hermed foreløbig afsluttet, hvad han paabegyndte for 40 Aar siden, og det staar vel nu klart for alle, at der for længe siden burde

55 × 70 cm

Portræt af Fru Marie Syberg
Forarbejde til »Moderen og Tørnebusken«
Sortkridt

1932

være givet ham Lejlighed til i stort Format at udføre hele den berømte Billedrække.¹⁾

Kompositionen fra Tegningerne er nøje fulgt, hvad selve det fortællende angaar, men det ændrede Forhold mellem Højde og Bredde, der er fremkommet ved de aflange Vægfelter, der skulde dekoreres, har bevirket, at den landskabelige Ramme om Handlingen er blevet bredere, saa at Figurerne syner mindre i Forhold til Landskabet. I Billedet med Døden er højre Side udfyldt af Hængeasken over Brønden, venstre af en rig

Vegetation af Hassel og Blommetræer, Bregner og Efeu, der inden for en Halvkreds af en klippet Buksbombæk danner den naturlige, billedmæssige Modvægt til Askens gulgrønne Løvmasse. Mindre frit er Problemet løst i Billedet af Moderen og Tornebusken med de søjleagtige Stammer i Forgrunden, der bryder det fintkorresponderende i Linierne mellem Silhouetten af Moderens Skikkelse, Konturen af Myretuen og Vejen, der snor sig ind i Billedet og giver Skoven Dybde.

Billederne er blevet til paa Grundlag af en Uendelighed af Forarbejder - mange af dem vilde det slet ikke falde En ind var Forstudier, hvis man ikke tilfældigvis vidste det. Det gælder saaledes den her S. 180 gengivne Tegning af Fru Marie Syberg (Studie til »Moderen og Tornebusken«) og en Række andre Portrætskitser af hende, af Besse Giersing m. fl.

Emnevalget er et centralt Greb, naar man skulde nøjes med kun to af Billedrækkens Emner: Moderen, der saares til Blods for at frelse sit Barn, og Moderen, der dog maa miste det - vanskelige Ting at genfortælle i Billedkunstens Sprog, fordi de dækker en Tekst, hvor hvert Ord er kendt og elsket, men Opgaven er løst med den største Simpelhed, et jævnt, men dybt bevæget Foredrag, der maa gaa enhver til Hjerte.

NOTER

Side 15:

- 1) Kneschke: »Neues allgemeines Adelslexicon«. IX. S. 119. von Ledebur: »Adelslexicon der preussischen Monarchie«. II. S. 507.
- 2) Rigsarkivet.
- 3) Postmester C. M. Jensen: »Minder fra demilitære Postmestres Tid«. København, 1924. S. 349.
- 4) Rigsarkivet.

Myndighederne, der har haft Ansøgningen til Erklæring, har ikke udvist nogen større Nysgerrighed paa dette Punkt. Saaledes udtaler Amtmanden over Svendborg Amt, at han kender ikke de Omstændigheder, der har foranlediget Grebys til at forandre sit Navn, men maa anbefale, at det ansøgte bliver bevilget, da Grebys under sit Ophold som Postmester i Svendborg stadig har vist sig som en god og duelig Mand, da han har forsikret tilige, at denne Navneforandring er for hans Familie af væsentlig Nytte, og da det i Gierningen synes ligegyldigt, hvad enten han kalder sig Syberg eller Grebys.

Side 17:

- 1) I en i Rigsarkivet beroende Pensionsansøgning, som han i 1860 indgav til Krigsministeriet, oplyste han, at han indtil Fredsslutningen i 1814 var Se-

kondløjtnant ved den langelandske Infanteribataillon, som blev opløst ved Freden. »Den Stilling, hvori jeg ved denne Opløsning af Bataillonnen kom, gjorde det nødvendigt for mig paa anden Maade [at] sikkert min Fremtid. Jeg reiste derfor til Preussen, hvor de Fleste af min Familie opholdt sig.« - Af Sagens øvrige Akter fremgaar det imidlertid, at han i 1814 efter eget Ønske efter kun 2 Aars Tjeneste udtraadte af Armeen, hvorfor der »selvfølgelig ikke« kunde tages noget Hensyn til hans Pensionsansøgning. - Denne, der er undertegnet »Fred.Syberg. Demitteret Capt.«, indeholder iøvrigt flg. biografiske Data: »I Aaret 1815, efter at den detroniserede Keiser Napoleon var kommet tilbage til Frankrig, blev jeg ansat i den preussiske Hær. Danmark havde jo behold Fred indtil Aaret 1848, og da der ikke var nogen Udsigt til igjen at blive ansat i mit Fødeland, forblev jeg i Udlandet indtil Oprøret i Hertugdømmerne. Jeg vendte da strax tilbage haabende, skøndt dengang 63 Aar, endnu at kunne tjene mit Fødeland...« Kaptajnen, der paa dette Tidspunkt var bosat i Thisted, ansøgte om at blive ansat som Officer og ganske kort Tid efter, foranlediget af en Opfordring i Berlingske Tidende til ældre Skytter

om frivilligt at melde sig, om at komme i Betragtning som Voldriffelskytte. Svaret foreligger under Et i en Skrivelse af 29. April 1849, hvori Direktionen for Hærens Personel meddeler ham, at han, saafremt han maatte findes skikket til at antages som Voldriffelskytte »upaatvivleligen vil blive antagen som saadan« uanset sin Alder; »om De som Følge deraf maatte finde Dem foranlediget til at begive Dem hertil Staden [København], maa Direktionen saaledes ganske henstille til Dem. Forsaaavidt De i Deres Ansøgning udtaler det Ønske at ansættes som Officeer, da vil Direktionen ikke paa et blot skriftligt Andragende kunne foreslaae Dem til saadan Ansættelse, eftersom der ved denne er flere Hensyn at tage end det til Deres gode Villie og patriotiske Sindelag, hvis Værd ingenlunde miskendes.« - Kaptajn Syberg udeblev imidlertid, og i Pensionsansøgningen af 1860 undskylder han det saaledes: »At jeg ikke uden at være vis paa at kunne erholde Ansættelse efter Direktionens Udvaldelse reiste til Kjøbenhavn, havde til Grund at jeg ikke havde Midler til at foretage denne Reise, og var for ubekjendt til at kunne optage et Laan dertil.«

Side 18:

1) Dette fremgaar af en anbefaling fra hans Ven den tyskfødte Brænderibestyrer F. Williann i Thisted; den er dateret den 2. Marts 1855 og gaar ud paa, at Syberg har lært Brændeovnsbrænderiet under hans Anvisning og Vejledning og med utrættelig Flid forskaffet sig alle til dette Fag fornødne Kundskaber, og at han i den Tid, han har tilbragt i det af Williann bestyrede Wernerske Brænderi, tilfulde har be-

vist, at han besidder den Duelighed, som udfordres til at bestyre et Brænderi.

Side 26:

1) Karl Madsen: »Jean-François Millet«. Ude og Hjemme. 1884. S. 513.

Side 27:

1) Fortegnelsen omfatter Arbejder fra 1883 til 1888. Om flere af disse Billeder gælder det, at deres nuværende Ejere ikke kendes. Hvor ikke andet er angivet, er det Oliebilleder.

1883: En Violbuket. - Still-leben. - Selvportræt (Pen). - Andre Penne-tegninger. - Akvareller, mest Landskaber.

1884: Køer paa en Eng. - Heste græsser langs en Bæk. - Fra Nørresø, Efteraar. - Fra Sølvgades Passage. - Fra Svanninge Banker (Pen). - Oliestudier, Penne-tegninger, Akvareller.

1885: Motiv fra Nørrefælled. - Fra Kastelsgraven. - Landskab med græssende Faar. - En Svinegaard. - Ved Skoven. - Portræt af en ung Pige (Alhed Warberg). - Et Barn (Pastel). - Toft med Køer (Pastel). - Interiør med en ung, læsende Pige (Sortkridt). - Humleplukning (Pen). - Penne-tegninger (Figurer og Interiører).

1886: Ung Moder. - En Malerinde. - Vinterlandskab fra Svanninge. - Vinterlandskab fra Erikshaab. - Modeltegninger (Kul og Sortkridt). - Penne-tegninger.

1887: Fra Eenrum Have, Vedbæk. - Æbleblomster. - En Malerinde. - I Høstens Tid, Svanninge. - Halvmoden Rug, Svanninge. - Stien gennem Svanninge Tornehave. - Landskab med et Æbletræ. - Et Barn i en Bondestue. - Ved Orgelet i Svanninge Kirke. - Vængegyden i Sne. - Penne-tegninger.

1888: Modeltegning af Maleren Ha-

rald Holm (Kul). - Skelet (Sortkridt). -
Portræt af Tante Karen. - Interiør med
en Familie. - Fra Sygelukafet. - Skitse
fra Færøerne, Strømø. - En Have.

Side 36:

1) Fritz Syberg: »Erindringer fra Skoletiden«. Det nye Kunstblad. 1910. S. 32.

Side 37:

1) Poul S. Christiansen: »Livserindringer. Zahrtmanns Skole«. Tilskueren. 1926. S. 109.

Side 42:

1) F. Hendriksen: »Kristian Zahrtmann«. 1919. S. 413.

Side 43:

1) Smst. S. 428. Brevet er dateret $\frac{1}{1}$ 1889.
2) Smst. S. 533.

Side 44:

1) »Apothekereren« eller »Apotheket« var Øgenavnet paa en ung Mand, der var Skolesamfundets Syndebuk. Der var dog, skriver Syberg i Erindringerne fra Skoletiden, den formildende Omstændighed ved det, at vort Valg var faldet paa en, som var sin Lod værd. Han var Skolens rigeste og gerrigste Medlem, desuden var han døv og mistroisk, men det mest utiltalende ved ham var hans skadefro Smil. Som Maler var han fuldstændig blottet for Evner, men havde dog i Aarenes Løb erhvervet sig en vis Rutine i at tegne vanskabte Figurer, og han var i Besiddelse af en god Portion Kunstnerindbildskhed. - »Apothekereren« var iøvrigt den eneste Elev, Zahrtmann maatte anmode om at forlade Skolen.
2) F. Hendriksen: »Kristian Zahrtmann«. 1919. S. 553.
3) Smst. S. 414.

Side 45:

1) Smst. S. 573.

2) Smst. S. 405.

3) Smst. S. 467.

Side 48:

1) Der hentydes til Billedet »En Malerinde«, malt under Sybergs Ophold i Fredensborg 1886.

Side 55:

1) Karl Madsen: »Sybergs Tegninger og Akvareller«. Kunstbladet. 1910. S. 378.

Side 59:

1) Emil Hannover: »Føraarsudstillingen paa Charlottenborg«. Politiken. $\frac{30}{4}$ 1891.

Side 60:

1) Karl Madsen: »Nogle Udstillingsindtryk«. Tilskueren. 1889. S. 63.

Side 62:

1) Vilhelm Wanscher: »Fritz Sybergs store Udstilling«. Politiken. $\frac{23}{11}$ 1928. - »Ved Sengetid« blev solgt paa Føraarsudstillingen i 1889 for 500 Kr. Paa Max Lesters Auktion i 1924 kostede det 5000 Kr.

Side 65:

1) E. H.: »Føraarsudstillingen paa Charlottenborg«. Politiken. $\frac{14}{4}$ 1892.

Side 66:

1) Successor: »Paa Charlottenborg«. København. $\frac{25}{4}$ 1892.

2) Johs. J.: »Zahrtmanns Elever. Oktoberudstillingen«. Politiken. $\frac{9}{11}$ 1893. - Den svenske Maler Richard Berg, senere Sybergs gode Ven, fremhævede paa Gennemrejse i et Interview i København ($\frac{14}{4}$ 1892) Sybergs Arbejder paa Charlottenborg - i Modsætning til

alt det meget »Gods«, al den »aandløse Tarvelighed«, der prægede Udstillingen - som Eksempel paa Ting af en virkelig Interesse.

Side 68:

1) Erling Lone: »Harriet Backer. Med en skildring af barndoms- og ungdomstiden af hende selv og med et forord af Jens Thiis«. Christiania. 1924. S. 28.

Side 70:

1) Simon Koch og Nicolaus Lützhøft: »Oktoberudstillingen. (En anmeldende Brevvexling)«. Taarnet. 1894. S. 61.

Side 72:

1) M. B.: »Den fri Udstilling«. Taarnet. 1895. S. 40.

Som »Foraaret« præsenterer sig i Den Hirschsprungske Samling, skæmmes Billedet ved, at der om den oprindelige, haandskaarne Ramme er anbragt en overlæst, forgyldt Stukramme med Egeløv. Det er oprindeligt ikke Museet, men en tidligere Ejer, der har Ansvaret for den. Emil Hannoverskrev i Det nye Kunstblad (1911, S. 292), at han mente at have handlet rigtigt i at respektere flere af de smaglese Rammer, der forefandtes, »som de historiske Dokumenter, de er.« Syberg gjorde ham ved denne Lejlighed opmærksom paa Sagens Sammenhæng, men Egeløvrammen har alligevel faaet Lov at blive siddende.

Side 78:

1) Leo Swane: »Sybergs Udstilling paa Charlottenborg«. Nationaltidende.^{10/11} 1928.

Side 79:

1) »Danske Sagn og Æventyr«, 2. Samling. Udvalgt af Axel Olrik. Udgivet af

Foreningen »Fremtiden« 1918. - Af Syberg findes heri syv Illustrationer, deraf fire dateret 1904 og en 1905.

2) Opmærksomheden henledes her paa Herman Madsens lille Bog om »Fritz Syberg som Illustrator«, Odense, 1933.

3) Karl Madsen: »Sybergs Tegninger og Akvareller«. Kunstbladet. 1910. S. 378.

Side 80:

1) Hans Brix: »H. C. Andersen og hans Eventyr«. 1907. S. 75.

2) Georg Brandes: »Samlede Skrifter«. 1899. II. S. 127.

Side 82:

1) I »Fremtiden«s Udgave af »Eventyr af H. C. Andersen med Billeder af danske Kunstnere« 1931 findes gengivet flere af Forarbejderne og Varianterne til »Historien om en Moder«, hvoraf »Mødet med Døden« (S. 35) er dateret 1889 i Stedet for 1898 og »Moderen, der bæres af Søen« (S. 37) ligeledes 1889 i Stedet for tidligst 1895.

Side 84:

1) Karl Madsen: »Føraarsudstillingerne«. Tilskueren. 1898. S. 415.

2) Karl Madsen: »Sybergs Tegninger og Akvareller«. Kunstbladet. 1910. S. 379.

3) J. J.: »Udstillings-Artikler«. IV. Vort Land. ^{9/5} 1898.

Side 86:

1) Hele denne Svada taler tilstrækkeligt for sig selv. Fritz Syberg har oplyst, at Johannes Jørgensen enten maa have digtet denne Fremstilling af ham eller ogsaa misforstaaet sin Hjemmelmand, Teologen, og blandt forskellige Personer sammen. Det er sandsynligt, at Teologen - han døde for nogle Aar siden som Skolebestyrer i København - har talt til Johannes Jør-

gensen om sine Faaborgbekendte, hvoriblandt der var en anden Maler, der tillige var lidt af en Digter og Filosof og vistnok ogsaa havde nogle »Bud« paa sin Samvittighed. Han hed Sophus Rasmussen og gik blandt Kammeraterne under Navnet »Filo-knasten«. Syberg og han var fælles om Hybelen de første Aar i København, og det var Rasmussen, der af-satte Billeder af Syberg de Vinter-maaneder, det kneb mest.

- 2) Tegningerne til »Historien om en Moder« blev paa Den frie Udstilling i 1898 købt af Kunstforeningen. Paa den Wandsbølle Auktion i 1926 erhvervedes de af Kobberstiksamlingsen for 7600 Kr.

Side 92:

- 1) Alle Sybergs Træsnit er skaaret i Endetræ. Stokkene er bevaret. Trykkene er - med Undtagelse af de Tilfælde, hvor en Stok er benyttet til Maskintryk (Nr. I, III, IV og V) - udført med Falsen paa kinesisk Papir. Alle Fortegnelser Numre findes i Kobberstiksamlingsen. Maalene er angivet i cm, Højde først.

I. Hoved af sovende Barn, halv Profil til venstre (Kunstnerens Datter Clara Maria Barbara). Tegnet paa Stokken efter Naturen. 10,3×10,6 cm. Efteraaret 1899. Bet. F. S. C. 70 Tryk; desuden offentliggjort i Klingen 1920, 3. Aarg. Nr. 9; 750 Tryk.

II. Fluesnapperer. Tegnet paa Stokken efter Naturen af Johannes Larsen. En af Fuglene inden for en Ramme 8×12,5. Tre Fugle fra c. 2 til c. 3 cm i Højde til højre uden for Rammen. Januar 1900. C. 50 Tryk.

III. Ung Pige med Haandarbejde, Halvfigur, Profil til højre (Datteren Johanne Marie Birgitte). Tegnet paa Stokken efter Naturen, ved Lampelys. 17,7×15. Snittet i tre Omgange: Paa-

begyndt 1909 (?), fortsat 1910 og gjort færdigt 1913. Bet. m. omvendt Monogram og Aarstal 1910. C. 150 Tryk; desuden offentliggjort i Klingen 1919, 2. Aarg. Nr. 10-12; 750 Tryk.

IV. Hoved og Arm af lille, sovende Dreng, Profil til venstre (Sønnen Ernst Axel). Tegnet paa Stokken efter Naturen. 6×c. 7,3. Januar 1910. Bet. m. omvendt Monogram. Anvendt som Vignet i Katalogen til Kunstnerens Udstilling i Den frie Udst. Febr. 1910. C. 1000 Tryk; desuden offentliggjort i Klingen 1920, 3. Aarg. Nr. 9; 750 Tryk.

V. Drenghoved, en face (Sønnen Franz Adolph). Tegnet paa Stokken efter Naturen. C. 11×c. 9. Efteraaret 1913. Anvendt som Vignet paa Omslaget til Kataloget til Kunstnerens Udstilling af Akvareller i Kunstforeningen Febr.-Marts 1914. C. 500 Tryk.

VI. I Svanninge Banker; tre unge Piger i Forgrunden. Tegnet paa Stokken i Spejl efter en Akvarel fra 1914. 19,3×28. Efteraaret (Okt.) 1914. C. 50 Tryk.

VII. Sovende Barn, en face, lidt til venstre, højre Haand ses (Datteren Anna Louise Magdalene). Tegnet paa Stokken efter Naturen. 10,8×14. Decbr. 1914. C. 30 Tryk.

VIII. Sovende Barn, vendt mod venstre, Hoved og venstre Skulder (samme Model som Nr. VII). Tegnet paa Stokken efter Naturen. 11×c. 11,5. Decbr. 1914. C. 30 Tryk, i Kobberstiksamlingsen desuden et Prøvetryk.

IX. Sovende Barn, vendt mod venstre, Dynen skjuler Halsen og lidt af Hovedet (samme Model som Nr. VII). Tegnet paa Stokken efter Naturen. 12×15. Januar 1915. C. 30 Tryk.

X. Sovende Barn, en face til højre, venstre Haand ses mod Hagen (samme Model som Nr. VII). Tegnet paa Stok-

ken efter Naturen. 11,2×11,2. Januar-Februar 1915. C. 30 Tryk.

XI. En Dreng, der ligger i Sengen og læser, Halvprofil til højre (Sønnen Franz Adolph). Tegnet paa Stokken efter Naturen. 22,3×28,3. Januar-Februar 1915. Bet. m. omvendt Monogram og Aarstal 1915. C. 50 Tryk.

XII. Portræt af Fru Anna Syberg, Halvfigur, Profil til højre. Tegnet paa Stokken efter en i 1910 malt Akvarel. 28,1×22. Febr.-Marts 1915. C. 200 Tryk, desuden offentliggjort 1920 i Klingens grafiske Mappe Nr. 1, hvor Bladet er bet. m. Blyantsmonogram og Aarstal 1915; 300 Tryk.

XIII. Portræt af Fru Anna Syberg med et Barn ved Brystet, Profil til venstre, Knæbillede. Tegnet paa Stokken efter en Penne-tegning fra 1895. 15×12. Snittet i tre Omgange: Paa-begyndt April 1915, fortsat 1920 og gjort færdigt Januar 1921. C. 50 Tryk.

Side 94:

- 1) Nic. Lützhøft: »Blandt de yngste Malere. Nogle Udstillingsbetragtninger«. Tilskueren. 1899. S. 403.

Side 100:

- 1) Carl V. Petersen: »Niels Larsen Stevns«. 1917. S. 20.
- 2) Poul Uttenreitter: »Nogle Gottschalk-Breve«. Tilskueren. 1931. II. S. 290. - Gottschalk fortæller her bl. a. ogsaa om en Maskerade, han har været til i Faaborg sammen med Fynboerne: »Maskeraden igaar Aftes var ganske morsom. Fru Syberg havde lavet en Bondedragt, gammeldags, som passede mig udmærket, og jeg havde aldrig prøvet den før. Ved Hjælp af en Opstoppervoxnæse, som Peter [Hansen] malede rød, og langt Hørhaar og opkrattet Bulehat lignede jeg vist

ingen Bonde, men en fordrucken Tordenskjold. Nordmanden [en Fru Fleischer] var norsk Pige, Fru Syberg var dansk Bondepige, en Søster til Syberg i Krinoline med Bandolersko o.s.v. Peter Hansen ikke at forglemme, der var maskeret som Gadeskriveren paa Marstrands Billede.«

Side 101:

- 1) Johannes V. Jensen: »Aarbog 1917«. S. 171.

Side 116:

- 1) Harald Slott-Møller: »Kunstabetragtninger«. Tilskueren. 1907. S. 394.

Side 117:

- 1) Sit eget private Besyv i Malerstriden havde Zahrtmann givet i et Brev fra Amalfi den 27. Maj 1907 til Maleren Vald. Neiiendam, hvor det om Agnes og Harald Slott-Møller hedder: »Der vokser kun Strid om det Ægtepar.« (F. Hendriksen: »Kristian Zahrtmann«. 1919. S. 529.)

Side 124:

- 1) Diskussionen i »Politiken« 1907 vedrørende Malerstriden omfattede følgende Indlæg: Peter Hansen: »Foraar«, ²¹/₄. - Gudmund Hentze: »Dansk Foraar«, ¹⁴/₄. »Natur og Kunst«, ²⁶/₄. »Kunst og Kritik«, ⁴/₅. »Stakkels Peter«, ⁷/₅. »Afslutning«, ²⁴/₅. - Hans Jæger: »Malerkrigen. Et Resumé«, ¹²/₆. - Karl Madsen: »Kunst og Natur«, ³/₅. »Kunst og Kritik«, ¹²/₅. »Kunsten og Emnerne«, ¹⁴/₅. »Bondefanger-Kritik«, ¹⁸/₅. »Et Farvel«, ²²/₅. - Agnes Slott-Møller: »Kunsten og Emnerne«, ⁸/₅. - Harald Slott-Møller: »Karl Madsen«, ⁸/₅. »Madsens Polemik«, ¹⁶/₅. »Afslutning«, ¹⁹/₅.
- 2) Johannes V. Jensen: »Aarbog 1917«. S. 165.

Side 125:

- 1) Fritz Syberg: »Til Holland og Paris«. Kunstbladet. 1909. S. 74-82.

Side 132:

- 1) Fremhævet her.

Side 137:

- 1) Karl Madsen: »Museet i Faaborg«. Politiken. 29/6 1910.

Side 138:

- 1) Jfr. nogle Udtalelser af Etatsraadinde Christine Rasmussen til FynsTidende. 29/1 1929.
- 2) Faaborg Museets 1ste Katalog. Nicolaus Lützhøft: »Forord til Fortegnelse over Kunstværkerne i Faaborg Museum«. S. IX.

Side 142:

- 1) Talen findes i Faaborg Museets Forhandlingsprotokol.

Side 144:

- 1) Leo Swane: »Faaborg Museum«. 1932. S. 6.

Af Syberg kom Samlingen i første Omgang til at rumme 21 Malerier foruden nogle faa Akvareller og Tegninger. Men Repræsentationen forøgedes stærkt i de følgende Aar. I 1925 ombyttede han en Række Akvareller med 4 Malerier: Udsigt fra Svanninge (1899), To Damer i en Sofa (1917), Dame i Nøddegang (1921) og Junimorgen (1921-24). Alligevel har Museet idag 40 Akvareller og 15 Tegninger.

- 2) F. Henriksen: »Kristian Zahrtmann«. 1919. S. 592. - Ogsaa Syberg viste i Gerning sin Taknemmelighed over for Museet ved i September 1914, nogle Maaneder efter Anna Sybergs Død, at skænke det en Buste af hende, modeleret af ham selv og hugget i Marmor af Sønnen Hans; desuden to Billeder

af Fridolin Johansen, et Selvportræt af Sigurd Swane samt to Tegninger af Leon Ehlers.

- 3) F. Henriksen: »Kristian Zahrtmann«. 1919. S. 553.
- 4) Det var dog ikke hele Kunstnerstanden, der var i Humør til at dele Zahrtmanns Glæde. Harald Slott-Møller maatte paa ny have Luft for sin Misfornøjelse over, hvordan Kunstlivet artede sig i Danmark. I en Artikel i Gads danske Magasin (1910-11, S. 495) »Sandheden, hele Sandheden og intet andet end Sandheden« lod han sig i Aanden i Charons Baad færge over Styx til de Steder, hvor de usalige har tilhuse, og blandt dem fandt han Den frie Udstillings Parthavere og Gæster, krybende rundt som Fluer paa en kæmpestor Palet, stridende for at befri de klissede Vinger for den fede, klæbrige Oliefarve - men til ingen Nytte. Hvert Forsøg paa at komme væk bragte dem blot dybere og dybere ned i Uføret og Elendigheden, saa de til sidst var ens skidne over det hele som Svin, der havde væltet sig i Møddingen.

Forfatteren mente dog, at her i Kvalernes Bolig var deres Erkendelse blevet vakt, og af den brændtes de nu op indvendig fra. En blussende Skam, en sviende Fortrydelse martrede dem over deres eget forspildte Liv i Kunsten og over deres Skyld i Nedgangen af den danske Kunsts Ære og Værdi.

Side 145:

- 1) Gads danske Magasin. Marts 1913. S. 357. - Under sit Ophold i Italien fik Syberg i 1912 Det Anckerske Legat.

Side 148:

- 1) Fritz Syberg: »En Erindring fra Italien«. Tilskueren. 1933. S. 160.

Side 150:

- 1) Francis Beckett: »Kunst, Kunstværker og Kunstnere paa Foraarsudstillingen«. Ugens Tilskuer. ^{17/4} 1914.

Side 151:

- 1) Johannes V. Jensen: »Aarbog 1917«. S. 169.

Side 152:

- 1) F. Hendriksen: »Kristian Zahrtmann«. 1919. S. 588.

Side 158:

- 1) Fritz Syberg: »Kristian Zahrtmann«. Politiken. ^{28/6} 1917.

Side 159:

- 1) Karl Madsen: »Sybergs Tegninger og Akvareller«. Kunstbladet. 1910. S. 377.

Side 163:

- 1) Poul Uttenreitter: »Sigurd Swane«. Vor Tids Kunst. 1932. S. 16.

Side 171:

- 1) Johannes V. Jensen: »Landskab i Fe-

bruar. Til Maleri af Fritz Syberg«. Kunstbladet. 1924. S. 29.

Side 176:

- 1) Johannes V. Jensen: »Hyldest til Fritz Syberg«. Politiken. ^{15/12} 1928. - Se iøvrigt: Otto Gelsted i Ekstrabladet ^{21/11}, Th. Oppermann i Berlingske Tidende ^{20/11}, Leo Swane i Nationaltidende ^{10/11} og Vilhelm Wanscher i Politiken ^{23/11} 1928.

Side 180:

- 1) For at Sybergs Bidrag til H.C. Andersen Husets Udsmykning helt skulde komme til sin Ret, burde to Søjler i Forhallen paa hver Side fjernes, hvad der kunde ske uden Skade for Arkitekturen, og Th. Steins Skitse til H. C. Andersen Monumentet burde anbringes et andet Sted. Som det nu er, har man vanskeligt ved at faa Overblik over Billederne, der skæres over af Søjlerne, og Udsmykningen giver ikke Rummet den Helhed og Ro, som det vilde opnaa, om Billederne arbejdede sammen.

BILLEDFORTEGNELSE

	Side		Side
Fotografi af Fritz Syberg (Svend Liisberg fot.)	5	Morgen, 65×65 cm, 1890. Tilhører Museet i Göteborg	37
Fotografi af Kunstnerens Moder Johanne Marie Syberg	17	Rugmark ved Svanninge, 41×60 cm, 1887. Tilhører Grosserer I. H. Melchior	39
Selvportræt, Blyant, 16,7×14,3 cm, 1883. Tilhører Kobberstiksamlingen. Arv efter Ingeniør J. Rump	19	Illustration til Holger Drachmann: »Østen for Sol«, Pen, 23×26 cm, c. 1890. Tilhører Poul Uttenreitter ..	41
Ung Moder, 68×50 cm, 1886. Privateje	20	Høstbillede, 45×61 cm, 1890. Tilhører Grosserer I. H. Melchior	43
Et Barn i en Bondestue, 53×41 cm, 1887. Tilhører Faaborg Museum ..	21	En Række Krokus, 27×44 cm, 1891. Tilhører Faaborg Museum	45
Ved Skoven, 42×64 cm, 1885. Tilhører Den Hirschsprungeske Samling ..	22	Novembersol, 44×56 cm, 1890-91. Tilhører Faaborg Museum	48
Interiør fra en Svinegaard, 45×55 cm, 1885. Tilhører Fru Grethe Eggers	23	Stien til Svanninge, 66×88 cm, 1892. Tilhører Faaborg Museum	49
En Malerinde, 57×41 cm, 1887. Tilhører Maler Johannes Larsen	25	Dødsfald, 82×115,5 cm, 1890-92. Tilhører Statens Museum for Kunst. Arv efter Ingeniør J. Rump	50
I Høstens Tid, 41×61 cm, 1887. Tilhører Grosserer I. H. Melchior ..	29	Ved Nadverbordet, 64×85 cm, 1893-95. Tilhører Faaborg Museum	51
Fra Sygelukafet, 30,5×45 cm, 1888. Tilhører Inspektør R. S. Bredlund ..	31	Hyacinter, 55×78 cm, 1893. Tilhører Fru Bodil Faber	52
Ved Sengetid, 74×97 cm, 1889. Tilhører Orlogskaptajn Just Andreas Thiele	34	I Haven, 47×67 cm, 1894. Tilhører Museumsinspektør V. Thorlacius-Ussing	53
Aften og Erotik, 102×152 cm, 1889-91. Tilhører Nationalmuseum, Stockholm. Gave fra Etatsraad Wilhelm Hansen	35	En fynsk Bondegaard, 108×151 cm, 1895. Tilhører Gaardejer Asger Laurssen Vig, Ørtinge	54

	Side		Side
Ved Vuggen, 66×80 cm, 1893-94. Tilhører Gaardejer Rasmus Birkelund, Svanninge	55	Moder med Barn ved Brystet, Akvarel, 57×43 cm, 1895. Tilhører Grosserer Andreas Petersen	75
Foraaret, 99×134 cm, 1891-93. Tilhører Den Hirschsprungske Samling	57	Barneportræt, Hans, 24×28 cm, 1896. Tilhører Grosserer Louis F. Schottländer	77
Snedækt Landeveji Solskin, 63×81,5 cm, 1895. Tilhører Statens Museum for Kunst. Gave fra Kontorchef V. Jersild og Hustrus Legat.	58	Skitsebogsblad, Pen, 30,5×25 cm, 1895. Tilhører Fru Ulla Syberg	81
Blomstrende Skovbund mellem unge Bøge, 66×77 cm, 1892-98. Tilhører Kommuneingeniør Viggo Petersen	59	Udkast til »Historien om en Moder« (»Og hun saa ned i Brønden...«), Pen, 17×21 cm, c. 1895. Tilhører Kobberstiksamlingen	83
Genrebillede, Akvarel, 50×46 cm, 1895. Privateje.	61	Kunstnerens Bolig i Svanninge, Pen, 45×47 cm, 1896. Tilhører Faaborg Museum	85
Vinterlandskab, Akvarel, 41×57 cm, 1895. Tilhører Fru Ellen Heymann	62	Sovende Barn, Blyant, 13×17 cm, 1895. Tilhører Kunstneren	87
Solklar Vinterdag, Svanninge Banker, 38×51 cm, 1895. Tilhører Overlæge Fr. Lützhøft	63	Landskab fra Svanninge, 87×106 cm, 1899. Tilhører Billedhugger Hans Syberg	88
Moder og Barn, Pen, 29,5×33 cm, 1895. Tilhører Kobberstiksamlingen. Arv efter Ingeniør J. Rump. . .	65	Landskab med Kabbelejer, Svanninge, Akvarel, 45×58 cm, 1897. Tilhører Faaborg Museum. Gave fra Konferensraad Axel Heide	89
Interiør, Akvarel, 44,5×54,5 cm, c. 1895. Tilhører Den Hirschsprungske Samling	66	Hans, Akvarel, 53×34,5 cm, 1896. Tilhører Billedhugger Hans Syberg ..	91
Prinsessen i Nælderne, Akvarel, 45×56 cm, 1895. Tilhører Skibsreder H. Gether.	67	Solskin i Svanninge Banker. Akvarel, 46×63 cm, 1899. Tilhører Landsretssagfører L. Kant	94
Moder med Barn ved Brystet, Pen, 29,5×22 cm, 1895. Tilhører Billedhugger Hans Syberg	69	Bølgende Rug, Bygevej i Juli, 68,5×87 cm, 1898. Tilhører Etatsraad Wilhelm Hansen	95
Moder og Barn, Akvarel, 57×43 cm, 1896. Tilhører Faaborg Museum. . .	70	Aftenleg, Svanninge Banker, 174×230 cm, 1900. Tilhører Faaborg Museum	97
Portræt af Fru Anna Syberg, Akvarel, 60×47 cm, 1896. Tilhører Billedhugger Hans Syberg	71	Aften i Svanninge Banker, Akvarel, 42×60 cm, 1897. Tilhører Direktør Holger Rasmussen	98
Barn i Vugge, Pen, 20×17 cm, 1895. Tilhører Billedhugger Hans Syberg	73	De fynske Alper, Akvarel, 47×61 cm, 1901. Tilhører Overretssagfører P. Buhl, Randers	99

	Side		Side
Bølgende Kornmark, Pen, 42×59 cm, 1899. Tilhører Kobberstiksamlingen	103	Snebygen drager bort, Akvarel, 48×60 cm, 1902-04. Tilhører Direktør Aug. Bagge	122
Variant af Illustration til »Historien om en Moder« (»Og hun saa ned i Brønden . . . «), Pen, 18×22,5 cm, c. 1901. Tilhører Kobberstiksamlingen	104	Den første Sne, 66×89 cm, 1905. Tilhører Statens Museum for Kunst	123
April, Pen, 38×44 cm, 1894. Tilhører Kunstneren	105	Skitsebogsblad fra Holland, Amsterdam, Pen, 13×18 cm, 1908. Tilhører Faaborg Museum	126
Fra Præstegaardsskoven, Akvarel, 54×64 cm, 1897. Tilhører Landsretssagfører L. Kant	109	Havnen i Amsterdam, Pen, 34×51 cm, 1908. Tilhører Fabrikant Knud Neye	127
Kongelys, 74×68 cm, 1898. Tilhører Etatsraad Wilhelm Hansen	111	Kærby Bakke, 114×171 cm, 1906. Tilhører Kunstneren	129
Udsigt over Svanninge, 93×128 cm, 1899. Tilhører Faaborg Museum	112	Frokosten, 46×59 cm, 1906. Tilhører Forfatter Johs. V. Jensen	131
Ved Foraarstid, 104×138 cm, 1901. Tilhører Toldinspektør Ivar Berendsen	113	Marine, Pen, 20×25,5 cm, 1908. Tilhører Kobberstiksamlingen	132
Skymotiv, Pen, 30,5×42 cm, c. 1899. Tilhører Kobberstiksamlingen	114	Hans paa sin første Studierejse, Pen, 25×33 cm, 1907. Tilhører Billedhugger Hans Syberg	133
Bølgende Rugmark, Motiv fra Svanninge, 104×130 cm, 1899-1906. Tilhører Grosserer I. H. Melchior	115	Fynshoved, 58×80 cm, 1908. Tilhører Fiskehandler H. K. Lou	134
Familien, Pen, 49×65 cm, 1901. Tilhører Faaborg Museum	117	Den grønne Bølge, 66×82 cm, 1908. Tilhører Grosserer Dethlef Jürgensen	135
Lyngbakker, Svanninge, Akvarel, 41×62 cm, 1901. Tilhører Afdelingschef Chr. Hjorth	118	Sneen tær, 93×124 cm, 1905. Tilhører Sekretær Svend A. Holbæk	138
April, Motiv fra Mejlø, Akvarel, 68×104 cm, 1903. Tilhører Fru Etatsraadinde Christine Rasmussen	119	To, der binder Kranse, 58×82 cm, 1907. Tilhører Grosserer Max Levin	139
Fladt Landskab med Køer, 76×119 cm, 1906. Tilhører Stiftsmuseet i Maribo	120	Drengehoved, (Rille), Pen, 15×19,5 cm, 1909. Tilhører Kobberstiksamlingen	140
Kerteminde Fjord, 107×146 cm, 1907. Tilhører Overretssagfører K. Anker-Jensen	121	To Søstre, Pen, 36×44 cm, 1909. Tilhører Faaborg Museum	141
		Pigehoved, (Besse), Pen, 17,5×26,5 cm, (Papirmaal), 1909. Tilhører Kobberstiksamlingen	142
		Pigehoved, (Clara), Pen, 19×17 cm, 1909. Tilhører Kobberstiksamlingen	143

	Side		Side
Figentræ paa Marken uden for Pisa, i Baggrunden Monte Pisano, Akvarel, 48×66, 1911. Tilhører Kunstneren .	146	Junimorgen, 138×198 cm, 1921-24. Tilhører Faaborg Museum	164
Marker uden for Pisa, Akvarel, 67×97 cm, 1911. Tilhører Kunstneren	147	Pløjemark i Sne, 130×189 cm, 1921-26. Tilhører Fyns Stifts Museum . .	165
Selvportræt, 95×79 cm, 1916. Tilhører Kunstneren	149	Vinterlandskab, 144×207 cm, 1922-25. Tilhører Kunstneren	167
Den første Foraarsdag, 169×142 cm, 1910. Tilhører Faaborg Museum . .	153	Februar, 117×187 cm, 1923. Tilhører Forfatter Johs. V. Jensen	168
Ved Morgenkaffen, 115×143 cm, 1919. Tilhører Aarhus Museum	154	Marts, 128×187 cm, 1923. Tilhører Overlæge, Dr. med. G. Lange	169
Solskin i en Stue, Pilegaarden, 145×182 cm, 1918-21. Tilhører Kunstneren	155	Tante Franziska, 116×145 cm, 1929. Tilhører Kunstneren	171
Portræt af Clara Syberg, 117×94 cm, 1920. Tilhører Kunstneren	157	Blomstrende Kastanier, 107×140 cm, 1931-33. Tilhører Kunstneren . .	173
Overkærby Bakke, Vinter, 91×131 cm, 1917. Tilhører Statens Museum for Kunst	161	Dekoration til H. C. Andersens Hus i Odense, (»Og Døden gik med hendes Barn ind i det ubekendte Land«), 232×462 cm, 1930-33	174
To Børn begraver en Fugl, 142×180 cm, 1921-25. Tilhører Direktør, cand. polyt. Kristian Kirk, Aarhus	162	Dekoration til H. C. Andersens Hus i Odense, (»Moderen og Tornebusken«), 232×462 cm, 1930-34	175
Foraarsmorgen i Pilegaardens Have, 135×174 cm, 1934. Tilhører Kunstneren	163	Portræt af Fru Marie Syberg, Forarbejde til »Moderen og Tornebusken«, Sortkridt, 55×70 cm, 1932. Tilhører Kunstneren	180

